

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Andra kammaren.

Nr 25.

Fredagen den 5 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28, den 29 och den 30 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottens utlåtanden nr 6 och 66—68, första lagutskottets utlåtanden nr 37—39 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att på föredragningslistan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden först uppföra statsutskottets utlåtande nr 6 samt därefter statsutskottets utlåtande nr 66, statsutskottets utlåtande nr 67 och statsutskottets utlåtande nr 68.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 3, angående vissa av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för budgetåret 1935/1936 under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet, m. m.;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade lokaler för länsstyrelsen i Hallands län;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för stationskarlen N. H. Pettersson och banarbetaren G. Persson från viss ersättningskyldighet gentemot statens järnvägar;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statlig exportkreditgaranti;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Väneren;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förutvarande Kronprinsens husarregementes kasernetablissemang i Malmö; och

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Bollnäs m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännolja;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 7 § tulltaxeförordningen, dels ock förordning om ändrad lydelse av 8 § 1 mom. samma förordning; och

nr 146, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om arvs-skatt och skatt för gåva;

från andra lagutskottet:

nr 141, i anledning av väckta motioner angående beredande av skydd för pensionsfonder inom enskilda företag m. m.;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83 med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till förordning med vissa bestämmelser om arbetsförmedling m. m.; och

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 151, i anledning av väckta motioner om skärpning av straffet för förseelse mot lagen om hingstbesiktningstväng;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående rikets allmänna kartverk: avlöningar jämte en i ämnet väckt motion;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelstfond; och

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 148, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 149, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 150, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner angående tullen å vissa glasvaror m. m.;

nr 27, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för elektricitetsmätare;

nr 28, i anledning av väckt motion angående tullsatserna för färgband till skriv- och räknemaskiner; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning; samt

andra lagutskottets memorial, nr 22, i anledning av remiss från andra kamaren av motionen nr 73 angående viss ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hedlund</i> i Östersund	under 3 dagar fr. o. m. den 6 april,
› <i>Vougt</i>	› 3 › › › 6 ›
› <i>Christiernsson</i>	› 5 › › › 9 ›
› <i>Westman</i>	› 3 › › › 6 ›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.8 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 6 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Erik Laurén på grund av sjukdom (blodkärslsjukdom) är oförmögen till arbete och i behov av vila under minst tre veckor, intygas härmed.

Stockholm den 5 april 1935.

Ivar Ericson,
leg. läk.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 26—28 och 35.

§ 3.

Vidare föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 22, i anledning av remiss från andra kammaren av motionen nr 73 angående viss ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 4.

Till avgörande företogs nu statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Ang. kom-
munikations-
departe-
mentet.

Vid först skedd föredragning av *punkten 1*, angående kommunikationsdepartementet: avlöningar, yttrade

Herr **Gustafsson** i Välsnäs: Herr talman! På denna punkt har jag jämte fyra andra kammarens ledamöter väckt en motion, däri vi yrka, att den nuvarande extra byråchefsbefattningen för tekniska ärenden i kommunikationsdepartementet uppföres å ordinarie stat. Ifrågavarande extra byråchefsbe-
fattning har funnits mycket länge. Vid 1926 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att den skulle överföras till ordinarie befattning. Det har synts oss, att när befattningen icke kan inom överskådlig tid indragas, det vore lämpligt, att den upptoges bland de ordinarie befattningarna inom departementet. Såsom i motionen framhålles, tillkommer ytterligare en omständighet, som talar härför, nämligen att den nuvarande innehavaren av byråchefsbe-
fattningen är ordinarie vägingenjör i Kalmar län. Därav följer, att icke heller denna vägingenjörsbefattning kan besättas med ordinarie innehavare, så länge den nuvarande ordningen består.

Nu har statsutskottet på sätt och vis gett sitt erkännande åt de skäl vi anfört. Utskottet har framhållit, att det givetvis kan uppstå vissa olägenheter genom de nuvarande förhållandena. Man har visserligen icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till motionen, eftersom förslaget framkommit på detta sätt i en enskild motion, men utskottet förutsätter, att frågan skall bli föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Detta är en ståndpunkt, som jag måste respektera. Jag skall därför icke yrka bifall till motionen, men tillåter mig hemställa, att vid uppgörandet av nästkommande års statsverksproposition departementschefen måtte beakta de skäl, som framförts i motionen och understrukits av utskottet, och hoppas, att vi då kunna förvänta ett förslag i enlighet med motionens syfte.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.

Härefter föredrogs *punkten 3*, angående väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: avlöningar; och anförde därvid

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! Vid denna och ytterligare två punkter har utskottet föreslagit sådan ändring beträffande det i propositionen föreslagna sättet för täckande av kostnaderna, att sammanlagt omkring 242,000 kronor överflyttas från automobilskattemedel till allmänna skattemedel. Jag vill icke neka till att det kan finnas visst fog för en dylik överflyttning. Utskottet har nämligen följt den hittills tillämpade metoden för finansiering av ifrågavarande anslag. Då jag emellertid för min del ansåg mig kunna förorda, att även dessa anslag överflyttades till att bestridas av bilskattemedel, skedde det icke bara med hänsyn till den allmänna skattebudgetens ansträngda läge utan också därför, att enligt min mening ett sådant finansieringssätt stode i full samklang med den av alla erkända principen, att motorismen skall betala sin anpart av kostnaderna för vägväsendet. Och i dessa kostnader ingå som bekant även utgifterna för den centrala administrativa och tekniska förvaltningen, som till stor del är förlagd till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Även om jag förutser, att denna fråga kommer upp på nytt, har jag emellertid, herr talman, intet yrkande att göra. Utskottet har nämligen på andra punkter, där det rör sig om mera betydande belopp än de som här äro i fråga,

Ang. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. (Forts.)

följt regeringens förslag och lättat den allmänna skattebudgeten genom att lägga anslagen på bilskattemedlen. Jag är övertygad om att icke minst finansministern är utskottet tacksam härför.

För egen del vill jag framföra mitt tack till utskottet för välvillig behandling av sjätte huvudtiteln i dess helhet. På de punkter, där utskottet avvikit ifrån propositionen, har jag ingen erinran att göra. Jag har med glädje sett, att utskottet funnit det vara möjligt tack vare de rikliga bilskattemedlen att höja anslagen till två så behjärtansvärda ändamål som byggande av ödebygdevägar och byggande av enskilda utfartsvägar. Beträffande sättet för finansiering av stensättning av vägar har utskottet framlagt ett förslag, varigenom kostnaderna skulle likvideras snabbare än jag hade vågat räkna med. Och vad slutligen angår utskottets i princip ingalunda oviktiga förslag om höjning av underhållsbidraget från 75 till 80 %, anser jag visserligen, att det skulle varit en fördel, om man fått pröva och inordna denna fråga i ett större sammanhang, men då jag liksom utskottet är övertygad om att höjningen är i sak befogad och riktig, och då jag vidare icke tror, att reformen kommer att föregripa eventuella andra ytterligare reformer på detta område, har jag icke heller på den punkten någon erinran att göra.

Jag har sålunda, herr talman, intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten* 8, angående bidrag till byggande av enkla bygdevägar. Därvid yttrade:

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Vid denna punkt har jag fogat en blank reservation för att angiva, att jag i princip anser, att bilskattemedlen böra förbehållas underhålls- och omlägningsarbeten, som äro förorsakade av motortrafiken, vilket från början avsetts med denna trafikbeskattning.

Här har Kungl. Maj:t nu föreslagit, att anslag för bidrag till byggande av enkla bygdevägar med 1,350,000 kronor, till byggande av ödebygdevägar med 1,200,000 kronor, till byggande av enskilda utfartsvägar med 600,000 kronor, till byggande av tillfartsvägar till inlandsbanan med 500,000 konor och till anläggning av enkel bygdeväg mellan Saivomuotka och Kuttainen i Norrbottens län med 100,000 kronor eller sammanlagt 3,750,000 kronor skola utgå av bilskattemedel. Anslagen i fråga ha tidigare år utgått av vanliga skattemedel. Riksdagen har de båda senaste åren avvisat förslag om användande av bilskattemedel för de behov, varom här nu är fråga.

Utskottet har tillstyrkt departementschefens förslag om ifrågavarande överflyttning, ehuru, som vi kunna se av motiveringen på sidan 13 i utlåtandet, med viss motsträvighet.

Jag har velat tillkännage min anslutning till den uppfattning, som utvecklats i motionerna nr 134 i första kammaren av herr Nylander m. fl. och nr 271 i andra kammaren av herr Lindmark m. fl., att de behov, varom här är fråga, böra tillgodoses med skattemedel i vanlig ordning. När emellertid regeringen utarbetat och framlagt ett budgetförslag, äro möjligheterna ytterst små att däri kunna göra några väsentliga förändringar eller omläggningar. Inför omöjligheten att på annat sätt anvisa medel måste även jag hesitera och får alltså avstå från att ställa något yrkande i enlighet med den principståndpunkt jag företräder. Jag förutsätter emellertid, att den medelsdispo-

*Ang.
byggande av
enkla bygdevägar.*

Ang. byggande av enkla bygdevägar. (Forts.)

sition, som här föreslås, endast skall vara en tillfällig anordning, betingad av det för närvarande pressade statsfinansiella läget.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag skall bara säga ett enda ord.

Det är ju klart för samtliga kammarens ledamöter, förmodar jag, att utskottets formulering är grundad på en uppgörelse, som man har träffat för att i möjligaste mån tillfredsställa olika meningsriktningar. Man har givetvis därvidlag icke kunnat tillfredsställa precis var och en, utan man har fått göra så gott man kunnat.

Vad beträffar herr Perssons i Falla yttrande angående vägarna, vill jag icke ge mig in i polemik med honom om den saken i annan mån än att jag vill konstatera, att det väl numera icke finnes något slag av vägar, som icke befaras med bilar. Vägarna byggas så, att t. o. m. på ödebygdevägarna kan man komma fram med bil.

Jag har bara velat göra denna lilla anmärkning i kanten så att säga och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Herr talman! Det är icke min mening att göra något yrkande om bifall till vår motion i denna punkt — det finns ju icke några utsikter att få igenom den för närvarande. Men jag kan icke underlåta att i detta sammanhang uttala mitt bekymmer över den utveckling, som ägt rum på ifrågavarande område. Utan att riksdagen ändrat författningens formulering i avseende å användningen av automobilskattemedlen, vilka ju närmast skola bestrida kostnaderna för förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna resp. landsbygden, har riksdagen undan för undan gått in för att använda bilskattemedlen för ändamål, som icke voro ursprungligen avsedda. Statsutskottet har också tidigare gjort uttalanden, som vittna om att man, när man tillrätt riksdagen att fatta beslut i det hänseendet, faktiskt haft ont samvete för vad som skett. Emellertid kan man vänja sig vid att handla oriktigt, och det är tydligen detta statsutskottet gjort, då det i år i formuleringen icke visar samma betänkligheter som framkommit tidigare. Man konstaterar endast, att den ekonomiska situationen är sådan, att man nu måste gå in för att använda bilskattemedel även för nyanläggning av vägar.

Det kan ju icke förnekas, att det föreligger ett visst sammanhang mellan bilskattemedlens användning och nyanläggning av vägar — medlen användas ju då i alla fall till vägar. Men det är att befara, att i en brydsam situation, när det är svårt att få debet och kredit att gå ihop, en kommande regering kan känna sig frestad att taga ett djupt grepp i bilskattemedlen för ändamål, som äro det ursprungliga syftet ännu mera främmande. Jag vill redan på detta stadium varna för en sådan utvecklingsgång. Ty tänker man på, hur bilskattemedlen komma till, måste man konstatera, att de icke utgöra en rationell beskattning för täckande av allmänna utgifter i budgeten utan böra vara begränsade att avse ett speciellt ändamål.

Statsutskottet framhåller bl. a., att de rikt flödande automobilskattemedlen motivera den åtgärd, som här föreslås. Jag förstår detta, men min uppfattning är den, att när man kan konstatera, att dessa medel flöda i övermått, gäller det icke att vidga grunderna för användningssättet, utan då är tiden inne att sänka skattesatserna för automobilskatten. För några dagar sedan behandlades här i kammaren den frågan, och jag var då i tillfälle påvisa det riktiga i att särskilt fordonsskatten sänktes. Jag vill i detta sammanhang endast påpeka, att snart nog får riksdagen vara beredd att reformera grun-

Ang. byggande av enkla bygdevägar. (Forts.)

derna för bilbeskattningen och se till, att det icke toges ut mera i skatt än som svarar mot det absoluta behovet. Då bör också särskilt avseende fästas vid det förhållandet, att såsom skatten nu uttages, det i många fall är den ekonomiskt minst bärkraftiga befolkningen i de avlägsna landsändarna, som ytterst och sist fått bära automobilskatten, medan de rika stadsborna, som måhända aldrig — det förekommer givetvis sådana fall — bli i tillfälle att begagna sig av biltrafiken, icke erlägga ett öre i bilskatt. Det nu nämnda förhållandet ger vid handen, hur orättvis denna skattegrund är, om man använder bilskattemedel för ändamål, som äro automobiltrafiken främmande.

Herr talman! Såsom saken nu ligger till, har jag givetvis intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 9, angående bidrag till byggande av ödebygdevägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län.

*Ang.
byggande av
ödebygds-
vägar.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt bidrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1935, under punkten 9 av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till bidrag till byggande av ödebygdevägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner väckta, den ena, nr 134, inom första kammaren av herr *Nylander m. fl.* och den andra, nr 271, inom andra kammaren av herr *Lindmark m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen, med ändring av Kungl. Maj:ts förslag under sjätte huvudtiteln, måtte besluta att anslaget för budgetåret 1935/1936 till bidrag till ödebygdevägar å 1,200,000 kronor skulle utgå av vanliga statsmedel såsom extra reservationsanslag;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 135, inom första kammaren av herrar *P. E. A. Jonsson* och *Bäckström* och den andra, nr 268, inom andra kammaren av herrar *Näslund* och *Sandberg*, i vilka föreslagits, att riksdagen måtte besluta att till bidrag till byggande av ödebygdevägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt motionerna I: 135 och II: 268 ävensom med avslag å motionerna I: 134 och II: 271, i vad de avsåge förevarande anslag, måtte till bidrag till byggande av ödebygdevägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 1,400,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

Vid denna punkt hade av herrar *Holmgren* och *Persson* i Falla anmälts reservation utan angivet yrkande.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Ang. byggande av ödebygdsvägar. (Forts.)

Herr **Holmgren**: Herr talman! Vid denna liksom vid närmast följande punkt har jag låtit anteckna en reservation. Jag har för min del icke kunnat finna tillräckliga skäl förebragta för att frångå de anslagsbelopp Kungl. Maj:t vid dessa punkter äskat. Den omständigheten, att automobilskatte-medlen nu flöda till statskassan ymnigare än man beräknat, kan icke för mig utgöra något skäl för att vara med om att ge ut dessa pengar omedelbart som de influtit. Det kan komma tider, då vi ha behov av en behållning och äro tacksamma för att vi ha den.

På grund av denna min uppfattning, herr talman, yrkar jag avslag på utskottets hemställan på denna punkt och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! Jag har redan haft tillfälle att säga, att jag för min del med nöje ansluter mig till utskottets förslag om höjning av anslaget till ödebygdsvägar från 1,200,000 till 1,400,000 kronor. Jag är övertygad om, att såvida det förelegat samma siffror rörande automobilskattemedlens storlek vid propositionens uppgörande som dem utskottet haft att röra sig med vid uppgörandet av sitt förslag, skulle jag nog kommit till samma slutsats som statsutskottet. Jag har nämligen den uppfattningen, att det här gäller ett mycket behjärtansvärt ändamål och — jag vill tillägga, vad statsutskottets ordförande redan sagt — ett ändamål, som kommer icke minst bilismen till godo. Ty det är ingen som skall tro, att ödebygdsvägar trafikeras endast av det fåtal människor, som bo i dessa avlägsna bygder, utan ödebygdsvägarna äro bland annat av våra bilister mycket omtyckta turiststråk.

Jag vill naturligtvis inte förneka, att herr Holmgren har rätt i, att det alltid är bra att samla i ladorna, när det är tillfälle att göra det, men tyvärr vet jag ingen metod, varigenom vi skulle kunna göra det med bilskattemedlen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Efter herr statsrådets yttrande är inte mycket att tillägga, men så pass mycket kanske jag ändå bör säga från statsutskottets sida, att jag tror herrarna göra klokt i att noga läsa igenom sidan 27 i betänkandet. Då skola ni finna, att det har ingalunda mattats av beträffande tillskott av vanliga skattemedel till detta ändamål, utan det har tvärtom utgått mycket betydande belopp ända sedan 1918 fastän i annan form.

Då jag inte vill upprepa, vad som är tillgängligt för en var att läsa, ber jag endast att få hänvisa till detta och yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

*Ang.
byggande av
enskilda
utfartsvägar.*

Vid nu skedd föredragning av *punkten 10*, angående bidrag till byggande av enskilda utfartsvägar, yttrade

Herr **Lindmark**: Herr talman! På ifrågavarande punkt har jag nöjet anteckna, att statsutskottet så till vida gått de många motionärerna till mötes, att anslaget har blivit höjt från 600,000 till 800,000 kronor. Jag ber att få tacka för denna gåva. Med hänsyn till det betydelsefulla ändamål, vartill anslaget skall användas, är ju denna summa mycket välkommen, ehuru det givetvis skulle varit väl motiverat, att ett högre belopp redan nu kunnat utgå.

I samband med en motion om höjning av anslaget har jag jämte två medmo-

Ang. byggande av enskilda utfartsvägar. (Forts.)

tionärer yrkat på ändring av grunderna för bidrags utgående, innebärande att bidraget skulle bli större än det hittills varit. Motiveringen för detta förslag är givetvis, att den enskilde, som har att bygga sin utfartsväg, gör utomordentligt stora uppoffringar för vägens tillkomst och borde vara värd en större uopmuntran än vad som blir fallet med tillämpning av nuvarande grunder. Enligt dessa skall nämligen statsbidrag utgå med $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av den beräknade anläggningskostnaden och må ej för något fall bestämmas till högre belopp än som motsvarar hälften av samma kostnad.

Om man har tillfälle att följa ett vägarbete av här ifrågavarande slag, kan man iakttaga, vilken iver, seghet, uthållighet och offervilja som kännetecknar dem, som arbeta på dessa utfartsvägar. Då man har iakttagit detta och även sett, vilket utomordentligt resultat som skapas genom den egna insatsen, är man beredd och villig att träda in för att ge ett större bidrag, en större hjälp till arbetets utförande. Vi kunna draga en parallell från ett annat område, nämligen avdiktningensanslagets användning. Där finna vi bestämmelser om, att statsbidrag kan utgå till hälften av den beräknade kostnaden. Det finns en viss likhet mellan dem, som utföra avdikningar med bidrag från avdiktningensanslaget, och dem, som utföra dessa utfartsvägar, så till vida, att arbetet framför allt tjänar den enskilde till hjälp. Men det finns dock en viktig skillnad, nämligen att då det gäller utfartsvägar komma dessa i många fall att planeras och utföras med en sådan sträckning, att man kan undgå att bygga allmän väg, där man eljest förr eller senare blivit tvungen att utföra ett sådant vägbygge. I ett dylikt fall hade det varit särskilt motiverat att kunna ge en ganska hög bidragsprocent.

Ehuru jag närmast skulle varit villig att föreslå den ändringen, att i likhet med vad som gäller beträffande avdiktningensanslaget grunden skulle varit, att statsbidrag skall utgå med halva beloppet, har jag dock biträtt den uppfattningen, att man för närvarande, för att komma till ett resultat, borde stanna för en lägre bidragsprocent och därför föreslagit den till 40, högst 50 procent av den beräknade kostnaden. Ett bifall till detta förslag skulle givetvis medföra högre anslagskrav, men med en enkel kalkylering finner man, att en höjning av anslaget med hänsyn till detta skulle ha krävt endast 80- à 90,000 kronor. Med utgångspunkt från en förhöjning av anslaget som utskottet nu föreslår skulle således 100,000 kronor ha räckt för att kompensera det större anspråket på anslag genom ändring av grunderna för statsbidrags beviljande.

Emellertid finner jag, att utskottet icke denna gång velat beakta framställningen. Jag är likväl övertygad om, att kravet på rättelse i detta avseende är av sådan natur, att förslaget återkommer, och det lär väl bli svårt att i längden kunna motstå bifall till en sådan framställning.

Jag har, herr talman, på grund av utsiktslösheten att nu kunna komma till ett resultat, icke något yrkande. Jag vill endast ha uttalat, att vi återkomma med förslaget.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 226, angående lån till Övre Norrlands erkända centralsjukkas för beredande av rörelsekapital åt kassan.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Fortsattes handläggningen av statsutskottets utlåtande nr 6.

Punkten 12, angående bidrag till byggande och förbättring av broar.

Ang.
byggande och
förbättring av
broar.

Kungl. Maj:t hade i punkten 12 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till bidrag till byggande och förbättring av broar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena, nr 75, inom första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och den andra, nr 198, inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta öka det av Kungl. Maj:t föreslagna reservationsanslaget för bidrag till byggande och förbättring av broar för budgetåret 1935/1936 från 2,000,000 kronor med 1,000,000 kronor till 3,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel eller på sätt riksdagen funne lämpligt.

I samband härmed hade utskottet likaledes behandlat en i första kammaren av herr *Lindhagen* väckt motion, nr 22, vari föreslagits, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verka dels för byggande redan nu av en landsvägsbro i stället för färjförbindelse över Svinesund, dels ock för denna brosanläggning så, att den, när tiden vore inne, kunde sammanlänkas även till en järnvägsbro för den sedan länge diskuterade kontinentalbanan med sammanknytning omsider av de båda rikenas statsbanor, ävensom att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill dessa överväganden kunde föranleda.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 75 och II: 198, måtte till bidrag till byggande och förbättring av broar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel; samt

b) att motionen I: 22 måtte anses besvarad med vad utskottet i punkten anført.

Reservation hade vid denna punkt avgivits av herr *Asplund*, som ansett, att utskottet bort i mom. a) hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 75 och II: 198, måtte till bidrag till byggande och förbättring av broar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

Utskottets hemställan föredrogs, och yttrade därvid:

Herr **Hage**: Herr talman! På denna punkt äro väckta motioner i bägge kamrarna, underskrivna av representanter från Norrland av skilda partier. I dessa motioner påyrkar man, att det anslag på 2 miljoner kronor, som föreslås av regeringen, skall höjas med 1 miljon kronor till 3 miljoner. På grundval av dessa motioner, som blivit avstyrkta av statsutskottet, har herr *Asplund* avgivit en reservation, i vilken han tillstyrker det högre anslaget. Jag skall tillåta mig att här säga några ord till förmån för reservationen, fast jag måste ju säga, att det är väl bland det mest improduktiva man gärna kan syssla med att yrka bifall till ett förslag, varigenom budgeten skulle höjas med 1 miljon kronor, då det inte finns mer än en reservant i statsutskottet.

Ang. byggande och förbättring av broar. (Forts.)

Jag skall likväl göra det, ty jag vet, att bakom dessa motioner och bakom reservationen finns en stark opinion i stora bygder av Norrland. Denna opinion kan man bäst uttrycka så, att det finns ett djupt bekymmer för, huruvida det skall bli möjligt att inom rimlig tid förse en del större älvar med broövergångar, där nu färja användes.

Nu är att märka, att dessa älvövergångar ligga mitt i den stora genomgångstrafiken från Stockholm och mellersta Sverige upp till övre Norrland. Där har man under lång tid planerat byggandet av broar. Man har så småningom funnit, att den gamla färjtrafiken kunde gå för sig under tidigare rådande förhållanden, men med tillkomsten av en starkt ökad bil- och busstrafik blir denna gamla färjtrafik allt mer otidsenlig. Den motsvarar icke tidens krav. Den omständigheten, att på en i övrigt god trafikled en färjövergång finnes inlagd, sänker hela standarden på denna trafikled. Körhastigheten nedsättes väsentligt genom att trafikanterna få vänta på färjan. I vissa fall är det så, att färjan endast går varje timme eller varje halvtimme. Härtill kommer, att trafiken med bussar och bilar undan för undan ökats, så att det ofta uppstår trafikstockningar vid färjlägena. Personer, som komma resande i brådska angelägenheter och därför vilja komma fort fram, kunna få vänta vid en dylik övergång kanske i timal, innan de komma över. Den, som varit närvarande vid en sådan där kö, kan konstatera, att de, som bli stoppade vid en sådan övergång, använda inte milda ord om statsmakterna och dem, som bära ansvaret för förhållandet. Jag tror, att en hel del svordomar, som användas i detta land, ha kommit till just vid dessa övergångar.

Nu har man väntat på, att missförhållandena undan för undan skulle bli avhjälpna. Man har framfört krav från en hel del håll, att det skulle byggas broar vid de stora övergångarna över vissa älvar, och detta har ju också skett i viss utsträckning. Jag måste erkänna, att vi äro tacksamma mot statsmakterna, ty under årens lopp ha genom välvilliga anslag från riksdagen betydande utvidgningar av denna byggnadsverksamhet åstadkommits. Stora broar, som kostat staten betydliga summor, ha byggts, och detta måste med tacksamhet erkännas. Men alltjämt existera vissa övergångar och tämligen stora sådana i Norrland, där alltjämt de resande måste ty sig till färjtrafiken för att komma över. Jag har i den motion, som jag varit med om att väcka, nämnt särskilt övergången vid Luleälv och dessutom en större övergång inom Väster-norrland. Dessa båda äro, skulle jag tro, de största älvövergångarna, där det skulle varit särskilt nödvändigt med broövergång.

Jag skulle alltså vilja säga, att det kanske, efter det myckna anslagsgivandet på detta område, inte är så många ställen kvar, där man skulle behöva broövergångar. På de återstående ställen, där det är fråga om att anordna broövergångar, komma dessa emellertid att bli synnerligen dyra. Detta beror ju på naturförhållandena i Norrland. Våra älvar äro breda, och skall det åstadkommas broövergångar i närheten av kusten, drar detta med sig synnerligen dryga kostnader. Allt detta gör, att om man skall inskränka detta anslag till 2 miljoner kronor per år, vilket regeringen föreslagit och statsutskottet tillstyrkt, kan man våga det påståendet, att det kommer att dröja oerhört länge, innan man kan göra något av betydelse i detta avseende. De länsanslag, som finnas, räcka knappast till något annat än till vissa mindre brobyggnader och förbättringsarbeten, och ett årsanslag på endast 2 miljoner kronor kommer absolut inte att räcka till dessa större brobyggnader.

Från denna utgångspunkt ha vi, som framfört motionen, påyrkat en utökning av anslaget. Vi ha grundat detta yrkande på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag, vari också föreslås ett anslag av 3 miljoner kronor per år. Vi ha utgått ifrån, att om man kunde få anslaget höjt till 3 miljoner kronor,

'Ang. byggande och förbättring av broar. (Forts.)

skulle man kunna använda ökningen särskilt för dessa stora broföretag, under det alltså de 2 miljonerna, som föreslagits i statsverkspropositionen, skulle gå till de vanliga broförbättringsanordningarna och till mindre broar. På detta sätt kanske man skulle kunna realisera tanken, att även dessa stora broövergångar kunde åstadkommas. Jag skall inskränka mig till detta.

Den opinion, som jag talat om och som kräver broövergångar på de av mig antydda platserna, borde det ligga i statsmakternas intresse att tillgodose, ty här gäller det i stort sett stora trafikleder, som beröra hela Norrland. Förr eller senare måste det åstadkommas åtgärder, varigenom de omodernare färjorna komma bort och ersättas med broövergångar, såsom skett på en hel del andra ställen.

Från denna utgångspunkt, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt har avgivits av herr Asplund.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag tror, att det är skäl att här också hänvisa till vad som finnes återgivet i utskottets utlåtande på sidan 18. I det andra stora stycket nedifrån kunna herrarna finna, att det inte är så beskaffat, som herr Hage vill göra gällande. Vi ha meddelat där, att under rubriken »Fonden för förslag till statsverket» ha stått till förfogande anslag till broar och hamnar å respektive 6 och 6.5 miljoner kronor för budgetåren 1933—1935. Vidare ha vi meddelat, att vid den tid, då vi hörde oss för om saken, hade därav inte anvisats mer än 4.5 miljoner kronor. Det finnes alltså litet kvar därav. I detta fall är det så, att dessa medel skola enbart användas till större brobyggnader. Det andra går ju ut på »det vanliga lilla sättet», som det heter i revyvisan. Och om man då tänker, att Kungl. Maj:t vill ge större bidrag till den bro, som det här i debatten är fråga om, än det normala, ha norrlänningarna — så mycket jag än behjartar deras behov av ifrågakvarande brobyggnad — anledning att vara mycket nöjda med den ståndpunkt, Kungl. Maj:t och även statsutskottet intagit i denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Nilsson** i Antnäs: Herr talman! Det är inte med någon större entusiasm och förtröstan, som jag har varit med om att framställa ett sådant krav, som i förevarande fall gjorts. Men det är ett ordspråk, som säger, att nöden har ingen lag, och det är detta, som tvingat oss att försöka göra någonting i denna sak. För egen del — det måste jag säga — finner jag det i regel motbjudande och olämpligt att ställa några avsevärt större anslagskrav än den ansvariga myndigheten och regeringen ha framställt, men vi stå här inför ett faktiskt nödläge, som blir värre för varje år som går. Vi behöva en fast förbindelse över Lule älv invid Luleå stad. Trafikförhållandena börja bli fullständigt olidliga både vinter och sommar, och det kan inte i längden fortgå som hittills skett. Det är denna omständighet, som så att säga tvingat oss att framföra det yrkande, vi i vår motion framställt.

För egen del var jag fullt på det klara med — och det tror jag, att även de övriga motionärerna voro — att någon direkt hjälp eller i varje fall något anslag för vårt syfte, i detta fall en bro över Lule älv invid Luleå, inte stod att vinna, även om statsutskottet tillstyrkt och riksdagen beviljat den begärda förhöjningen av anslaget med 1 miljon till 3 miljoner kronor. Men man tänkte, att om det beviljades ytterligare 1 miljon kronor för ändamålet, skulle därmed kunnat avverkas en hel del av det, som eventuellt ligger före, och att vi på det sättet fortare kommit i tur att få något av dessa pengar och sålunda få våra trafikbehov bättre tillgodosedda. Det var vår tankegång och syftet med vår motion.

Ang. byggande och förbättring av broar. (Forts.)

Som saken nu ligger till, torde det vara lönlöst att tänka sig att få någon ändring eller att nu få något anslag särskilt för detta ändamål. Men, mina herrar, jag vill i stället framställa en allvarlig vädjan till regeringen, till riksdagen och alla de myndigheter, som ha avgörande inflytande i hithörande angelägenheter, att söka förhjälpa oss till en förnuftig lösning av detta trafikspörsmål, så snart möjligheter kunna anses föreligga. Vi äro naturligtvis beredda att vänta ett eller annat år och söka hjälpa oss fram tillsvidare med en eventuellt förbättrad färjeförbindelse. Men detta trafikspörsmål är inte slutgiltigt löst, förrän det blir en fast förbindelse på det enda ställe, där trafiken av naturliga och förklarliga anledningar hittills gått fram och av samma anledningar alltfört kommer att söka sig fram. En fast förbindelse på annat ställe är nära nog att förlikna vid bortkastade pengar.

Herr talman! Jag har velat framföra denna vädjan och denna lilla trevare i detta sammanhang. Jag skall inte framställa något yrkande.

Herr **Hage**: Herr talman! Endast en kort replik till herr Anderson i Råstock.

Såvitt jag fattade honom rätt, gjorde han gällande, att det anslag, som finnes och som kommer att finnas, kommer att räcka någorlunda bra även för det ändamål, som jag berörde. Men i det avseendet vill jag bestämt säga till herr Anderson i Råstock, att det icke kan vara riktigt. Det har åtminstone påståtts av personer, som känna till dessa saker i detalj. Alltså, blir det ej i fortsättningen högre anslag, då torde möjligheten bli ringa att åstadkomma dessa större brobyggen som jag talat om. Dessa anslag komma antagligen endast att räcka till för en del mindre och medelstora broar och broförbättringar, men kunna inte möjliggöra att bygga dessa större överfarter.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 13—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21, angående utredning rörande fiskefyrar m. m.

I en inom andra kammaren av herr *Flyg m. fl.*, väckt motion, nr 466, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att på sätt regeringen funne lämpligt en undersökning måtte företagas rörande 1) behovet av fiskefyrar utefter kusten samt kostnaderna för dessa fyrars uppförande; 2) behovet av fiskarestugor samt kostnaderna i detta avseende; 3) hamnfrågans lösande på sådant sätt att båtar och redskap bereddes tillfredsställande skydd samt kostnaderna i även detta avseende, samt att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen de förslag, vilka av denna undersökning ansetts vara av behovet pakallade.

*Ang.
utredning
rörande fiske-
fyrar m. m.*

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte av riksdagen bifallas.

Vid denna punkt hade av herr *Törnkvist* i Karlskrona avgivits reservation utan angivet yrkande.

Ang. utredning rörande fiskefyrrar m. m. (Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Flyg: Herr talman! Vid denna punkt av utlåtandet har vår grupp väckt en motion, som statsutskottet inte har varit med om att biträda. I punkten 2 av denna motion upptages återigen en fråga, vilken även var föremål för behandling vid föregående års riksdag. Vi hade då föreslagit, att man skulle ge ett anslag på 10,000 kronor, med vilka pengar man skulle inom den yttre skärgården i Stockholms län bygga ett par fiskarstugor, i vilka fiskarna skulle kunna övernatta under den svåra tiden av året. När den frågan föregående år här förelåg till behandling efter utlåtande från jordbruksutskottet, hemställdes även då, att motionen skulle till ingen åtgärd föranleda; och vid det tillfället framfördes det, att frågan inte var nog utredd. Man hade inte gått den rätta vägen o. s. v. Sedan dess ha vederbörande fiskare själva genom sina organisationer och med de små resurser, de ha till sitt förfogande, sökt lösa frågan. Man har genom mera tur kanske än något annat kommit över en byggnad, som man förvärvat på mycket rimliga och billiga villkor. Den är emellertid otillräcklig, och den är dessutom otillfredsställande med hänsyn till det behov, som föreligger. Det är endast ett surrogat för att lösa problemet, och vederbörande äro medvetna om, att det är ett ofrånkomligt faktum, att så är förhållandet, och att det är ett rimligt och behjärtansvärt ändamål som föreligger. Detta omtalas i vår motion. Nu har man från ett annat utskotts, det stora och mäktiga statsutskottets, sida ansett, att riksdagen inte heller i år bör bifalla detta yrkande.

Om jag ser på utskottets utförliga motivering för sitt avslagsyrkande — jag vet icke, huru många rader den omfattar — så finner jag, att ingenting säges om den första punkten i vår motion. Det förefaller, som om utskottet alldeles särskilt förbisett vårt önskemål i detta avseende. Jag menar, att om utskottet ansett, att man ingenting kunde göra i de två övriga avseendena, t. ex. då det gäller fiskefyrrar utefter kusten och i det tredje avseendet, nämligen hamnfrågan i den mening denna berörts i vår motion, kan jag inte förstå, att man så här utan vidare även i år kunde låta detta mycket behjärtansvärda önskemål avvisas, på sätt som skett. I det fallet kan jag inte på något sätt finna, att utskottet handlat med hänsyn till frågans allvar och behjärtansvärda innebörd.

Går jag sedan till problemet om fiskefyrrar, säger man i det avseendet, att på sista tiden ha bidrag också börjat lämnas till anläggning och underhåll av fiskefyrrar. Jag vill erinra om, att då vår motion framfördes vid årets början, byggdes vår motivering i det avseende det här gäller i mycket stor utsträckning på en mycket energiskt skriven artikel i tidskriften »Ostkusten», ett organ för det folk, som har behov av fiskefyrrar. Jag kan inte tänka mig, att dessa människor i sitt eget fackorgan publicerat en skrift om en angelägenhet för dem, vilken angelägenhet inte längre skulle bestå som ett önskemål utan vara förverkligad eller på väg att förverkligas. Jag skulle i det fallet vilja säga, att nog kunde utskottet i varje fall i sin motivering säga något närmare om, huruvida det önskemål, som framförts i vår motion med stöd av en framställning i ostkustfiskarnas egen tidskrift, blivit tillgodosett genom de åtgärder, som vidtagits. Jag vill inte uttala mig med bestämdhet om vad man menar med, att man börjat lämna bidrag till anläggning och underhåll av fiskefyrrar. Jag är inte övertygad om, att man kan på detta område lösa problemet så, att man lägger kostnaden på den befolkning det här gäller, vilken redan nu är synnerligen betungad, trots att den har synnerligen små inkomster. Det var vad jag ville säga om det problemet.

Vad beträffar hamnfrågan hänvisar man till, att för närvarande äro arbeten

Ang. utredning rörande fiskefyrrar m. m. (Forts.)

i gång å 40 olika fiskehamnsföretag, för vilka den statliga bidragskostnaden beräknas uppgå till över 4 miljoner kronor och givetvis är det dessa hamnanläggningar, som man i den offentliga debatten är mycket stolt över, som man här avser och framhåller som ett bevis på vad som åtgjorts. Jag vill inte förneka, att här ha vi en åtgärd av en närliggande karaktär, som även är genomförd och delvis förverkligad. Men det förefaller, som om utskottet även i detta fall mycket litet tänkt igenom vad vår motion syftar till och rör sig omkring. Det var inte det slag av hamnanläggningar, varom utskottet talar, som där åsyftas, utan kanhända hamnanläggningar av vida mindre och beskedligare format men ändå med hänsyn till behovet av betydelsefull karaktär. Jag vill inte, herr talman, därför att frågan är avrättad och fallen, säga mycket härom. Men jag skulle kunna ge exempel från Stockholms skärgård, hur fiskarna fått sina båtar och redskap förstörda genom stormar på grund av att de inte haft möjlighet att skaffa sig båthus eller hamnanläggningar i det beskedliga format, som här avsetts, vilka kunnat vara till skydd för deras farkoster och redskap mot stormen. Jag kan anföra sådana exempel, och det är detta vi pekat på. Men då har man ansett, att vi hålla på med 40 olika fiskehamnsföretag, och att de kosta 4 miljoner kronor, och att därmed all rättfärdighet är uppfylld, och att alltså motionen är oberättigad. Den rör sig emellertid på ett område, där man inte gjort vad göras kan. Jag hävdar bestämt, herr talman, att så är förhållandet.

Det kan hända, att min uppfattning inte är riktig, men jag har en känsla av, att när man på detta sätt avvisar vår motion, där vi endast begära att i dessa 3 punkter få en utredning i gång för att undersöka, vilka behov som existera — och för vilken utredning kostnaderna inte behöva bli stora och inte en lång följd av år behöver tagas i anspråk, men som är en vital angelägenhet för en viss befolkning i landet — gör man det kanske därför, att vår grupp framfört detta yrkande, och att frågan måhända fått en annan behandling, om den kommit från annat håll. Om så är förhållandet — och jag kan inte hjälpa, att jag har en sådan känsla, därför att allt tyder därpå — då har man bortsett från den sak, det här gäller, och mera fäst sig vid ifrån vilken sida motionen förts fram.

Då jag anser, att frågan ligger så till, och att det mäktiga statsutskottets motivering inte täcker det önskemål, jag talat om, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till vår motion.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill bara meddela ett par fakta på detta område. Jag kanske kan börja med det, varmed herr Flyg slutade, nämligen att vi i utskottet skulle taga särskild hänsyn till varifrån en motion kommit. Det är fullständigt felaktigt. Vi behandla alla motioner från saklig utgångspunkt, antingen det är herr Flyg eller herr Lindman som väckt en motion. Det spelar ingen roll. Jag vill bestämt tillbakavisa den insinuationen, att vi skulle behandla en motion olika allt efter arten av det parti som motionerat. Men om herr Flyg vill läsa motiveringen till en punkt, som vi redan behandlat, skall han finna, att flera av hans önskemål äro tillgodosedda eller på väg att tillgodoses. Trots att denna punkt redan är behandlad, vill jag med talmannens tillstånd påpeka, att statsrådet gått fram med ett äskande på 200,000 kronor utöver vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit. Där säger utskottet, att detta anslag lärers också i stor utsträckning komma yrkesfisket till godo.

Vad beträffar den andra saken, är det så, att vi ha förmånen att i fjärde avdelningen i statsutskottet ha ordföranden i fiskeriutredningen med bland oss, och den uppfattningen, vi fått av vad vi sett om den utredningens sätt att

Ang. utredning rörande fiskefyrrar m. m. (Forts.)
arbeta, gör, att vi ansett, att man kan vänta förslag i de olika avseenden, som kunna vara ägnade att hjälpa fiskarnas intressen.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden längre. Det förhåller sig så, som jag sagt, och därför skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Flyg: Herr talman! Bara ett par ord. Jag vill först tacka för den lektion herr Anderson i Råstock givit kammaren, att när det gäller en punkt i statsutskottets utlåtande, skall man för att få reda på motiveringen därtill taga reda på en annan punkt i utlåtandet. Jag tycker, att man vid den föreliggande punkten kunde ha satt in en hänvisning till denna punkt, så att man kunde veta, var man skulle söka motiveringen. Vad beträffar herr Andersons uttalande, att ordföranden i fiskeriutredningen befinner sig i de herrars krets, som avfattat detta utlåtande, vill jag säga, att det gör mig mycket betänksam och föranleder mig att tro, att det är ett annat argument, än det jag förut nämnt, som är orsaken till denna korta formulering. Det ger mig, herr talman, ytterligare anledning till att yrka bifall till motionen.

Herr Hällgren: Herr talman! Det är här fråga om tre sätt, på vilka man skulle kunna hjälpa fiskarbefolkningen, nämligen dels genom att lösa fiskehamnsfrågorna, dels genom uppbyggandet av fiskarstugor i skärgården och dels genom ytterligare ordnande av fiskefyrrar. Beträffande fiskehamnsfrågornas ordnande vill jag säga, att det synes näppeligen påkallat med en sådan allmän utredning, som motionärerna ifrågasatt. Det vore i stil med fiskehamnsakkunniga, som på sin tid reste omkring och sökte efter lämpliga platser, där man kunde bygga fiskehamnar utan avvägning till det framtida behovet med påföljd att man fick en hel del dyrbara anläggningar på sina håll. Man brukar numera förfara så, att där behov av hamnskydd förefinnes intressenterna taga initiativ, antingen själva eller genom någon organisation, och hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begära undersökning. Om jag inte minnes fel få intressenterna själva bidra med 10 % av undersökningskostnaderna plus hantlangning. Där behov av ekonomisk hjälp härvidlag föreligger, kan man vända sig till fiskarorganisationen i länet, vilken får bidrag av inkomstskattemedel att använda för fiskets befrämjande. I Blekinge ha vi fått bidrag till undersökningskostnader från dessa medel. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen är mycket tillmötesgående med att göra dessa undersökningar. När man fått ritningar och kostnadsförslag, så finnes det möjlighet, om icke Kungl. Maj:t upptar frågan och lägger fram förslag till riksdagen, att man motionsvis går fram och söker lösa saken. Man kan inte göra stora generella undersökningar utan måste se till arten av behovet på varje plats. På senaste tid har man, då Kungl. Maj:t haft arbetslöshetsmedel till förfogande, fått en god lösning av en hel del fiskehamnsfrågor.

Beträffande fiskarstugorna vill jag säga, att det synes mera vara en lokal fråga, exempelvis för Stockholms skärgård. Fiskarorganisationerna få, om icke de medel, som de ha till förfogande, räcka till, vidtaga undersökning och därefter komma till statsmakterna med begäran om anslag.

Den tredje frågan, den om fiskefyrrar, hör icke till sjätte huvudtiteln utan till tionde, och jag vill minnas, att riksdagen på sin tid har begärt en utredning i ämnet. Denna utredning verkställdes genom lotsverket. Det var en utredning om behovet av fiskefyrrar vid kusterna, och riksdagen lämnade medel med resultat att åtskilliga fasta fyrrar blevo byggda.

Varför jag begärde ordet var för att erinra om att vi icke ha något egentligt statligt organ, som har hand om den del av skyddsverksamheten, som

Ang. utredning rörande fiskefyrrar m. m. (Forts.)

skulle komma fiskerinäringen till godo, nämligen säkerhetsanstalter för fiskarna i form av fyrrar och mistsignaler m. m., ty lotsverkets uppgift är att tillgodose den allmänna sjöfarten. Men inom lotsverket räknar man icke annan sjöfart än handelssjöfarten såsom allmän sjöfart, och följaktligen kan man, om det gäller säkerhetsanstalter för fiskarnas behov, där visst lämna ett handtag, men endast om man är övertygad om att dessa fiskefyrrar ha betydelse för den allmänna sjöfartens behov. Skall man lösa frågan om säkerhetsanstalter för fiskarnas behov, får det ibland ske genom lantbruksstyrelsen, som skall ha hand om fiskerinäringen, då det är lotsverket, som egentligen har hand om fyrrar och säkerhetsanstalter för den allmänna sjöfartens behov längs de svenska kusterna.

Jag har endast velat avge den principdeklarationen, att i denna del av motionen anser jag, att saken för närvarande icke är tillfredsställande ordnad. Lotsverket har, såsom jag nämnde, i några fall gått med på att anordna fiskefyrrar, och riksdagen har under senare år beviljat medel, men fiskefyrrarna underhållas icke direkt av lotsverket utan av enskilda föreningar, visserligen med bidrag av statsmedel. Men jag anser, att på många håll dessa fyrrar äro av så stor betydelse ur allmänna synpunkter sett, att de borde tagas om hand helt och hållet av lotsverket.

Jag har som sagt endast velat avgiva denna deklaration.

Herr Flyg: Herr talman! Om jag sammanfattar herr Hällgrens anförande, mot vilket ingen invändning är att göra, blir slutsatsen den, att detta anförande talar för behovet av att man tar upp frågan till utredning i det sammanhang vi begärt.

Herr Hällgren sade, att fiskarstugorna äro ett lokalt behov för den djupa Stockholmskärgården. Jag tror det, men jag vill dock säga, att man inte kan gå in för ett speciellt anslag för Stockholms skärgård, ty det föreligger behov av liknande karaktär på andra kuststräckor. Med utgående härifrån tycker jag, att en allmän prövning bör göras. Och om man undersöker behovet, skall man finna, att det icke kan komma att föranleda några stora engångskostnader att förverkliga detta billiga önskemål. Och jag är övertygad om att vederbörande fiskareorganisationer, då stugorna äro byggda i utkanterna av Stockholms skärgård, också få bära kostnaderna för deras underhåll, eller med andra ord att frågan ligger till så, som herr Hällgren utvecklade i sitt anförande. Detta talar för att man borde giva några mannar i uppdrag att pröva dessa frågor och att undersöka saken med hjälp av de organisationer som finnas och den sakkunskap som är erforderlig för att få fram konkreta förslag. Jag är tacksam för herr Hällgrens inlägg, därför att det stöder motionen och icke statsutskottet.

Herr Andersson i Igelboda: Herr talman! Jag har begärt ordet för att lämna en liten upplysning, som måhända kan ha sitt värde vid bedömandet av den angelägenhet, som nu behandlas. Jag skulle vilja nämna, att vi i Stockholms skärgård ha en tämligen stark sammanslutning av fiskarbefolkningen. Denna sammanslutning har måhända en speciell uppgift att fylla, nämligen att organisera avsättningen av fiskarnas fångster, men föreningen ägnar sig också åt frågor, som allmänt beröra fiskarnas intressen. De frågor, som beröras i denna motion, hade redan innan motionären föregående år väckt förslag om fiskarstugor varit föremål för behandling inom denna sammanslutning av den befolkning, som beröres av motionen, och jag tror också, att denna organisation är den lämpligaste att handha den ytterligare utredning, som kan erfordras.

Ang. utredning rörande fiskefyrar m. m. (Forts.)

Det meddelande jag ville göra var just det, att frågan om fiskarstugorna redan hade behandlats av föreningen, då frågan föregående år på grund av herr Flygs då väckta motion var föremål för överläggning i denna kammare. Föreningen hade redan då erhållit bidrag från bensinskattemedlen för uppförande av sådana stugor. Jag tror, att det måhända behövs utföras ytterligare arbete på detta område, och jag är övertygad om att föreningen, då den begär bidrag för byggande av dessa stugor eller för andra åtgärder till hjälp åt fiskarna, icke skall behöva vädja förgäves till statsmakterna utan erhålla det understöd den otvivelaktigt är värd att få.

Det är ju nämligen så, att den bensinskatt, som betalas av fiskarna på grund av åtgången av bensin för fiskebåtarna, endast i ringa utsträckning kommer fiskarbefolkningen till godo. Man kan sålunda säga, att fiskarbefolkningen har ett tillgodohavande av bensinskattemedlen. Jag tror emellertid icke, att det behövs någon statlig utredning för att få fram det behov, som kan finnas. I den mån sådana behov framträda, komma säkert fiskarna genom sina sammanslutningar att framföra sina krav och de kunna säkert själva göra de utredningar, som erfordras för att bedöma storleken av det understöd som behöver lämnas.

Jag har endast, herr talman, velat säga detta och förutsätter, att statsmakterna vid prövningen av framställningar från fiskarbefolkningen skola visa allt tillmötesgående varav de kunna vara berättigade, och med hänsyn just till att så stora summor betalas i bensinskattemedel från skärgårdsbefolkningen bör det vara möjligt att giva fiskarna ett kraftigt handtag.

Herr Flyg: Herr talman! Med anledning av det meddelande, som herr Andersson i Igelboda lämnade i sitt anförande, ber jag i min tur få lämna det meddelandet, att sedan motionen föregående år framförts och behandlats, uppvaktades jag av en delegation ur den förenings styrelse, som herr Andersson talade om, som framförde sitt tack för det initiativ jag tagit och som hoppades på att ett nytt initiativ skulle tagas, samtidigt som det förklarades, att föreningen själv skulle göra vad i dess förmåga stod för att lösa frågan. Mitt handlande har alltså icke gått emot organisationen utan med organisationen, och vad herr Anderssons sakkunskap, sådan den framfördes i anförandet, anbelangar, så är den till en viss procent, till en sextio eller sjuttio procent, icke riktigt i överensstämmelse med det verkliga sakförhållandet.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 22—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31 och 32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. vedeldningens främjande m. m. Härefter föredrogs *punkten 33*, angående bidrag till propagerande och konsulterande verksamhet för vedeldningens främjande m. m.; och yttrade därvid:

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)

Herr **Andersson** i Södergård: Herr talman! Jag har jämte några andra av kammarens ledamöter i denna fråga väckt en motion, vari vi hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i de trakter av landet, där tillgången på vedbränsle är god och arbetstillfällen behövas, måtte såsom ett villkor för att statsmedel skola kunna erhållas för uppförande av landstings- och kommunala byggnader ställa skyldighet för respektive bidragstagare att inmontera specialbyggda vedeldningspannor i byggnadernas värmecentraler. Det har under de senaste åren gjorts mycket berömvärda och resultatrika ansträngningar för att bereda ökad avsättning av inhemskt vedbränsle av sekunda beskaffenhet, men det förekommer på vissa platser vid uppförandet av kommunala byggnader, även sådana som uppförts med bidrag av arbetslöshetsmedel, att det har inmonterats kokspannor i stället för vedpannor. Det tycks erfordras en kraftig bearbetning av vissa maktägande för att förmå dem att tillmötesgå detta krav på ökad avsättning av vedbränsle, varigenom man skulle skapa betydande arbetstillfällen.

I en av de senaste tidningarna har jag också sett, att det uppbyggts ett tingshus i Värmland med bidrag av arbetslöshetsmedel, men där det inmonterats kokspannor trots att det är beläget i Värmlands skogsrikaste bygder. Då sådant förekommer, finnes för visso fog för kravet, att ett bidragsbeviljande skulle vara förknippat med ovillkorlig skyldighet att inmontera vedpannor.

Statsutskottet har emellertid icke velat gå med på detta villkor. Utskottet har dock välvilligt behandlat motionen, och det är på grund av denna välvilliga motivering, som jag begärt ordet för att få in den i kammarens protokoll, varigenom den kan komma till den större allmänhetens kännedom. I fråga om den inställning statsutskottet intagit heter det: »Möjligheterna att befrämja avsättningen av det inhemska vedbränslet är ett spörsmål, som i en alltjämt ökad grad förtjänar statsmakternas uppmärksamhet. Ett av skogshushållningens viktigare problem är som bekant att kunna vinna en nyttig användning för ungskogarnas gallringsvirke liksom ock för avfallsvirket vid timmerdrivningarna. Det är dylikt mindervärdigt virke, som företredesvis bör komma till användning för eldningsändamål. Genom arbetet med vedens utvinning, i all synnerhet gallringsarbetena, kunna vidsträckt arbets-tillfällen inom skogsbruket beredas, vartill kommer gallringarnas stora betydelse för skogsvården. Att uppnå en vedens ökade användning som värmeledningsbränsle är särskilt angeläget på grund av den efter hand skeende övergången från äldre till mera moderna värmesystem.

Under nu angivna förhållanden måste utskottet finna välbefogat att jämväl för nästkommande budgetår medel anvisas till upplysningsverksamhet rörande möjligheterna till inhemskt vedbränsles ökade användning, och utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag att för detta ändamål beviljas ett anslag av 50,000 kronor.

Anslag till merkostnader, som kunna uppkomma genom inhemskt bränsles användning vid *statliga* anläggningar, har riksdagen redan anvisat i annat sammanhang (Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, punkt 160). I anslutning till de båda i ämnet väckta motionerna vill utskottet framhålla vikten av att jämväl *landsting* och *kommuner* uppmärksamma vedeldningsfrågan beträffande dem tillhöriga eller under deras förvaltning stående byggnader. Enligt vad som från sakkunnigt håll upplysts, synes en övergång till vedeldning numera i stor utsträckning vara ekonomiskt möjlig. Detta gäller framför allt, då uppvärmningen hittills skett medelst kokspannor. Att efter installation av nya värmeanläggningar av tidsenlig typ själva eldningsarbetet ej anses bliva mera betungande än vid kokseldning förtjänar upphävsammas.»

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)

Det är ju ett det kraftigaste understrykande av det berättigade i motionen, så att jag för min del tycker, att utskottet nästan skulle på grund av denna motivering kunna anse det vara till fullo motiverat att anhålla hos Kungl. Maj:t om uppställande av det villkor, som motionen innehåller. Statsutskottet slutar emellertid så: »Motionernas syfte, nämligen att i möjligaste mån befrämja vedens användning som bränsle i statsunderstödda kommunala byggnader av olika slag, torde emellertid kunna tillräckligt beaktas utan särskild framställning i ämnet från riksdagen.» Ja, därom kan man vara tveksam, ty det finnes, såsom talrika exempel visa, kommuner och andra samfälligheter, som icke tillräckligt beakta denna fråga, och detta just i de mest skogrika bygderna.

En hel del offentliga institutioner äro sysselsatta med att utreda vedeldningens fördelar och ådagalägga, att det är ekonomiskt att övergå till vedeldning, och praktiska resultat vid vissa byggnader ha visat detsamma. Jag skall icke inlåta mig på några detaljer, men jag skall nämna något om de resultat man kommit till vid folkskoleseminariet i Karlstad. Det byggdes år 1923 och ända till och med 1932 eldades det där med koks, men från och med 1933 övergick man till vedeldning. Eldningskostnaden ställde sig i medeltal för åren 1930—1932 till 5,508 kronor med kokseldning, men den var under åren 1933—1934 i medeltal 5,187 kronor för vedeldning. Därvid har inberäknats den extra arbetskraft, som behövs vid vedeldningen, men dock har resultatet varit bättre vid vedeldning. Det visar till fullo värdet i en sådan övergång.

Men när vi skrevo motionen, ville vi, att man skulle taga sikte på endast de riktigt skogrika bygderna, om man skall på allvar gå in för vedeldning, något som man bör göra därför att det där är mest ekonomiskt och därför att man därigenom når de bästa resultaten. Därför anse vi, att det är önskvärt med kraftiga bestämmelser, men det är att hoppas, att efter statsutskottets klara uttalande om värdet av ökad vedeldning vederbörande skola ställa sig detsamma till efterrättelse, och därför har jag, herr talman, intet yrkande.

Herr Strindlund: Herr talman! Jag är synnerligen intresserad av att de försök, som äro anordnade för utbyte av utländskt bränsle mot inhemskt, skola lyckas. Jag är också tacksam för det intresse myndigheterna visat för denna sak och för det anslag, som upptages för propagerande och konsulterande verksamhet. Samtidigt är jag rädd för att försöket skall misslyckas. Därför vill jag uttala, att då man bedriver denna propagandaverksamhet och möjligen också får utbyte av kokspannor mot vedeldningspannor, som man huvudsakligen propagerar för att det skall ske vid de fasta anläggningarna, man jämväl bör komma ihåg att undersöka, att det finnes en bränsletillgång, som svarar mot det behov av bränsle, som uppstår genom utbyte av pannor. Känt är, att de fasta anläggningarna ofta äro koncentrerade på någon viss ort, och jag är därför rädd för att vi kunna komma därhän, att det icke finns vedbränsle inom den närmaste räjongen, som givetvis icke får vara för stor, för att veden skall kunna vara konkurrenskraftig. Vi skola komma ihåg, att veden icke tål någon lång befraktning och framför allt icke sådan befraktning, där omlastning förekommer. Vi ha nu en utredning, som pågår, för beräkning av råvarutillgången av gagnvirke för förädlingsindustrien av trävaror. Jag menar, att även om man vid förbrukningen inriktar sig på att använda avfallsvirke, skall man, innan man gör stora uppoffringar för anläggande av vedeldningspannor, först undersöka, huruvida det finns tillgång på råvaror, så att man icke utför anläggningar av en sådan myckenhet, att vedtillgången inom några år blir

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)

otillräcklig. Skulle så ske, tror jag, att idén kommer att få ett bakslag, som för sakens egen skull kan vara föga fördelaktigt.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Punkterna 35—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41 och 42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vidare föredrogs *punkten 43*, angående bidrag för turistreklam- och upplysningsverksamhet i utlandet. Ordet lämnades därvid på begäran till

Ang. turistreklam- och upplysningsverksamhet i utlandet.

Herr **Kilbom**, som anförde: Herr talman! Det är med någon förvåning, som man tar del av statsutskottets förslag i denna fråga, förvåning icke minst över att statsutskottet icke tycks känna till eller taga någon hänsyn till de synpunkter, som framförts dels i en speciell utredning och dels också av statsrevisorerna. Såsom herrarna finna, är här förslag om att lämna 180,000 kronor i bidrag till turistreklamen. Beloppet skall handhavas av svenska trafikförbundet. Nu är det emellertid så, att detta trafikförbund bildade för några år sedan ett dotterbolag, turisttrafikförbundets restaurangaktiebolag, vilket bolag bl. a. skulle vara ett stöd för trafikförbundets propaganda för turistverksamheten i landet. Restaurangbolaget driver sin verksamhet i statens järnvägars restaurangvagnar, vid vissa statens järnvägars stationer och driver desslikes vissa järnvägshotell. Att döma av bolagets egen verksamhetsberättelse tycks det vara en nog så lukrativ affär. Jag vet icke, om statens järnvägar få för liten ersättning för att restaurangvagnarna få på detta sätt utnyttjas och verksamheten i övrigt bedrivas, eller om det är något annat skäl. Jag ber att få hänvisa herrarna till restaurangbolagets verksamhetsberättelse, vilken jag antager, att statsutskottet tittat på. Restaurangbolaget har ett aktiekapital på 375,000 kronor, därav 300,000 kronor i preferensaktier och 75,000 kronor i stamaktier. De senare, som representera fyra röster vardera, ägas av trafikförbundet, och de förra, som representera en röst var, ägas av *privata* personer. Preferensaktieägarna hava — och det är verkligen rätt fördelaktigt — fått intagen en bestämmelse därom, att de äga rätt till 10 % ackumulativ utdelning. Denna bestämmelse om ackumulativ utdelning innebär, att, om det är så, att aktieägarna icke få 10 % utdelning det ena året, står denna tillgodo till kommande år, men hittills har den stadgade utdelningen utgått. Här föreligga även en del andra detaljbestämmelser, som äro rätt så intressanta. Jag kan meddela herrarna, att preferensaktiekapitalet, på vilket det således utdelas 10 %, innehas av några hotell- och restaurangägare i Stockholm.

Nu gjordes för några år sedan en utredning angående denna sak. Den utredningen — tillsatt av regeringen, ehuru icke den nuvarande, det skulle dock vara roligt att veta, om den nuvarande regeringen har samma uppfattning —

Ang. turistrekla- och upplysningsverksamhet i utlandet. (Forts.)
uttalade, att restaurangbolagets verksamhet bör bedrivas av statens järnvägar. I årets statsutskottsuttalande finns icke ett ord om den saken. Det har erinrats om, att utskottet i fjol gjorde ett uttalande. Ja, men sedan i fjol är allt vid det gamla — förlåt, icke allt, ty en av ledarna för företaget förolyckades på grund av en historia, som Sveriges rikess strafflag har något att säga till om. Den förseelse, som det här är fråga om, begicks icke av honom utan av en annan person. Har detta helt förbigått statsutskottet? Eller vad är anledningen till att man icke säger något om den saken?

Det synes mig minst sagt tvivelaktigt, huruvida det är lämpligt, att staten lämnar ett anslag på 180,000 kronor till trafikförbundet, som ledes av en person, vilken också varit en av ledarna i restaurangaktiebolaget, där han dock uppenbarligen fattade sin uppgift så, att det kom för honom som en överraskning, att en stor förskingring ägt rum i företaget. Anse utskottet och riksdagen, att det under sådana förhållanden finns tillräckliga garantier för att överlämna 180,000 kronor i statsmedel till förvaltningen av en sådan ledning? Jag måste meddela, att jag anser det icke, och veterligen är det många, för att icke säga alla, som känna till saken, som ha samma uppfattning; och åt den har man också givit uttryck i flera avseenden.

Förut nämnda utredning uttalade, att restaurangbolaget skall av sin vinst såsom bidrag till turistpropagandan, vilken bolaget ju alldeles uppenbart i första hand är mycket intresserad av, lämna 75,000 kronor om året till svenska trafikförbundet. Jag har tittat på bolagets styrelseberättelse för år 1934, som herrarna för övrigt gärna kunna taga en titt på, icke minst kommunikationsministern, och funnit, att restaurangbolaget icke lämnat mer än 60,000 kronor. Det förklaras under hand, att man icke hade möjlighet att lämna 75,000 kronor, vilket ju är egendomligt, när man har möjlighet att i dessa tider lämna 10 % åt preferensaktieägarna. Jag ansluter mig fullkomligt till de synpunkter, som statsrevisorerna uttalat, och till de synpunkter, som den speciella utredningen kommit med, och jag skulle bra gärna, om det låter sig göra, vilja ha besked om varför man trots allt detta låter historien fortsätta. Under hand har meddelats, att restaurangbolagets kontrakt med statens järnvägar utlöper först år 1938, och förrän den tiden inträffar, kan man väl följaktligen icke överföra restaurangbolagets verksamhet till statens järnvägar. Jag tycker emellertid, att, innan statsutskottet yrkar på att det anslås 180,000 kronor, borde utskottet i varje fall se till, om det icke finns någon möjlighet att få restaurangbolaget att uppfylla överenskommelsen, nämligen att anslå 75,000 kronor till turistpropagandan. Det skulle då behövas 15,000 kronor mindre av skattebetalarnas pengar, och jag tycker, att det kunde vara värt icke minst med hänsyn till de 10 %, som privatpersoner få i utdelning på grund av det synnerligen fördelaktiga kontrakt — det är ett vänligt omdöme — som statens järnvägar uppgjort med detta bolag.

Jag har, herr talman, i denna situation intet yrkande. Jag vill blott understryka nödvändigheten av att detta system icke kan få fortgå. Det har klagats mycket över en skrift, som heter »Sunt Förnuft». Ibland tycker man dock det är bra att den tidskriften finns och håller ögonen på vissa manipulationer både av det ena och det andra slaget. Det är för övrigt icke första gången, som den sätter fingret på »nebengeschäften», som drivas i skydd av statens järnvägar och till förlust för staten.

Härpå yttrade:

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Egentligen begärde jag visst ordet litet för tidigt under herr Kilboms anförande, ty han slutade med att själv besvara den fråga han framställt. Han frågade näm-

Ang. turistreklam- och upplysningsverksamhet i utlandet. (Forts.)

ligen, om icke vederbörande myndighet tänkte göra något åt kontraktet mellan statens järnvägar och trafikförbundets restaurangbolag, med hänsyn till de relativt stora förmåner bolagets preferensaktieägare äro tillförsäkrade. Han upplyste emellertid själv om att, även om man vill göra något åt förhållandet mellan statens järnvägar och restaurangbolaget, så går det icke att göra detta förrän efter den nuvarande kontraktstidens utgång. Och jag fick just nu en upplysning, som verifierar, vad herr Kilbom själv nämnde, nämligen att kontraktet utgår först med år 1938. Det blir således först vid den tidpunkten, som man får tillfälle undersöka, huruvida de nuvarande bestämmelserna i avtalet mellan statens järnvägar och turisttrafikförbundet äro sådana, att avtalet bör i fortsättningen bibehållas eller ändras.

Herr Kilbom omnämde vidare en gammal historia som torde varit känd även i fjol, då riksdagen behandlade samma fråga om anslag till trafikförbundet. Det lär, enligt tidningspressen, för flera år sedan skett en förskingring av en kvinnlig tjänsteman i restaurangbolaget, en förskingring, som av ett eller annat skäl icke skulle lett till åtal. Historien är, som sagt, gammal, och jag vet icke, om det är något att göra för att nu få den lagligen beivrad — i varje fall tillkommer det icke vare sig regering eller riksdag att göra det.

Beträffande frågan om trafikförbundets inkomst från restaurangbolaget, vill jag blott fästa uppmärksamheten på att ett beviljande av det begärda anslaget på 180,000 kronor, som innebär en fullföljd av beslutet från i fjol, icke ändrar någonting i den medelstillgång, som trafikförbundet sedan flera år haft att röra sig med för den utländska propagandan. Skillnaden mellan tiden före 1934 och nu är blott den, att trafikförbundet tidigare fick täckt en del av sina utgifter genom statens järnvägar, under det att man nu, för att få reda och ordning i dessa förhållanden och för att kunna se, vad det kostar, tager upp beloppet i riksstaten. Man kan icke minska detta belopp utan att avsevärt försämra trafikförbundets möjligheter att driva propaganda i utlandet för turistresor till Sverige. Och jag antar, att det icke är herr Kilboms mening att vi skola lägga ned reklamverksamheten bland de utländska turisterna, blott därför att det för några år sedan lärer ha förskingrats pengar i restaurangbolaget, eller därför att preferensaktieägarna i detta restaurangbolag ha en förmån, som kan tyckas flera än herr Kilbom vara något för stor. Vi skola väl låta detta vara detta och sedan reda upp saken i den mån, vi få tillfälle därtill. Jag kan icke tänka mig någon som helst anledning att nu minska anslaget till denna turistpropaganda.

Herr Nylander: Herr talman! Den gamla, sorgliga historia, som herr Kilbom ansett sig böra beröra, känner jag endast till genom pressen, men vad jag däremot bättre känner till är trafikförbundets verksamhet. Jag kan icke förstå, varför herr Kilbom i detta sammanhang angriper dess chef. Jag vill emellertid i anledning därav begagna tillfället att förklara, att vederbörande person, chefen för svenska trafikförbundet, lett detta företag på ett mycket målmedvetet och energiskt sätt och med resultat, som utan tvivel varit av betydelse för vårt land i dessa tider, då alla nationer göra ansträngningar för att genom turistpropaganda dra till sig resande.

Herr Holmgren: Herr talman! Statsrevisorerna ha icke riktat någon som helst anmärkning mot svenska trafikförbundet och dess sätt att driva turistreklam- och upplysningsverksamhet. Åtminstone måste jag för min personliga del säga, att förbundet tycks mig ha skött denna verksamhet på ett utomordentligt förtjänstfullt sätt. Vad herr Kilbom här anfört, har således icke med denna fråga alls att skaffa. Även om statsrevisorerna haft erinringar att

Ang. turistreklam- och upplysningsverksamhet i utlandet. (Forts.)
göra mot det sätt, på vilket ett dotterbolag till trafikförbundet handhaft vissa förhållanden, kan man väl ändå icke därför säga, att turistreklamverksamheten bör på något vis stäckas. Behovet av medel till upplysning om vårt land i främmande länder kvarstår fortfarande oförändrat, oavsett vad som än hänt inom ett dotterbolag till svenska trafikförbundet.

Herr **Kilbom**: Fullt så renodlade från varandra äro dock icke dessa intressen ändå. Såvitt jag förstår, avser väl turistpropagandan att draga utländska turister hit, och någon profit på dessa utläningar har väl detta dotterbolag till trafikförbundet. Det har man också fastställt, då man ansett, att bolaget, detta *dotterbolag* till trafikförbundet, skall såsom bidrag till turistpropagandan lämna 75,000 kronor om året. Då det nu icke gjort så, men alltjämt utdelar 10 % till preferensaktieägarna, förefaller det mig naturligt, att innan staten lämnar bidrag, bör väl ses till av statens verkställande organ, att trafikförbundets dotterbolag lämnar angivna bidrag till turistpropagandan. En vacker dag kan det ju hända att i stället för dessa 60,000 kronor från restaurangbolaget till trafikförbundet blott lämnas 30,000 kronor om året. Berör icke detta trafikförbundets medelstillgång? Då kommer trafikförbundet och säger: »Mina herrar, beklagligtvis kunna vi icke driva den omfattande turistpropaganda, såsom vi gjort förut, ty vi få icke från vårt dotterbolag 60,000 kronor utan endast 30,000 kronor. Var därför så vänliga och höj statsanslaget från 180,000 kronor till 210,000 kronor.» Jag är visst icke någon motståndare till turistpropaganda, men jag skulle inom parentes vilja säga, att jag icke tror, att turistväsendet är så allena saliggörande, som man på vissa håll tror. Det har också en del negativa egenskaper i släptåg. Detta har emellertid diskuterats så många gånger, att man nu icke behöver syssla därmed. Jag är, som sagt, icke motståndare till turistpropagandan, men jag tycker, att, när detta privata bolag på grund av en fördelaktig överenskommelse med statens järnvägar och till följd av utlägg från statskassan för turistpropagandan gör stora profiter, det då också skall fullgöra sina skyldigheter, nämligen att lämna 75,000 kronor om året såsom bidrag till turistpropagandan. Hade detta skett, skulle jag icke på denna punkt framfört någon kritik. Förhållandet kan formellt emellertid icke upphävas — därom äro ju alla ense med statsrådet — förrän år 1938, då kontraktet utgår, men dessförinnan kan det tillses, att överenskommelsen hålles; och därigenom skulle, såvitt jag förstår, om trafikförbundets medelsbehov ligger till grund för detta förslag, statens bidrag kunna minskas med 15,000 kronor. De pengarna kunde användas på minst lika bra sätt på annat håll.

Vad därefter beträffar skötseln av svenska trafikförbundet, har jag för mitt vidkommande icke yttrat mig om densamma. Herr Nylander vittnade ju att ledningen varit målmedveten och energisk, och jag kan då endast beklaga, att denna målmedvetenhet och energi hos ledningen icke räckt till, när samma person arbetat såsom styrelseledamot i restaurangaktiebolaget. Hade anförda egenskaper då kommit till uttryck, tror jag nog, att vederbörande skulle haft möjlighet att i förväg upptäcka vad som där försiggick, nämligen denna sorgliga forskningshistoria, som för övrigt icke är så gammal, som herrarna säga. Det var ju i fjol, som den blev fullt offentlig.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! Herr Kilbom begränsade nu det hela till att omfatta frågan om en sänkning av anslaget med 15,000 kronor. Detta skulle vara möjligt, sade han, därför att det skulle föreligga en överenskommelse mellan ett statligt företag och trafikförbundet om att restaurangaktiebolaget skulle vara skyldigt att år-

Ang. turistreklam- och upplysningsverksamhet i utlandet. (Forts.)
 ligen betala 75,000 kronor till trafikförbundet, vilket emellertid icke hade skett, enär restaurangbolaget endast betalat 60,000 kronor. Jag vill för min del endast säga, att någon sådan överenskommelse mellan trafikförbundet och ett statligt företag någon jag icke till. Om herr Kilbom kan uppvisa, att en sådan överenskommelse existerar, skola vi emellertid se till, att den för såvitt det är möjligt också blir uppfylld.

Herr Kilbom: Herr talman! Någon överenskommelse i meningen av en skriftlig på papperet underskriven handling föreligger icke — det är riktigt — men då den utredning, som, om jag icke minns orätt, tillsattes av den förra regeringen, efter noggrann kontroll av restaurangaktiebolagets verksamhet konstaterat, att det fanns möjlighet att lämna 75,000 kronor och restaurangaktiebolaget stillatigande funnit sig i detta, tycker jag verkligen, att här *de facto* finns något, som kan kallas för en överenskommelse.

Herr andre vice talmannen **Jeppsson:** Herr talman! Den överenskommelse, som herr Kilbom här upprejade gånger har åberopat, känner jag lika litet till som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. I sitt sista anförande sade nu herr Kilbom, att det föreligger icke någon skriftlig överenskommelse, men att en utredning, som igångsattes, jag tror det var år 1930, hade påvisat, att det skulle kunna ske en leverans av medel från restaurangaktiebolaget till trafikförbundet. Den utredning, som herr Kilbom här syftar på, framlade emellertid sitt betänkande för några år sedan, och den saken var sålunda känd, när riksdagen i fjol godkände den av Kungl. Maj:t framlagda planen för understöd av här ifrågakarande verksamhet. Kungl. Maj:t lade nämligen i fjol fram en särskild proposition i detta ärende, och denna proposition grundade sig på det förslag, som de sakkunniga tidigare hade framlagt. I denna proposition föreslogs bland annat, att staten skulle lämna ett årligt anslag av 180,000 kronor, för innevarande budgetår dock begränsat till 110,000 kronor, därför att det skulle gälla enbart tiden 1 januari—30 juni i år.

När således denna utredning förelåg redan i fjol och alltså även de omständigheter, som herr Kilbom nu åberopar såsom skäl för en sänkning av anslaget, då voro kända, och när riksdagen det oaktat godkände Kungl. Maj:ts proposition och när statsutskottets förslag i år icke innebär något annat än ett fullföljande av riksdagens beslut i fjol, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag på denna punkt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad; och blev utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 44 och 45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46, angående bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

Under punkten 48 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att till bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 50,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

I en inom andra kammaren av herr *Olsson* i Mora *m. fl.* väckt motion, nr 274, hade yrkats, att riksdagen med avböjande av Kungl. Maj:ts förevarande

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

förslag måtte till bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 10,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Reservationer hade emellertid vid denna punkt avgivits

av herrar *Holmgren, Persson* i Falla och *Andersson* i Ovanmyra, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och den i ämnet väckta motionen måtte till bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 30,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel; samt

av herr *Strindlund* utan angivet yrkande.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr talman! Vid denna punkt har jag jämte några medreservanter anmält en avvikande mening gentemot utskottsmajoriteten. Frågan gäller här ett nytt anslag på icke mindre än 50,000 kronor till en nybildad förening med det något långgrandiga namnet nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Det är en ideell förening, vars syfte anges i själva namnet, och mot detta syfte har jag naturligtvis ingenting att invända. Föreningen anges skola särskilt inrikta sig på upplysningsverksamhet i ena eller andra formen, och det må ju låta säga sig. Frågan blir sedan, i vad mån denna upplysningsverksamhet organiseras på lämpligt sätt och vad man överhuvud taget kan vinna med densamma.

Vad jag nu för min del här främst vill kritisera är, att så stort anslag skall beviljas, medan denna ideella förening ännu befinner sig så att säga enbart på pappersstadiet. Föreningen startades vid en så sen tidpunkt som den 15 november i fjol, och det säger sig självt, att någon budget för föreningen ännu icke föreligger. Några fastare konturer för föreningens organisation i praktisk gärning ha givetvis ej heller på denna korta tid kunnat utformas. Detta oaktat har Kungl. Maj:t och departementschefen ansett sig föranlåtna att begära detta relativt stora anslag på icke mindre än 50,000 kronor. Jag må säga, att det torde vara ganska exceptionellt, att Kungl. Maj:t till en ideell förening på ett dylikt begynnelsestadium begär ett anslag av denna dimension, och vad som är ännu mera anmärkningsvärt är, att statsutskottet med sin högt värderade ordförande i spetsen säger ja och amen till ett dylikt anslagskrav.

Har det ändå icke varit så, som ett antal motionärer med herr Olsson i Mora i spetsen säga i sin motion, där de påyrka en nedprutning av anslaget till 10,000 kronor:

»Hittills ha enskilda organisationer med samhällsgagnande syfte erhållit understöd av statsmedel endast i den mån de visat sig livsdugliga genom egna insatser. Ett avsteg från denna grundsats kan lätt medföra betänkliga konsekvenser, och för en propagandacentral, som är nästan helt beroende av statsmedel och som med större eller mindre rätt kan betraktas som ett statsorgan, föreligger alltjämt risken att det enskilda initiativet åtminstone delvis avkopplas och att de frivilliga insatserna för föreningens syftemål anses vara av mindre betydelse, sedan en hel- eller halvstatlig organisation bildats för ändamålet.»

Jag instämmer för min del helt och fullt i detta resonemang. Vi få icke,

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

mina herrar, blunda för konsekvenserna av ett anslagsgivande på dylika grundvalar. Vad hindrar, att hädanefter vilken nybildad förening som helst med minst lika behjärtansvärt syfte som denna förening på samma tidiga stadium kommer och begär ett avsevärt belopp för att sätta i gång med sin verksamhet? Har man sagt A, får man också säga B. Jag bävar verkligen för de konsekvenserna. Det har ju varit gängse kutym i riksdagen och icke minst hos statsutskottet, att man är ganska betänksam, när det gäller anslagsgivande av denna natur, särskilt i det tidsskede av en förenings verksamhet, som det här gäller.

Den rätta gången är väl ändå, att en verksamhet, som anger sig skola arbeta med frivilliga krafter, först visar något vad den duger till, innan man ger sig in på att bevilja sådana belopp som nu föreslås. Den privata företagsamheten, det enskilda initiativet och den egna offerviljan böra i all sund och effektiv verksamhet först sätta manken till; sedan må staten träda till stödjande i mån av behov. Det är väl i alla fall de klokaste principerna.

Det anförda må för mig utgöra skäl till den ståndpunkt, som jag här förfäktar. Fastän motionärerna velat pruta ned detta anslag till 10,000 kronor, så ha reservanterna i alla fall varit nog generösa att föreslå ett belopp av 30,000 kronor, och det tycker jag väl skulle kunna räcka till.

På anförda skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Holmgren m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Herr Olsson i Mora: Herr talman! Jag delar för min del den ärade föregående talarens förvåning över den behandling, som denna fråga rönt i statsutskottet, och jag är framför allt förvånad över den omsvängning, som lär ha ägt rum på för allmänheten fullkomligt dolda motiv, men det är ju så även på den stora världens hästmarknad, att det avgörande är icke alltid det, som syns, utan det som sker bakom det, som syns. Jag skall emellertid efter vad som här sagts icke gå närmare in på detta, då jag icke tillhör de invigda, som haft förmånen att på nära håll följa spelet bakom statsutskottets kulisser.

För att icke debatten skall snedvridas redan från början är jag angelägen om att konstatera, att det icke förefinnes några som helst meningsskiljaktigheter i fråga om betydelsen av det syfte, som nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande arbetar för. Frågan gäller enbart storleken av det statsbidrag, som föreningen rimligen efter mindre än ett halvt års verksamhet kan göra anspråk på. För min del har jag motionsvis påyrkat en avsevärd nedprutning av Kungl. Maj:ts förslag, därför att jag, med allt behjärtande av föreningens syfte, icke kan se annat än att vad som här föreslås är, som den föregående ärade talaren uttryckte sig, fullkomligt exceptionellt i riksdagens och statsutskottets historia. Jag skall tillåta mig att anföra ett konkret exempel på den saken.

Motorförarnas helnykterhetsförbund, som bildades 1926 för att främja trafiksäkerheten här i landet, anhöll hos Kungl. Maj:t året efter sin tillkomst om ett anslag av 5,000 kronor till förbundets upplysningsverksamhet. Kungl. Maj:t föreslog 1928 års riksdag att bevilja det begärda anslaget, alltså ett anslag på 5,000 kronor. Vad sade då statsutskottet, som nu är så rundhänt? Jo, utskottet sade sig behjorta förbundets syfte, icke minst ur den allmänna trafiksäkerhetens synpunkt, men med hänsyn till den försiktighet, som alltid bör iakttagas, då fråga uppstår om nya statsbidrag till privata sammanslutningar av olika slag, så ansåg utskottet, att det av Kungl. Maj:t äskade beloppet borde begränsas till 3,000 kronor. Det fanns en reservation mot detta utskottets förslag, vilken reservation var avgiven av statsutskottets nuvarande

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

ärade ordförande. Han ansåg, att utskottet bort hemställa om anvisande av ett anslag för ändamålet av 1,000 kronor. Då ärendet behandlades här i kammaren framhölls det från regeringsbanken, att det var fråga om ett trafiksäkerhetsintresse och att förbundet i detta hänseende fyllde en så betydelsefull uppgift, att detta borde kunna motivera ett anslag av 5,000 kronor. Vad svarades det på detta? Jo, statsutskottets nuvarande ärade ordförande förklarade, att anledningen till att han för sin del reagerat på denna punkt var, att han icke lyckats upptäcka ett enda förbund med motsvarighet till detta, som på en gång fått ett så stort anslag efter endast ett halvt års existens. Sådana förbund ha först fått visa, sade herr Anderson i Råstock, vad de kunde göra, och som klimax i sitt anförande yttrade han, att han i överensstämmelse med gammal statsutskottspraxis yrkade på samma bidrag till denna organisation som till järnvägsmännens helnykterhetsförbund eller 1,000 kronor.

I debatten uppträdde också en annan kännare av gammal statsutskottspraxis, nämligen herr Värner Rydén. Han yttrade, att det fanns icke en enda förening av jämförlig beskaffenhet, som fått ens 500 kronor utan att man hade fått en utredning från dess sida, som visade, att den behövde pengarna och hur den skulle använda dem. Rydén fortsatte med att säga, att här icke fanns någon uppgift om vilka inkomster förbundet hade och vilka omkostnader det hade eller vad understödet komme att betyda för dess verksamhet.

Inför denna motivering för ett lägre anslag än 5,000 kronor har det sitt intresse att fråga: finns det nu några uppgifter om den nu ifrågavarande föreningens inkomster eller dess omkostnader? Jag har icke kunnat finna några sådana. I propositionen meddelas, att någon budget för föreningens verksamhet icke kunnat uppgöras, när föreningen i oktober begärde statshjälp, och det sägs, att någon på närmare beräkningar grundad framställning icke kunnat göras. Detta har icke hindrat, mina damer och herrar, att innan ännu ett halvår förgått från denna förenings tillkomst och innan ännu riksdagen hunnit att på något sätt taga ställning till den föreliggande propositionen, har Kungl. Maj:t till denna förening beviljat två särskilda understöd, ett, om jag icke missminner mig, på 200 kronor och ett på 2,000 kronor, och, om man anser det, att ett statsbidrag, som är tio gånger större än det, som statsutskottets ordförande år 1928 ansåg vara för högt, ett sådant till 30,000 kronor tiodubblat anslag är för litet. För att icke göra mig skyldig till någon överdrift, kan jag säga, som herr Rydén yttrade, när det år 1928 var fråga om Kungl. Maj:ts begäran om ett statsbidrag på 5,000 kronor, att om man skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag, skulle man handla på annat sätt än man handlat i alla andra fall, då det gällt sådana anslagsfrågor.

Jag kan icke förstå annat än att det bör vara någon konsekvens i riksdagens anslagsbeviljande, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade, av herr Holmgren m. fl. avgivna reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Trången, *Aronson*, *Sandström*, *Johansson* i Krogstorp, *Johanson* i Huskvarna, *Aqvist*, *Ljunggren*, *Björling*, *Sandberg*, *Näslund* och *Hansson* i Vännäsby.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! De bägge föregående talarna började båda med att uttrycka sin förvåning över denna frågas behandling från Kungl. Maj:ts och statsutskottets sida. Jag skulle också kunna börja mitt anförande med att uttrycka min förvåning över vad jag fick höra från de bägge talarnas sida. Jag vill uppriktigt säga, att denna förvåning var störst och steg oavbrutet under det jag hörde herr Olssons i Mora anförande. Faktiskt var det ju så, att herr Olsson i Mora

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

icke talade så mycket om anslaget till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande som fastmera om anslaget till motorförarnas helnykterhetsförbund. Oupphörligen återkom herr Olsson i Mora till frågan om anslaget till detta förbund, talade om att förbundet från början fått nöja sig med ett blygsamt anslag och menade, att det vore lika rätt och riktigt, att nationalföreningen, om den nu överhuvud taget skulle få något anslag, finge börja med ett ungefär lika litet anslag som motorförarnas helnykterhetsförbund. Jag tror mig, med rätt eller orätt — det må jag nu lämna därhän — i detta herr Olssons i Mora anförande spåra en oro för att den nybildade nationalföreningen möjligen skulle komma att falla motorförarnas helnykterhetsförbund i ämbetet och att på så vis det årliga anslag, som för närvarande utgår till detta förbund med icke mindre än 18,000 kronor, skulle kunna finnas i fortsättningen råka i fara. Om herr Olsson i Mora hyser denna oro, så vill jag för min del säga, att jag kan icke förstå annat än att förhållandena på trafiksäkerhetens område i vårt land äro så beklagliga och så allvarliga, att det finns gott utrymme både för nationalföreningen och för motorförarnas helnykterhetsförbund för fortsatt gemensamt arbete för en förbättrad trafiksäkerhet.

Jag tror således, att om motorförarnas helnykterhetsförbund fortsätter sitt arbete som hittills och lojalt vill samarbeta med andra föreningar med liknande syfte, man icke behöver befara någon svårare konkurrens om anslagsmedlen. Jag tillåter mig emellertid verkligen fråga herr Olsson i Mora, om han anser, att det är rättvist, rimligt och riktigt, att en specialförening som motorförarnas helnykterhetsförbund, omfattande cirka 9,000 medlemmar, skall ha 18,000 kronor om året i statsbidrag, medan nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, avsedd att omfatta hela landet och med sin verksamhet inriktad på *alla* områden av trafiksäkerhetsproblemet, skall få nöja sig med 10,000 kronor om året, som herr Olsson i sin motion föreslagit. Vill man leva, herr Olsson i Mora, så skall man även låta andra leva. Det tror jag båda dessa sammanslutningar och de idéer och strävanden de representera må bäst av i framtiden.

Herr Andersson i Ovanmyra sade, att det måste vara exceptionella förhållanden, som föranlett Kungl. Maj:t att framlägga detta förslag och utskottet att tillstyrka detsamma. Ja, det är verkligen exceptionella förhållanden, som föranlett denna förenings bildande. Här dödas i vårt land på gator och landsvägar årligen mellan 350 och 400 personer och skadas mer eller mindre svårt mellan 12,000 och 15,000 människor. Det är siffror, som för mig te sig fullständigt förfärande. Jag måste säga, att illa skulle den regering och illa skulle den kommunikationsminister fatta sin uppgift, som satte sig med armarna i kors och såg på, hur detta eländestillstånd fick fortsätta år efter år, och illa skulle väl också den riksdag fatta sin uppgift och sitt ansvar, som vägrade att vara med om att effektivt söka gripa in mot dessa ohyggliga trafikolyckor.

Vad är det då man begär? Jo, det är 50,000 kronor om året. Och varifrån skola dessa medel tagas? De skola tagas ifrån bilskattemedlen. De grupper i samhället, som i första hand betala dessa bilskattemedel, nämligen motorförarna, voro de som främst och ivrigast begärde, att en sådan förening som denna skulle komma till stånd och få tillräckliga medel för att redan från början kunna göra sitt arbete effektivt. I föreningens styrelse och i dess råd sitta som ledamöter eller suppleanter representanter för olika sammanslutningar av motorfolk i vårt land. Föreningens stadgar och program äro utarbetade i intim kontakt och under intim samverkan med olika sammanslutnin-

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

(Forts.)

gar av motorfolk. Är det meningen, mina herrar, att vi skola förvägra dessa människor att med sina egna medel — ty det är dock närmast från dem, som dessa bilskattemedel komma — bidra till nedbringandet av trafikolyckorna? Vi ha en bilskattebudget på 88 miljoner kronor. Nog böra vi kunna offra 50,000 kronor av dessa 88 miljoner kronor för att om möjligt söka få ned de förfärande siffror, som olycksfallsstatistiken på detta område uppvisar.

Det har sagts, att denna förening är ideell och att den bör arbeta ideellt utan att begära något större anslag, åtminstone till dess den hunnit visa, vad den duger till. Ja, denna förening arbetar och har hittills verkligen arbetat mycket ideellt. Dess verkställande ledamot är den i dessa ting mycket kände och värderade kapten Killander. Han har i månader suttit och haft mycket organisationsarbete för föreningen utan att därför uppbära någon lön. Han har dessutom enligt den rapport, jag senast fick in ifrån föreningen — den 2 februari i år — förskottat av egna medel 500 kronor för att täcka föreningens löpande utgifter. Mera idealitet kan man icke begära än att en verkställande ledamot arbetar utan lön och dessutom förskottar av egna medel. Men vi kunna icke begära, att vare sig han eller någon annan skall i fortsättningen följa detta system.

Det kan synas, att 50,000 kronor är mycket pengar, och det kan också för all del tyckas, att föreningen icke hunnit visa, vad den duger till. Men jag resonerar på detta sätt: låt oss ge föreningen en ordentlig start, en ordentlig chans att visa, vad den duger till, och låt oss sedan efter ett år resonera om vad den utträttat och bedöma dess verksamhet samt därefter rätta anslaget. Om föreningen då misslyckats, kan den icke komma och säga, att detta skett därför, att den icke satts i tillfälle att utföra ett ordentligt arbete. Vi skola också, då vi bedöma frågan om anslaget storlek, komma ihåg, att verksamheten gäller hela landet. Skall man exempelvis trycka en affisch och sätta upp den vid om så bara de större och medelstora bensinstationerna, måste den ändå tryckas i en mycket stor upplaga, och det kostar pengar. Skall man trycka anvisningar och råd åt skolungdomen, så rör det sig om 100,000-tals exemplar, och det blir dryga kostnader. Skall det göras en propagandafilm, måste det tagas flera kopior, om den skall gå över hela landet, och det medför även stora utgifter. 50,000 kronor för arbete av detta slag under ett års tid är sannerligen ingen stor summa.

Jag hoppas, att riksdagen skall liksom statsutskottet behjarta det ändamål, som det här är fråga om, och bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Herr andre vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Efter det kraftiga inlägg i debatten, som nyss gjordes av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, kunde det kanske icke vara så alldeles behöfligt, att jag tog till orda, men då statsutskottets ärade ordförande icke är i tillfälle att föra utskottets talan här i kammaren och att bemöta det angrepp, som här gjorts mot honom från en föregående talare, anser jag mig vara pliktig att säga ett par ord.

Som vi alla veta, har det försiggått en oerhörd utveckling av motortrafiken här i landet. Denna snabba utveckling har fört med sig kanske framför allt tvenne avigsidor, dels en ökning i mycket stor utsträckning av domstolarnas arbete med trafikmål och dels en mycket stor ökning av trafikolyckor med eller utan dödlig utgång. Som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet nyss nämnde, visar statistiken, att vi här i landet under de sista åren haft nära 400 dödsolyckor årligen, förorsakade av motorfordons- trafik. Vi ha också haft 10,000 eller 11,000 olyckor, som nödvändiggjort

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

vård på sjukvårdsanstalter för dem, som råkat ut för ifrågavarande olyckor. Det är sorgliga, ja, man kan säga hemska siffror, och man bör naturligtvis göra, vad man kan, för att nedbringa desamma.

Jag vill emellertid icke neka till, att då jag här i början av riksdagen först tog del av sjätte huvudtiteln och såg det relativt stora belopp, som Kungl. Maj:t här äskat för en ny förening, även jag ansåg, att detta anslag var tilltaget i överkant och borde kunna nedprutas. Men då jag närmare tänkt över dessa frågor och icke minst med hänsyn till de omständigheter, som jag förut påpekat, haft anledning att betrakta och begrunda de sorgliga siffror, som motortrafiken visat upp i fråga om olycksfrekvensen, har jag sagt mig, att om denna nationalförening för trafiksäkerhetens främjande skulle kunna om också endast i någon liten mån bidraga till en minskning av denna olycksfrekvens och genom sitt arbete för en bättre trafikultur medverka till att vi finge ett mindre antal trafikolyckor, än vi skulle ha dess arbete förutan, och därigenom bevara många friska och färdiga individer från att mer eller mindre bli invalider, då vore dessa 50,000 kronor mycket väl använda pengar.

Den omständigheten, att föreningen är ny och ännu icke hunnit visa, vad den kan uträtta, utgör för mig intet skäl att ställa mig avvisande till detta anslag, liksom icke heller den omständigheten, att riksdagen tidigare beträffande anslaget till motorförarnas helnykterhetsförbund iakttagit större återhållsamhet. Jag tillhör annars icke dem, som anse, att man skall vara njuigg mot motorförarnas helnykterhetsförbund, utan jag anser tvärtom, att det är värt allt stöd för sitt vällovliga syfte och i sitt samhällsgagnande arbete. Anslaget till detta förbund har också stigit under årens lopp. Jag håller före, att även om man mot nämnda förbund ställt sig så pass reserverad, som man gjort, utgör detta intet skäl för att vi nu också skola handla på samma sätt. Men jag vill, herr talman, ytterligare säga, att när jag biträtt Kungl. Maj:ts förslag i detta fall, har jag förutsatt, att anslaget till denna nationalförening icke skall på något sätt beskära möjligheten för motorförarnas helnykterhetsförbund att även i fortsättningen få behövliga anslag. Det är nämligen framför allt tvenne orsaker, som vålla de flesta trafikolyckorna. Det är en alltför hög fart, och det är onykterhet, den höga farten ofta föranledd av den senare, nämligen av onykterheten. Därför har detta förbund, motorförarnas helnykterhetsförbund, en speciell och mycket beaktansvärd uppgift att fylla. Jag har som sagt utgått ifrån att dess arbetsmöjligheter icke på något som helst sätt skulle beskäras på grund av denna nya förenings verksamhet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på ifrågavarande punkt.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Ramsta, *Norling*, *Danielsson* och *Carlsson*.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Herr Olsson i Mora yttrade i sitt enligt min mening kanske något häftigt lagda anförande, att han för att icke göra sig skyldig till någon överdrift ville citera ett uttalande av Värner Rydén, när det gällde anslag till motorförarnas helnykterhetsförbund. Det förefaller, som om man ville göra denna debatt till ett bravurnummer här i kammarerna, då man talar om den stora världens hästmärknad. Jag måste dock säga, att det föreföll, som om herr Olsson i Mora själv var inne på hästbyte, då han var så ivrig för anslag till motorförarnas helnykterhetsförbund och syntes förmoda, att detta anslag till äventyrs skulle kunna i någon mån stå hindrande i vägen för anslaget till nyssnämnda förbund.

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

Jag ber emellertid få meddela, att när denna fråga först var före i statsutskottet — jag är så ny inom detta utskott, att jag icke bör misstänkas för att alltför mycket ha tillägnat mig några hästbytesfasoner ifrån utskottet —, då var jag i alla fall inne på just de vägar, som reservanterna här förorda, nämligen att denna förening är så pass ny, att man kunde ifrågasätta ett mindre anslag, och jag yrkade för den skull på ett anslag av 25,000 kronor. Emellertid ändrade jag sedan uppfattning, icke beroende på något som helst hästbyte eller dylikt utan beroende på att jag gav mig tid till litet eftertanke. Jag skall nu tillåta mig här att redogöra för vad som härvidlag föranledde mig att ändra uppfattning och gå med på kommunikationsministerns begäran.

När man ser den olycksfallsstatistik, som bl. a. finnes anförd i utskottsutlåtandet, när man dagligen påminnes om vilka olyckor som ske just på grund av motortrafiken, när man vidare vet, att denna motortrafik lämnar i skattemedel, som nyss nämndes, 88 miljoner kronor och då av dessa rikliga medel det begäres 50,000 kronor till åtgärder för ett förebyggande av olyckor, då har jag för mig ställt upp den frågan: om jag nu går in för det mindre anslaget och därefter får läsa om den ena gruvliga olyckan efter den andra, kan jag då undgå att göra den reflexionen, att någon av dessa olyckor kan hända kunde ha förebyggts, om jag gått med på det större anslaget och en mera verksam propaganda för trafikultur hade kunnat komma till stånd. Jag medger, att detta är i viss mån ett tankeexperiment, men det ligger dock ganska nära knutet till den fråga, som här föreligger, och i varje fall var detta tankeexperiment avgörande för mig och föranledde, att jag så småningom gick över på den linjen, att jag var med på anslaget och följaktligen nu står ansvarig för utskottets hemställan. Jag tror också, att här föreligger ett anslag, där man kan ha en viss anledning att oberoende av den gamla och, jag kan också säga, i viss mån goda statsutskottstraditionen om återhållsamhet, när det gäller anslag, likväl gå med på ett större sådant. Jag tror också, att kammaren har anledning att reflektera på huruvida icke detta anslag är så välbetänkt och så välbehövt, att kammaren kan bifalla detsamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i föreliggande punkt.

Med herr Magnusson i Skövde förenade sig herrar *Persson* i Fritorp, *Lindmark*, *Persson* i Grytterud och *Thorell*.

Herr Holmgren: Herr talman! Liksom de två första talarna vill jag understryka det behjärtansvärda i att den sammanslutning, om vilken vi nu överlägga, får bidrag av allmänna medel. Jag antar, att vi alla i denna kammare äro besjälade av samma uppfattning, och under sådana förutsättningar kunna vi ju också saklöst utelämnat allt tal om önskvärdenheten av att förminska antalet bilolyckor o. s. v. Vi äro alla besjälade av en önskan att stödja och uppmuntra denna förening. Ingen begär, att Kungl. Maj:t skall sitta med armarna i kors, och ingen vill förvägra föreningen att utföra sitt människovänliga arbete. Vi äro alla ense om att vi vilja befördra denna förenings utveckling. Men vi reservanter hålla före, att det är klokast att begränsa anslaget till 30,000 kronor under det första verksamhetsåret. Jag anser, att vi ha ganska starka skäl för en sådan uppfattning. Hur lätt är det icke att nästa år höja anslaget till 50,000 kronor, om det under det kommande året visar sig, att föreningens utveckling är sund, och om det visar sig, att föreningen har behov av ökat anslag. Det är däremot icke lika lätt att nästa år sänka anslaget från 50,000 till 30,000 kronor, därest föreningens verksamhet icke mot-

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

svarar de förhoppningar, som ställts på densamma. Det skulle betraktas som en prickning, och man drar sig alltid i det längsta för att pricka en förening, som har en utomordentligt människovänlig uppgift att fylla.

Herr talman! Jag yrkar för min del bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Jag har på denna punkt låtit anteckna en blank reservation, och jag vill angiva, vad jag med denna åsyftar. Först vill jag emellertid avgiva några repliker i anledning av vad som här sagts.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framhöll på ett synnerligen drastiskt sätt mängden av olyckor, som motortrafiken fört med sig, samtidigt som han var mån om att stryka under den ideella karaktären hos denna förening, till vilken nu begäres understöd. Han gjorde det på ett sådant sätt, att jag i första hand frågade mig: Vad har detta anslag på sjätte huvudtiteln att göra, skulle det icke rätteligen uppföras på den femte? Men jag tror, att man nästan fick förklaringen härpå, då han i samma anförande påpekade, att bilskattemedlen rörde sig om icke mindre än 88 miljoner kronor per år. Jag är för min del övertygad om, att skulle detta anslag tagits på någon annan huvudtitel, skulle det såväl av regeringen som av statsutskottets majoritet kommit att prövas mera strängt, än vad som nu synes ha skett. Varför man tagit denna vänliga inställning till detta anslag, synes mig i första hand bero därpå, att det finns så gott om pengar, som inflyta i form av bilskattemedel. Jag kan emellertid icke tillägna mig en sådan uppfattning, att man icke bör tillämpa samma sparsamhet med medel, även om de inflyta i form av bilskattemedel.

Det är också i ett annat avseende jag anser att man bör tala rent ut, och det är när det säges, att man bör giva föreningen en chans. Ja, vari skall den chansen bestå? När man säger, att man, sedan föreningen fungerat ett år, skall kunna rätta anslaget efter vad föreningen visat sig duga till, skulle jag vilja fråga, hur man tänkt sig gå tillväga. Om föreningen icke duger någonting till, kommer man då att sänka anslaget?

Men då undrar jag, hur det går med syftet, som man ville nå. Var det icke det, som var huvudsaken? Och om föreningen kommer att växa, skall den då komma att få mera?

Nu skulle jag vilja veta också, vilken chans det är, som man ger den. Det är väl för det första ingen svår konst att göra av med litet pengar, till och med med 50,000 kronor, även om det är en ganska stor summa. Men vad man vill veta, är väl i grund och botten hur många olyckor kunna förhindras genom föreningens verksamhet? Jag förmodar, att om det är olycksfallens antal man vill undvika, blir man tvungen att öka anslaget, därest föreningens verksamhet icke får den effekt, som åsyftats. Men det kan å andra sidan icke vara någon nämnvärd sporre för vederbörande till sparsamhet, om de skulle veta, att även om de icke göra ansträngningar för att skaffa intresse och pengar från annat håll, finnes det likväl hopp om och förutsättningar för att få tillskott av statsmedel.

Jag har med min reservation närmast syftat till att påpeka detta. Jag delar den uppfattningen, att föreningen har en uppgift att fylla. Men skall denna förening få någon verklig betydelse, måste den vara förankrad jämväl i intresse från enskilt håll. Detta intresse borde man hava tillförsäkrat sig. Jag tror nämligen, att om man tar detta utskottets förslag och icke uppställer fordringar på tillskott av medel jämväl från annat håll, så har medgivits, att detta blir ett instrument, som helt och hållet kommer att bekostas av stats-

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

medel. Jag vill också påpeka, att beträffande något så när jämförbara anslag, t. ex. till föreningen för arbetarskydd, har man vid tillmätande av anslag från staten förutsatt, att medel också skulle tillskjutas från andra håll. Om man icke ser bara ideellt på denna fråga utan jämväl materialistiskt, vågar jag bestämt hävda, att om föreningen får någon som helst betydelse borde i första hand de bolag, som hava hand om försäkringsverksamheten, vara de, som hava direkt nytta av föreningens verksamhet. Då är väl icke för mycket begärt, om man här liksom på ett flertal andra punkter, där statsbidrag utgår till föreningar, kräver bidrag jämväl från annat håll. Gör man icke det, riskerar man — det är min bestämda övertygelse — att denna förening kommer att växa ut och bliva helt beroende av staten. Till sist blir det kanske ett statligt ämbetsverk. Om man ställer det villkor, som jag för min del vill föreslå, nämligen att tillskott även skall krävas från annat håll, så skulle om man satte hälften mot hälften och nöjde sig med det anslag, som reservanterna vilja giva av statsbidrag, nämligen 30,000 kronor, nära nog tillförsäkra denna förening ett högre belopp än vad majoriteten föreslagit. Då har man säkerligen också på ett bättre sätt tryggt föreningens fortbestånd.

Det är detta, som är motivet till min blanka reservation, vilken jag givetvis icke hade tillfälle att skriftligen formulera i plenum i statsutskottet. Jag tror, att om kammaren går på reservationen och dessutom uttalar den förhoppningen, att, om det finnes intresse för syftet med föreningen, medel skola komma att tillskjutas jämväl från annat håll, gör man föreningen en lika stor tjänst genom att bifalla reservanternas anslagskrav, som genom att följa utskottsmajoritetens förslag. Jag kommer därför att rösta för reservationen.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Jag ber att få konstatera, att det råder ingen olikhet beträffande reservanternas och utskottsmajoritetens inställning till det syfte, varom här är fråga, och viljan att stödja det, i den mån behov förefinnes. Men däremot kan man ju vara i någon mån skeptisk gentemot möjligheterna att på det här sättet verkligen komma till rätta med detta ohyggliga, som statsrådet karakteriserade det, nämligen de många olyckor, som förekomma på detta område.

Men naturligtvis vill man vara med om att försök göres och bidraga därtill. Men man får se detta som en praktisk angelägenhet, som det i själva verket är, och försöka lämna de idealitetens blå rynder, som man på sina håll velat svinga sig upp till. Tror verkligen någon, att denna stora förening under det närmaste året kan göra någonting väsentligt för att komma till rätta med de missförhållanden, som den syftar att avhjälpa? Jag tror det icke. Det är tydligt, att det första året kommer att bliva en förberedelsens tid, varunder man söker sig fram för att verkligen få ett grepp på de uppgifter, som man satt sig före. När man verkligen kan framlägga ett ordentligt arbetsprogram och visa, att man behöver så och så mycket, att det hela verkligen tagit konkret gestalt, så att man har någonting att taga på, då kan det måhända finnas skäl att anslå större belopp än vad det nu är fråga om. För min del skall jag då, om frågan föreligger på det sättet, icke tveka att rösta för de 50,000 kronorna eller ett eventuellt behövt större belopp. Men som frågan föreligger i dag, då det hela är ytterligt diffust och man icke ser några fasta konturer för detta arbete utan det egentligen endast är fråga om en förberedande undersökning, är jag för min del övertygad, att de 30,000 kronor,

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

som reservanterna föreslå, äro mer än tillräckliga. Det är på detta praktiska sätt som jag ser denna fråga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olsson** i Mora: Herr talman! Det kan vara taktiskt klokt, men det är ändå ingenting annat än att slå in öppna dörrar, när man här talar om nationalföreningens förträfflighet och den stora betydelsen av denna förenings arbetsuppgift. På den punkten äro vi alla eniga. Jag kan icke finna, att det är någon förnuftig mening att fortsätta debatten efter den linjen.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställde till mig den direkta frågan, om jag verkligen ansåge, att ett statsbidrag av 18,000 kronor till motorförarnas helnykterhetsförbund kunde vara skäligt. Jag vill öppet svara, att jag icke kan finna annat.

(Herr statsrådet *Leo* inföll: Det är fel.)

Jag ser statsrådet skaka på huvudet. Jag måtte på något sätt hava missförstått honom. Jag kan icke förklara det på annat sätt än att missförståndet måtte ligga i att jag vid mitt återgivande av hans fråga icke tillräckligt markerat hans understrykande av, att motorförarnas helnykterhetsförbund är en mera speciell organisation, medan det här gäller en riksorganisation. Jag skall gärna göra detta förtydligande, för undvikande av missförstånd, i referatet av herr statsrådets fråga. Såsom jag uppfattade den, kan jag säga, att anslaget icke är oskäligt. Motorförarnas helnykterhetsförbund har en sjuårig omfattande och framgångsrik verksamhet bakom sig. Och jag vill gärna tillägga, att när denna nya nationalförening har bakom sig ett lika betydande dagsverke som motorförarnas helnykterhetsförbund, så vill jag gärna vara med om att giva nationalföreningen icke bara vad som motsvarar motorförarnas helnykterhetsförbunds anslag utan t. o. m. ett ännu mera rundhänt anslag.

Men, mina herrar, det är här icke fråga om i första hand motorförarnas helnykterhetsförbund och det anslag, som utgår till detta förbund. Det är icke heller fråga om vad några sökt göra gällande, att jag skulle visat särskild iver för motorförarnas helnykterhetsförbund. Det har jag icke gjort. Jag har endast velat erinra om, vad statsutskottet och riksdagen sade, när det var fråga om det första statsbidraget till detta förbund. Det var för att giva ett exempel på, hur olika man behandlar dessa två organisationer med samma syften. Jag kan icke komma ifrån, att dagens huvudfråga är, huruvida det kan vara rimligt att åt en organisation, som ännu icke har ett halvt år bakom sig, giva ett så betydande statsbidrag som 50,000 kronor utan någon utredning och med avvikelser från all tidigare praxis. Det är också att märka, rörande det anslag, som gives till motorförarnas helnykterhetsförbund, för att hämta ett exempel därifrån ännu en gång, att när anslag första gången gavs åt detta förbund, hade det ett medlemsantal av över 1,700. Det vore intressant att få höra, hur många medlemmar den nya nationalföreningen har.

Hur som helst, jag är fullkomligt övertygad, att denna förening kan lika väl som alla andra motsvarande ideella enskilda föreningar i vårt land göra en verkligt god start, om den får en handräckning av staten på 30,000 kronor.

Av vad i denna debatt förekommit har jag icke funnit någon som helst anledning att återtaga mitt yrkande.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Det finnes nog icke många föreningar, som hava dels en så stor verksamhet framför sig och dels en så

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

(Forts.)

betydelsefull uppgift för trafiksäkerheten som denna nationalförening för trafiksäkerhetens främjande. Här har verkligen startats en organisation, som har en synnerligen stor uppgift att fylla. Den, som lever ute i livet, färdas på vägarna och är i beröring med trafiken i det ena eller andra avseendet, måste säga, att det brister i åtskilliga stycken i fråga om trafikultur. Det är också säkerligen därpå det beror, att en stor del av de olyckor inträffa, som förekomma och som procentuellt i vårt land äro av stor omfattning. Det beror därpå, att trafikulturen har icke trängt in i det mänskliga medvetandet på samma sätt här som i många andra stora och tätbefolkade länder med en trafik, som är mycket intensivare än vår trafik, så intensiv, att man frågar sig, hur det är möjligt att ordna detta utan flera trafikolyckor än det blir.

Då enligt statistiken i vårt land varje vecka 30—40 personer råka ut för trafikolyckor, därav minst en med dödlig utgång, är det självfallet, att krafttag måste tagas för att komma till rätta med dessa svåra förhållanden. Om man jämför statistiken från andra länder, rörande motorfordonssiffror, befolkningssiffror o. d. i relation till antalet trafikolyckor med siffrorna för vårt land, måste man säga sig, att det brister någonting här. Ty vår statistik på olycksområdet är så betydligt mycket större, att det är något, som brister. I många andra länder har man undervisning i skolorna om trafikultur och dylikt. Man uppmärksammar bland annat att upprop oupphörligen spridas genom tidningar, radio och dylikt, om att man skall medverka till att undvika trafikolyckor. Sådan propaganda ha vi ännu ej haft i vårt land.

När man diskuterat denna fråga, har man varit inne på spörsmålet, huruvida det kunde vara befogat att lämna anslag till föreningen, därför att den är så nystartad. Den startades i fjol höst. Men jag har icke funnit, att någon av de talare, som haft erinringar mot att giva anslag första gången, ställt sig principiellt på ståndpunkten att icke lämna något i år utan att vänta och se, i vad mån föreningen skulle verkligen uträtta någonting.

Motionsvis har framförts begäran om lägre anslag än som äskas av kommunikationsministern. Och man kan säga som reservanterna, att till 30,000 kronor kunna vi sträcka oss men icke till 50,000 kronor, som begärts. Jag föreställer mig, att innan detta anslag äskats av riksdagen — det framgick också av statsverkspropositionen i den punkten — har man gjort klart för sig, att för att denna förening skall kunna bedriva sin verksamhet som man tänkt sig, fordras så och så mycket pengar. Med andra ord, den stat, som man gjort upp för sin verksamhet, fordrar, att man får pengar dels från enskilda så och så mycket och dels att man får i anslag från det allmänna så och så mycket. Då, måste jag säga mig, är det också riktigt i en så viktig sak som det här gäller, att man går in för att bidra med statsmedel i den mån man kan mildra olycksrisken.

Jag vill i det sammanhanget, herr talman, medan jag har ordet, uttala den förhoppningen, att den upplysningsverksamhet, som säkerligen kommer till stånd, därest anslaget beviljas, vare sig det blir det ena eller det andra beloppet, måtte bliva av den art, att den når den bredare delen av Sveriges befolkning, icke bara dem, som köra motorfordon, utan även dem, som gå efter vägarna. Man bör redan från början, om möjligt, undervisa barnen om riskerna att beträda hårt trafikerade vägar och om att man skall se sig om, gå på rätt sida av vägen o. s. v.

När vi se motorfordonens starka stegring i landet, är det av mycket stor betydelse, att vi låta människorna bliva mera undervisade om trafikultur. Skola vi taga ansvaret för denna prutning till 30,000 från 50,000 kronor, och gå in för ett anslag, som icke ger möjligheter att tillmötesgå önskemålen från

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

denna förening, då måste jag säga mig, herr talman, att jag vill i likhet med vad som yttrades av herr Magnusson i Skövde, icke vara med om en indragning just på detta område. När man just genom en kraftig propaganda — även om den kommit litet sent till, som den kanske gjort — kan väcka ansvars-känslan dels hos motorförarna och dels hos den allmänhet, som trafikerar vä-garna i övrigt, så borde man väl kunna eliminera olycksrisiker, olycksfall och dylikt.

Jag kan, herr talman, icke finna annat än att starka skäl tala för bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Olssons i Mora anförande. Jag fick det bestämda intrycket, att herr Olsson i Mora var långsint. Det ligger mycket nära till hands att göra jämförelser med motorförarnas helnykterhetsförbund 1928. Men då skall man också fortsätta jämförelsen icke bara fram till det läge, när det inträffade, att herr Anderson i Råstock, därför att han kanske misstänkte, att det var ett nykterhetsanslag, tyckte, att det kunde räcka med 1,000 kronor, utan man skall fortsätta det dithän, då departementschefen föreslog anslag till motorförarnas helnykterhetsförbund med 3,000 kronor mer än vad man begärt och fick riksdagen med på det yrkandet. Jag tror sålunda icke, att man här skall skapa fram ett motsatsförhållande mellan dessa anslag.

Klart är naturligtvis, och den meningen understryker jag lika bestämt, att detta anslag, som det nu gäller, varken kan eller får verka på det sättet, att det kommer att begränsa och förringa den verksamhet, som motorförarnas helnykterhetsförbund bedrivit.

Jag skulle också i detta sammanhang vilja säga ett ord om en synpunkt, som här framfördes av herr Strindlund. Jag vill säga det därför, att det är ett annat anslag, som en gång var uppe till behandling här, där den dåvarande departementschefen tagit bort det just ur den synpunkten, att man ansåg, att de, som bedrevo verksamheten, skulle göra en motprestation liknande den staten i detta avseende hade att prestera. Det var anslaget för bekämpande av den olagliga rusdryckshanteringen. Som kanske herrarna erinra sig, togs det ett år bort ur statsverkspropositionen, och man menade, att de som bedrevo denna verksamhet skulle göra en i ekonomiskt avseende större prestation än vad de gjorde. Jag tillhörde dem, som vid det tillfället i riksdagen skarpt hävdade, att av dem, som åtaga sig att bedriva ett renhållningsarbete, som egentligen tillkommer staten, är det orimligt att kräva, att de först skola utföra detta arbete och sedan skola de betala till för att de få lov att utföra det arbetet åt statsverket. Jag tycker därför, att man skall icke resa ett sådant krav som det herr Strindlund reste, att först skall man fylla en uppgift, som strängt taget bör tillkomma staten, och sedan skall man kräva av dem, att de skola betala för att de träda in och fylla den uppgiften. Jag är, mina herrar, övertygad om, att om staten själv skulle bedriva denna verksamhet, som på detta sätt överflyttas till denna förening, skulle det bli väsentligt dyrare än de 50,000 kronor det är fråga om. Då jag har den bestämda uppfattningen, att denna verksamhet, liksom den verksamhet som bedrivs av motorförarnas helnykterhetsförbund, är värd all den uppmuntran, som kan ges, ber jag att få hemställa om bifall till utskottets yrkande.

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr talman! Endast några små repliker. Jag ville först vända mig till herr statsrådet och chefen för kommunikations-

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
(Forts.)

departementet, som visserligen för tillfället avlägsnat sig, men till vilken jag ändå nödgas rikta några anmärkningar. När herr statsrådet uttalade sin förvåning över att opponenter här komma med sin argumentation och, som herr statsrådet sade, vilja förvägra någon att leva och låta leva, så tycker jag, att han dock befinner sig åtskilligt på sidan om vad vi här syssla med. Meningen är väl i alla fall icke att förvägra någon, icke heller denna nya för- ening, att leva, utan här är det väl endast fråga om, i vilken mån vi skola taga hand om denna nykomling. I denna nativitetsdiskussionernas tid förefaller det nästan, som om regeringen med kommunikationsministern i spetsen här tänkt taga det första stora krafttaget för att få en nykommen att hålla sig uppe. Herr kommunikationsministern är ju själv pappa till telningen, och vi skola väl icke förvägra honom att få litet hjälp för att kunna pyssla om sitt lindebarn.

Men frågan är väl i alla fall, i huru stor omfattning vi skola göra det. Jag minns den gamle hedersmannen Månsson i Backa i denna kammare, huru han för åtskilliga år sedan vid behandlingen av en fråga bl. a. kom med det drastiska uttrycket, att när det gäller en ny telning, som icke visar sig ha någon vidare livskraft, så får man lov att ge honom en ordentlig »dask» för att det skall bli något av det lilla livet. I det här föreliggande fallet gäller det en »femtio- tusenkronorsdask». Jag tycker ändå, att detta är nästan väl mycket. Är det icke förständigare att låta detta lilla barn visa, vilken livskraft det verkligen har, huruvida det verkligen är värt att ge det denna hjälp för att det skall bli någonting utav det? Detta är en enkel, ren bondesynpunkt på denna sak.

När herr andre vice talmannen nämnde något om nödvändigheten av detta höga anslag för att minska den höga farten, så betvivlar jag storligen, att det kan bli någon vidare effekt i detta hänseende genom att bevilja så mycket pengar i första brådrasket. Jag skall nu icke breda ut mig vidlyftigare härom, därför att herr andre vice talmannen för tillfället sitter i en stol, varifrån han icke kan försvara sig. Emellertid kan jag icke annat än uttala min ganska stora skepticism gent emot den effekt, som man nu förväntar av detta första stora anslag, som här begäres. Sedan talade herr Magnusson i Skövde om, att han ursprungligen hade gått in för ett anslag på 25,000 kronor, men att han sedan »vid närmare eftertanke» hade kommit på andra planer. Den där »ef- tertanken», vad sysslade den med? Jo, tanken på den stora omfattning, som trafikolyckorna taga, och vilken var av den art, att den fuller väl kanske kunde försvara ett större anslag till här ifrågasvarande ändamål. Han sade, att kanhända kunde några av de där olyckorna undvikas, om man ökade detta anslag till 50,000 kronor. Ja, för all del, ett människoliv är mycket värt, men jag undrar i alla fall, om man icke följer en förständigare väg, därest man först undersöker, vad denna förening egentligen har för livskraft, huru den artar sig, och vilket behov av medel den har under det första verksamhetsåret. Jag tror, det kan vara riktigare att gå den försiktigare vägen genom att ge det, som jag anser, i och för sig rätt betydande beloppet på 30,000 kronor nu, så få vi sedan se — jag instämmer därutinnan med herr Persson i Falla — om vi icke kunna öka på det i den mån föreningen visar sin livskraft och sin duglighet.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Jag skall be att få säga ett par ord med anledning av att det från ett par talares sida antyddes, att nationalföreningen skulle sakna ett arbetsprogram, och att man icke skulle veta, vad den egentligen hade för planer och kunde komma att taga sig till. Jag vill i det fallet hänvisa till att det från föreningens sty-

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

(Forts.)

relse har framlagts en verksamhetsberättelse — jag förmodar, att den varit tillgänglig även för statsutskottet —, i vilken styrelsen pekar på vissa åtgärder av olika slag, som den har för avsikt att genomföra, så snart medel för ändamålet ställts till förfogande. Och för att belysa kostnadsfrågan skall jag be att få anföra ett par rader av denna skrivelse. Det säges där: »Givet är, att samtliga ovannämnda åtgärder» — som föreningen tidigare förklarat sig ha för avsikt att verkställa — »icke kunna på en gång utföras. En undersökning har företagits rörande kostnaderna för utsändande av visst propagandamateriel till samtliga Sveriges motorfordonsägare, varvid framgick, att denna enda åtgärd skulle draga en kostnad av 16,000 kronor.» Detta bestyrker vad jag tidigare sagt, att eftersom föreningens agitation och propaganda omfattar hela landet, så måste det bli stora kostnader förenade med de åtgärder, som komma att vidtagas.

Jag har vidare inhämtat, att föreningen bland sina propagandaåtgärder även har upptagit idén med inspelning och förevisning av filmer lämpade för detta ändamål. Vad detta kostar kan man få en uppfattning om, då jag nämner, att motorförarnas helnykterhetsförbund år 1933 förutom sitt ordinarie anslag på 18,000 kronor fick 15,000 kronor av lotterimedel för inspelning av en film. Man ser sålunda, att så snart man skall göra någonting, som innebär verklig effektivitet, rör det sig om rätt mycket pengar. Jag är därför fortfarande av den uppfattningen, att 50,000 kronor är långt ifrån någon stor summa för detta ändamål och i detta sammanhang.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag minns att jag år 1928 i statsutskottet talade för Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag av 5,000 kr. och även röstade för detta här i kammaren. Jag är också beredd att i dag rösta för Kungl. Maj:ts föreliggande förslag om ett anslag på 50,000 kronor. Och jag ber att med några ord få ange skälen för denna min ståndpunkt.

Först skulle jag då vilja understryka vad herr statsrådet i sitt första anförande sade, nämligen att det finns plats både för motorförarnas helnykterhetsförbund och för nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Och i den mån dessa sammanslutningar kunna verka för nedbringande av antalet motorolyckor och antalet dödsfall i samband med dylika olyckor, så är detta en välgärning och väl använda pengar, även om vi kunna tycka, att 50,000 kronor är mycket.

Herr Persson i Falla och herr Olsson i Mora hava här sagt, att de äro eniga med utskottet i dess strävan att stödja denna verksamhet. Herr Olsson i Mora har ju också gått ifrån yrkandet i sin motion om ett bidrag på endast 10,000 kronor och anslutit sig till förslaget om ett bidrag på 30,000 kronor. Om det hade dröjt med framläggandet av utskottets utlåtande ännu några veckor eller månader, så hade han kanske varit med om ett anslag på 50,000 kronor. Och herr Persson i Falla säger, att han gärna skall vara med om detta högre anslag, sedan föreningen visat, att den kan göra någonting. Striden står alltså här om några tiotusental kronor. Jag kan förstå, att när det gäller anslag till en verksamhet eller näring, om vilken man icke vet, huruvida den kan göra landet någon nytta utan kanske snart faller samman, så bör man vara försiktig, innan man ger så mycket pengar. Men här gäller det människoliv. Man ser i utskottets utlåtande, att under år 1933 uppgick antalet olycksfall på grund av trafikolyckor till 10,798, varav de allra flesta förosakats av motorfordonstrafik. Vidare finner man, att antalet dödsolyckor på grund av dylik trafik under samma år var icke mindre än 382. Jag undrar, om vi efter dylika upplysningar skola behöva hålla på och diskutera här om några tio-

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

(Forts.)

tusental kronor. Riksdagen, som brukar vara så givmild vid en del andra tillfällen, många gånger kanske till föga nytta, bör här förstå vad det gäller. Jag anser, att det knappast är värdigt kammaren att ha delade meningar om denna sak. För övrigt vill jag icke taga på mitt ansvar att minska på detta anslag för upplysningsverksamhet. Jag är visserligen medveten om att kanske icke så många människoliv därigenom kunna bliva räddade, men genom beviljandet av ett dylikt anslag har riksdagen dock visat, att vi vilja upplysa människor, både gående och motorförare, om vikten av att taga sig till vara, och därigenom möjligen minska olycks- och dödsfallens antal här i landet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den av herr Holmgren m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Holmgren med flera av kammarens ledamöter, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 46 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Holmgren m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 47—49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts dels under riksstatens åttonde huvudtitel, punkterna 66—106, dels ock i proposition, nr 142, gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1935/1936 till universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3, angående Uppsala universitet: avlöningar.

*Ang. Uppsala
universitet.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 4 januari 1935, under punkten 68 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m.;

dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för Uppsala universitet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1935/1936;

dels ock till Uppsala universitet: avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 1,509,400 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 22 februari 1935 dagtecknad proposition, nr 142, framlagt förslag angående viss förändring av professuren i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala m. m.

Utskottet, som tillstyrkte av Kungl. Maj:t i ärendet gjord framställning om anställande vid universiteten i Uppsala och Lund av lektorer i svenska språket, hemställde i förevarande punkt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) godkänna i punkten intagen personalförteckning för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m.;

b) bifalla Kungl. Maj:ts förslag angående viss förändring av professuren i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala;

c) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för Uppsala universitet att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1935/1936, innehållande ifrågasvarande avlöningsstat under arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, en post å 39,600 kronor till arvoden till biträdande lärare m. fl. vid filosofiska fakultetens humanistiska sektion jämte en därvid fogad anmärkning av följande lydelse:

Anm.: Ur sistnämnda belopp å 39,600 kronor utgå dels 4 arvoden å 6,600 kronor till universitetslektorer i tyska, franska, engelska och danska språken, dels ock ett till högst 11,200 kronor beräknat belopp, avseende ersättning åt en universitetslektor i svenska språket i enlighet med de närmare grunder, Kungl. Maj:t bestämmer; samt

d) till Uppsala universitet: avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 1,509,400 kronor.

Vid denna punkt hade reservation anmälts av herrar förste vice talmannen *Olsson*, andre vice talmannen *Nilsson*, *Oscar Olsson*, *Per J. Gustafsson*, *Strindlund*, *Svensson* i Grönvik, *Weijne* och *Danielsson*, vilka ansett, att utskottet bort, med avstyrkande av Kungl. Maj:ts ovannämnda framställning om anställande vid universiteten i Uppsala och Lund av lektorer i svenska språket, hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) godkänna i reservationen intagen personalförteckning för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m.;

b) = utskottets förslag;

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

c) fastställa i reservationen intagen avlöningsstat för Uppsala universitet att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1935/1936, innehållande sagda avlöningsstat under arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, en post å 28,400 kronor till arvoden till biträdande lärare m. fl. vid filosofiska fakultetens humanistiska sektion jämte en därvid fogad, så lydande anmärkning:

Anm.: Ur sistnämnda belopp å 28,400 kronor utgå 4 arvoden å 6,600 kronor till universitetslektorer i tyska, franska, engelska och danska språken; samt

d) till Uppsala universitet: avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 1,498,200 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Weijne: Herr talman! Vid såväl denna punkt som den, som gäller Lunds universitet, föreligger det reservationer av åtta av statsutskottets ledamöter. Då reservationen är ganska lång och det, i hastigheten åtminstone, är svårt att se, vad den innebär, tillåter jag mig i korthet erinra om, att det gäller anställande av en lektor i svenska språket vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund. Då en sådan lektor drar en kostnad av 11,200 kronor, är alltså skiljaktigheten mellan utskottets förslag och reservanternas en summa av 22,400 kronor. Man kan därför säga, att det i förevarande fall gäller ungefär samma skillnad, som det gjorde på den föregående punkten, där vi nyligen voterade anslag till kommunikationsdepartementet. Jag tillhörde där dem, som röstade för det högre anslaget. Och jag gjorde det därför att jag är av den mening, att det där gällde ändamål, där man icke vågade dröja, utan där förhållandena voro sådana, att det omedelbart krävdes åtgärder av genomgripande betydelse. Det gällde helt enkelt människoliv, och det gällde människors väl eller ve.

På den punkt, som vi nu skola behandla, kan man icke säga detsamma. Här är det en omdömesfråga, om man skall införa denna förändrade undervisning från nästa budgetår, eller om man på grund av statsfinansiella skäl skall vänta ytterligare, liksom det är en öppen fråga, om man nödvändigtvis skall tillgodose den förändrade undervisningen medelst anställande av nya befattningshavare. Jag och mina medreservanter äro för vår del icke övertygade om att man med nödvändighet behöver anställa nya lärare vid universiteten för att tillgodose det ändamål, som det här är fråga om. Vi hysa den uppfattningen, att om man vill lägga om undervisningen i ett ämne, så bör man att börja med pröva, huruvida detta icke kan ske inom den förefintliga kostnads- och organisationsramen. Och först sedan man har blivit övertygad om omöjligheten därav, kan man diskutera frågan om anställande av nya befattningshavare. Men än vidare: Även om man kommer till det resultatet, att det behöver anställas ett par lektorer, så måste det anföras synnerligen starka skäl, om man skall medge, att det ovillkorligen behöver ske från nästa budgetår. Jag skulle med ett gammalt uttryckssätt vilja säga, att här är det knappast någon ko på isen. Man kan onekligen fundera på saken ytterligare med hänsyn till det budgetära läget.

Även utskottet är tveksamt här. Den tveksamheten tar sig uttryck i att utskottet säger, att man vill pröva denna anordning under tre år, och därefter skall för riksdagen framläggas en redogörelse för de erfarenheter man gjort, varefter frågan skall upptagas till ny prövning. Jag hör, herr talman, till de ledamöter av denna kammare, som gärna vilja ge Kungl. Maj:t möjlighet att pröva sig fram på olika områden, och jag hör till de pedagoger, som äro

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

vänner av experimenterande på undervisningens område. Men jag skulle ändå vilja göra den frågan: Är det någon ledamot av denna kammare, som tror, att man efter de tre åren kommer att säga: De här lektorerna behövas icke; vi kunna spara de 22,400 kronorna. Nej, antingen kommer man att förklara, att man bör fortsätta som man börjat, eller också kommer man att föreslå en anordning än mer omfattande och dyrbar än den, som här är ifrågasatt.

Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid en annan sak. Det gäller här Lunds och Uppsala universitet. Men om man skall anställa lektorer där, så måste det även ske vid högskolorna i Stockholm och Göteborg, eftersom det här är fråga om obligatoriska kurser, som skulle ingå i filosofie magisterexamen. Man kan säga, att det kommer icke oss vid, men såvitt jag förstår, är det ändå en konsekvens, om man förändrar examensfordringarna, en konsekvens, som man bör ha klar för sig.

Men än vidare: Jag har från många akademiker hört med skärpa framhållas, att det behövs lektorer icke bara i svenska språket, utan att man med ungefär samma rätt har behov av lektorer i åtskilliga andra ämnen vid universiteten för att få in litet av dels den pedagogiska erfarenheten och dels det levande livet jämsides med vetenskapen. Man kan nog anse det ligga nära till hands, att om kammaren här i dag beviljar två lektorstjänster i svenska, så kommer det så småningom att resas krav även på lektorer i, låt oss säga naturvetenskapliga ämnen. Det är mycket möjligt, att detta icke kommer att ske, så länge ecklesiastikdepartementets chef är den nuvarande. Men även om jag önskar honom ett långt liv, är det ju ändå så, att regeringar komma och gå, och det är möjligt, att nästa chef för ecklesiastikdepartementet kommer att ha sitt intresse i hög grad koncentrerat omkring de naturvetenskapliga ämnena och önskar befärma undervisningen i dem genom anställande av nya lärare.

Det kan synas, att det är en liten summa, det här gäller, dessa 22,400 kronor. Men att den icke heller för regeringen är en liten summa kan man se av det förhållandet, att regeringen på en annan punkt velat spara 13,000 kronor. Det är när det gäller en personlig professur för en av Sverigs mest berömda forskare på medicinens område, den framstående läkaren, docenten Olivecrona. Där har statsrådet med allt behjärtande av dennes oerhört betydelsefulla insats i statsverkspropositionen sagt, att de statsfinansiella förhållandena hava hindrat honom från att begära de 13,000 kronor, som för nästa budgetår skulle erfordras för en dylik personlig professur. Statsutskottet har på den punkten haft avvikande mening och enhälligt tillstyrkt professuren. Men jag menar, att när man kan anlägga statsfinansiella synpunkter på ett anslag på 13,000 kronor och säga, att de hindra även ett mycket behjärtansvärt ändamål, så kan man i ännu högre grad göra det, när det gäller 22,400 kronor och saken icke är av brådskande beskaffenhet.

Jag ber, herr talman, att på dessa skäl få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande på denna punkt fogade reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Engberg**: Herr talman! Det förefaller mig finnas anledning att för kammaren en smula klargöra vad denna fråga gäller. Dit hör, såvitt jag förstår, icke vad den föregående ärade talaren väsentligen sysslade med, när han pekade på vissa konsekvenser, som skulle följa av ett bifall till statsutskottets förslag. Allra minst hör ju dit bekymmer för våra privata högskolor, alltså Stockholms och Göteborgs högskolor, beträffande vilka den ärade talaren, om jag fattade honom rätt, sökte skrämja kammaren med, att vi stode inför ekonomiska konsekvenser

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

även där. Jag hoppas det var en felsägning av den ärade talaren, ty han kan icke sväva i okunnighet därom, att dessa högskolor icke äro statens och icke åtnjuta statsunderstöd, utan alltså från början stå utanför dylika konsekvenser. Jag räknar också dit vad han yttrade om konsekvensen beträffande andra ämnen. Han ställde i utsikt, att exempelvis på det naturvetenskapliga området man med samma fog som här skulle kunna komma och begära lektorer. Jag måste säga, att jag förstår icke denna slutsats från hans sida, därest jag icke förutsätter, att han utgår ifrån en alldeles oriktig uppfattning om vad denna sak gäller. Och det är för att göra klart för kammaren vad det här gäller, som jag med några ord skall be att få redogöra för sakfrågan och dess bakgrund.

Det har sedan länge och med all rätt hävdats i vårt land, att skolans förnämsta ämne är och måste vara modersmålet. Intet annat ämne ligger en människa och medborgare så direkt nära som det språk, som dagligen skall gå över hans eller hennes läppar. Vården av detta språk, tillsynen att det ryktas och ansas, slikt är saker, som angår den enskilde i långt högre grad än vad han eller hon gör sig reda för. Ty till ett folks allra förnämsta kulturskatter hör just dess eget språk. Och vården och ansen av detta språk, det må vara det skrivna språket eller det talade, är och förblir enligt min tanke en kulturangelägenhet av allra första ordningen. Nu är det tyvärr så, herr talman, att i våra läroverk har modersmålsundervisningen icke nått den höjd, icke nått den standard, som vi alla skulle önska att den nådde. Kom in i en fransk skola och hör vilket oerhört intresse, som där utvecklas för modersmålet. Konsten att icke bara korrekt tala språket utan även att skriva det står kanske såsom något mera levande och angeläget för fransmannen, än vad den gör för oss. Vi möta förträffliga modersmåls lärare med en grundlig och god vetenskaplig filologisk och lingvistisk utrustning, som de fått vid universitetet, men som å andra sidan sakna möjlighet att ge sina lärjungar en föreställning om huru ärans och hjältarnas språk skall talas, när det talas väl, och huru det skall skrivas, när det skrives väl. Jag kan ju nå rätt långt som musiker utan att vara musikalisk. Det blir emellertid något ofullkomligt, men även hos en omusikalisk kan en viss färdighet tränas fram. Är man icke begåvad med stilkänsla, är jag den förste att medge, att man kan icke nå så långt som önskvärt vore.

Men å andra sidan måste vi alla vara ense om, att hava vi en grupp av modersmåls lärare vid våra läroverk och våra seminarier, då ligger det makt uppå. att deras undervisning i modersmålet icke är så halvgången, att den från början utesluter det ofantligt viktiga område, som består i behandling av det talade och det skrivna språket. För närvarande är det så, herr talman, att vid våra läroverk hava vederbörande lärare i regeln nästan undantagslöst genomgått det s. k. provåret. Provåret erbjuder också beträffande modersmålet behandling vissa möjligheter, men var och en vet, att dessa möjligheter äro av det slag, som ligga alldeles på sidan om vad som åsyftas med denna ifrågasvarande undervisning. Vad vi måste nå fram till är, att varje modersmåls lärare vid ett svenskt läroverk skall hava genomgått icke bara den nuvarande teoretiska utbildningen i svenska språket och nordiska språk; han skall även hava varit i tillfälle att öva sin färdighet, när det gäller att tala språket, och att få sina skavanker och fel rättade i det avseendet under sakkunnig ledning. Det finns hos varje människa ett anlag till talare, det gäller bara att anlagen fostras och utvecklas. Vi skola icke inbilla oss, att det duger, när det gäller ett så viktigt ämne som modersmålet, att vi utesluta denna fostraresynpunkt. Vi hava många lärare vid våra läroverk, som äro förträffligt kunniga, förträffligt intelligenta och förträffligt lärda, men som, när det gäller framställnings-

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

konsten, äro, som det heter, bakom flötet. De behärska icke modersmålet, när det gäller att tala det, och därav lider också hela deras undervisning. Tag, mina herrar, en historielärare med hans enastående intressanta ämne — kan han icke för klassen levandegöra i en hygglig form, vad det är fråga om, så är det möjligt, att historieundervisningen under hans ledning sjunker ned till något som icke är önskvärt ur skolans och undervisningens synpunkt. Jag tror därför, att vi alla, om vi tänka efter, skola kunna säga oss, att ha vi nu utbildning av modersmåls lärare och är det ådagalagt, att utbildningen brister på en mycket väsentlig punkt — den här av mig nämnda — så är det väl icke något för mycket begärt, att man äskar att få anställa ett försök för att komma ur det nuvarande tillståndet. Den föregående ärade talaren gav, och det gläder mig, sitt erkännande åt experimentet, försöket. Såvitt jag förstår, är en av svagheterna i svensk skolpolitik i allmänhet rädsla för att göra försök. Intet område är nu till sin natur så mångskiftande, så prägladt av livets egen mångfald som just skolans område, och schematisering där har, som jag många gånger utvecklat i denna kammars debatter, sina faror. Man handlar därför klokt i att göra på vissa områden försök, innan man överväger en slutgiltigare ordning på detta område. Försökens väg anser jag vara den riktiga, ett försök med en lektor i Uppsala och en lektor i Lund i nysvensk stilistik. Det är ett försök, vars resultat måste bli av utomordentligt stor betydelse för bedömande av huruvida och på vilket sätt man skall gå längre i denna fråga.

Den föregående ärade talaren antydde, att detta behov kunde fyllas med universitetets egna krafter. Det är ett misstag. Jag försäkrar herrarna, att det är ett misstag. Ty för den uppgiften, som här föreligger, är universitetslärrarkåren i allmänhet icke rustad. Där hava professorer och docenter andra uppgifter än dessa, som här skulle åvila dessa lektorer. Och går jag igenom förteckningarna över lärarna vid våra universitet, måste jag säga mig, att det icke är inför många namn man kan stanna och säga sig, att där har jag en, som är lämplig just för denna uppgift. Ty vad vi framför allt behöva är en förbindelse mellan å ena sidan personlig skicklighet och förmåga i modersmålets handhavande och å andra sidan nödig och rik pedagogisk erfarenhet, det sista icke det minst viktiga, ty det är på detta område som på alla andra så, att lärarnas pedagogiska förmåga och förträfflighet bli ju i så hög grad utslagsfällande för arten och halten av det resultat, som undervisningen kan ge. Jag har därför tänkt mig saken så, i anslutning till vad som förordas av sakkunniga, att här skulle väljas ut med den allra största omsorg två duktiga pedagoger i lektorsställning ute vid våra läroverk och seminarier, och man skulle anförtro denna uppgift åt dem. Och jag är övertygad om att på det sättet få vi möjlighet att få fram de rätta männen, och i tre års förordnande ligger ju en garanti för att man har möjlighet att vidtaga rättelse, därest det visar sig, att man icke fått den rätte mannen på posten. Jag kan mycket väl tänka mig att man ibland tillkallar en framstående skådespelare, som gör klart för vederbörande, huru en sak skall läsas, huru en sak skall talas. Vi skola aldrig inbilla oss, att vi äro så fullfärdiga, när det gäller modersmålet, att vi icke praktiskt taget dagligen hava välgrundad anledning att ge akt på oss själva, på det sätt, varpå vi hantera detsamma. Det finns hos de flesta människor en rad uttalsdefekter, en rad av dylika svagheter, som under en målmedveten ledning och under observation kunna bortarbetas, och vad det betyder för den blivande läraren i modersmålet, behöver här icke närmare utvecklas.

Jag menar alltså, mina herrar, att den utgångspunkt, som tagits av reservanterna, och som nu närmare utvecklats av den föregående ärade talaren, är sakligt oriktigt. När svenska staten betalar ut så mycket som den gör för modersmålsundervisningen vid våra läroverk, förefaller det mig, herr talman,

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

som om svenska staten även borde sörja för den största möjliga effektivitet av denna undervisning. — Jag rekommenderar kammaren att taga statsutskottets förslag. Det är ett förslag, bakom vilket står en samlad sakkunskap. Det är tillstyrkt av svenska akademien, det är tillstyrkt av professorerna i svenska språket, nordiska språk här i landet, det är tillstyrkt av universitetskanslern, det är tillstyrkt av skolöverstyrelsen — med andra ord över hela linjen tillstyrkt av myndigheterna, Det förefaller mig, som om denna omständighet, att alla här hava enats om att ett sådant försök borde göras, borde vara en anledning till att ställa sig sympatisk till förslaget, och jag hoppas för min del, herr talman, att andra kammaren måtte fatta sitt beslut i överensstämmelse med utskottets hemställan.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Det är med en viss tvekan jag går att bemöta herr statsrådets anförande, därför att jag är övertygad om att en jämförelse mellan mina och hans möjligheter att tala ärans och hjältarnas språk kommer att klart utvisa, att jag är honom underlägsen. Det är från något olika synpunkter vi sett detta ärende, och vi hava därför icke underskattat betydelsen av modersmålet i och för sig, när vi ställt oss litet tveksamma på denna punkt.

Men jag ber, herr talman, att få påpeka, att icke heller utskottets majoritet varit besjälad av någon större entusiasm inför förslaget, enär utskottet skrivit som följer: »Utskottet har icke velat motsätta sig, att ett försök nu anordnas enligt de av departementschefen uppdragna riktlinjerna, varigenom i vart fall vissa erfarenheter torde stå att vinna.» Den som känner till vilka uttryckssätt, statsutskottet brukar använda, måste ju finna, att detta icke är något bevis för att utskottet skulle vara övertygat om att det här är någonting stort, som man nu utan vidare skulle gå in för. Utskottet har icke velat motsätta sig etc. Man kan fråga sig, om utskottet anser det vara klokt att gå in för detta förslag.

Herr talman, det var ännu en tanke, som kom för mig, då statsrådet höll sitt anförande. Jag kom att tänka på att herr statsrådets stridsämnen här i kammaren under sista tiden uteslutande varit språkfrågor. Det var väl icke bara en tillfällighet, att herr statsrådet, när han motiverade modersmålet utomordentliga betydelse, tog exempel från franska skolan. Förra året rådde det ju här en del meningsskiljaktigheter angående franskan. Det förefaller, som om franskan låge herr statsrådet närmare om hjärtat än modersmålet. Vi ha tidigare i år behandlat latinets och grekiskans och först nu ha vi kommit fram till modersmålet. I den ordningen ha ärendena blivit behandlade här i kammaren.

Men det var icke för att säga detta, herr talman, som jag begärde ordet, utan det var för att understryka vad herr Weijne sagt tidigare. Vi reserverar ha varit mera tveksamma än statsutskottets majoritet och ha ansett oss icke kunna gå med på förslaget.

Är det så illa ställt med vår undervisning vid universiteten, att universitetslärarna icke äro kompetenta att undervisa i detta ämne? Med beklämning hörde jag statsrådets kraftiga erinran därom. Det är ju märkligt, att den frågan icke blivit uppmärksammas tidigare! Från min enkla utgångspunkt tycker jag, att det naturliga vore, att man började nedifrån och gick uppåt, men här börjar man, för att tala bildligt, att bygga på taket. Man börjar med universiteten. Jag kan ju till nöds även med mina begränsade möjligheter att bedöma saken förstå, att det sker därför, att lärarna skola utbildas där för att undervisa i modersmålet. De, som framförde en petition i det här ärendet, ville — åtminstone såvitt framgår av statsverkspropositionen — icke

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

gå med på att ett förslag skulle framläggas omedelbart. De säga: »Under erinran att frågan om provvårets organisation låge under utredning, hemställa petitionärerna slutligen, att Kungl. Maj:t vill före det slutliga avgörandet beträffande provvåret föranstalta om en utredning rörande de anordningar, som inom eller, om detta visade sig ogörligt, utom provårsutbildningens ram skulle kunna vidtagas i syfte att främja en mera allsidig och planmässig vård om modersmålet inom högre skolor och seminarier.»

Vi reservanter ha velat trycka på att enligt vår uppfattning den utredning, det här gäller, icke blivit utförd. Det är därför, som vi icke äro alldeles övertygade om att det saknas varje möjlighet att inom den organisation, som nu finnes, ordna dessa kurser.

Beträffande utvecklingsmöjligheterna sade herr statsrådet, att de utav herr Weijne lämnade upplysningarna vore oriktiga, ty vid de två läroanstalter, som herr Weijne åsyftade, hade man ingen som helst möjlighet att få lektorat. Dessa läroanstalter stode nämligen på ett annat plan.

Herr Weijne talade om att det kunde finnas utsikter till att få lektorat även i andra ämnen. Jag undrar, om man icke måste dela hans farhågor. Överstyrelsen säger: »Överstyrelsen kan därför icke dela den uppfattning, som i vissa av de gjorda uttalandena kommit till synes, att blivande lärare exempelvis i matematisk-naturvetenskapliga ämnen icke skulle behöva underkasta sig någon utbildning i modersmålets muntliga och skriftliga behandling.» Vi se alltså, att man härvid har tänkt även på andra ämnen.

Jag underskattar icke fördelarna av den föreslagna anordningen, men jag är icke övertygad om att vi komma att stanna med att tillskapa två lektorat. Vi komma nog att tillskapa flera. Innan utredning blivit verkställd, huruvida vi ha behov av sådana även i andra ämnen, tycker jag vi icke böra fatta något beslut. Vi böra avvakta resultatet av utredningen.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Weijne: Herr talman! Jag skall icke förlänga diskussionen med många ord. Det är mycket onödigt att här diskutera vårt intresse för modersmålet. Jag har här i kammaren vid två olika tillfällen motionerat om en förstärkning av modersmålsundervisningen i folkskolorna. Jag har den uppfattningen, att modersmålet bör omhuldas i alla skolformer mer än vad som för närvarande sker. Jag hör också till dem, som livligt uppskatta den nuvarande chefens för ecklesiastikdepartementet intresse för nämnda ämne. Trots att jag gör detta, är jag icke vid varje tillfälle beredd att gå med på en ny statsutgift för ändamålet. Det är vad det här gäller. Saken gäller om man för att få en förbättrad universitetsundervisning skall inrätta ett par nya lektorat. Jag vill i det sammanhanget säga, att jag hoppas, att jag — när jag talade om högskolorna i Stockholm och Göteborg — icke uttryckte mig så som om det skulle medföra några omedelbara konsekvenser för statsverket. Det var i varje fall icke min mening. Jag vet mycket väl, att dessa högskolor äro privata, men för att kunna meddela filosofie magisterexamen, skulle väl dessa kurser bliva obligatoriska för denna examen.

Vad slutligen gäller frågan om inrättande av lektorat i andra ämnen, medger jag, att jag icke är sakkunnig på det området, men det har av människor, vilkas trovärdighet jag icke kan ifrågasätta och vilkas erfarenhet jag icke heller tvivlar på, sagts mig, att det är lika önskvärt, att man i andra ämnen vid universiteten får lektorer, som ha pedagogisk erfarenhet och kunna fullgöra viss undervisningsskyldighet av mer elementär beskaffenhet.

Slutligen sade herr statsrådet, att man för närvarande inte skulle kunna handha dessa uppgifter vid universiteten. Han uttryckte sig senare på ett

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

något vagare sätt. Han sade, att man i allmänhet icke är rustad för det. Jag tror icke det skadar, att man tager den här saken under förnyad omprövning. I varje fall bör man dröja, till dess det statsfinansiella läget förbättrats. Den åttonde huvudtitel, som statsrådet förelagt riksdagen, innehåller många nedprutningar. Anslag, som utgått under många år, äro nedskurna. Jag är visserligen icke så formalistiskt lagd, så att jag menar, att man icke förrän man fått upp alla dessa anslag bör komma med någonting nytt, men å andra sidan måste man väl erkänna, att man så länge man på områden, som äro mycket betydelsefulla, har anslagen nedskurna långt under det normala, bör iakttaga all möjlig försiktighet vid beviljande av nya anslag.

Det är därför, herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Engberg**: Herr talman! Det var en anmärkning av herr Svensson i Grönvik, som enligt min mening icke bör få stå oemotsagd. Han uttalade sin förundran över att det icke hos vederbörande universitetslärare finns förmåga i dessa stycken. Jag skall draga upp en parallell som jag tror skall klargöra för honom, hur det står till.

Vi ha vid universiteten professorer i tyska, franska och engelska språken. Vi ha också lektorer, infödda tyskar, fransmän och engelsmän, som bestrida en helt annan sida av undervisningen än professorerna. Som regel kunna vi säga, att professorn är den obestridde fackmannen i allt, som tillhör språkets vetenskapliga sida, under det att lektorn i regel i det stycket icke alls kan nämnas på samma dag som professorn. Men medan professorn behärskar hela den vetenskapliga sidan av saken, är det en sak, som han inte behärskar: han kan icke, då han undervisar studenterna, behandla tyska, engelska eller franska språket, som det brukar heta »idiomatiskt», så att studenterna få intrycket av att de stå inför en infödd och höra språket, sådant det talas i vederbörande land. Med sin utgångspunkt kanske herr Svensson i Grönvik nu säger så här: Det är ju förskräckligt att professorerna i tyska, franska och engelska icke tala som tyskar, fransmän eller engelsmän! Nej, det är icke förskräckligt alls. Det är icke deras huvuduppgift vid universiteten att stå som språkföredömen, utan deras uppgift är rent vetenskaplig, medan de infödda lektorererna få ge studenterna den träning, som dessa behöva i språkets praktiska behandling.

Vi kunna tillämpa detta på det nu ifrågavarande området. En professor eller docent i nordiska språk har icke till uppgift och är icke utbildad för att sköta den praktiska talträningen. För den uppgiften måste det särskilt folk till. Jag tror, att om min ärade vän herr Svensson i Grönvik tänker närmare efter, skall han finna, att det är en ganska rimlig anordning, att uppgifterna fördelas. Den vetenskapliga uppgiften skötes av universitetets vanliga lärare, professorer och docenter, men för den specialuppgift, som det nu gäller, bör tillsättas lämpliga lektorer. Det skulle vara intressant att veta, vilken auktoritet, som står bakom den uttalade förmodan, att vi skola inrätta lektorat vid våra universitet i andra ämnen, t. ex. i naturvetenskapliga ämnen. Skulle det vara meningen, att vid universiteten inrätta lektorat i zoologi, botanik, matematik o. s. v.? Jag trodde annars, att det är vederbörande professor och docent, som sköta undervisningen i dessa ämnen. Den undervisningen är icke jämförbar med de nu ifrågavarande. Här är fråga om att rusta modersmålsläraren för hans uppgift att behandla modersmålet. Det är icke sådana uppgifter, som docenter och professorer ha sig anförtrodda. Jag kan aldrig tänka mig, att statsmakterna — med bibehållande av nuvarande organisa-

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

tionsformer för universiteten — skulle gå in för något så vidunderligt som att vid universiteten inrätta lektorat i andra ämnen än just det här ämnet. Det säger sig nämligen självt, att på detta område behövs det en alldeles speciell praktisk färdighet, medan på alla andra områden vid universitetet det är fråga av bibringande av vetenskapliga insikter.

Jag tror, att den siste ärade talarens synpunkter på budgeten knappast äro befogade. Regeringen tog upp detta anslag i sin budget efter övertägande av den statsfinansiella situationen. Trots att jag passade på att uttala min mycket stora glädje över att statsutskottet har skapat den personliga professur, som även jag tyckte borde komma till, måste jag å andra sidan till den siste ärade talaren säga, att, när vid budgetens uppgörande de olika posterna prövas och vägas mot varandra, det är — som jag tillät mig uttrycka det häromdagen i annat sammanhang i första kammaren — som att spela på ett stort instrument, låt mig säga en stor orgel med ett brett register. Det gäller att koppla till än den ena stämman än den andra. Man kan icke utan att det hela går sönder godtyckligt gripa in i registret och draga på vad man för ögonblicket tycker låter bra. Man får överväga och avpassa.

Så som denna sak nu ligger till, herr talman, nödgas jag säga, att de skäl, som hittills förts i fält av reservanterna, icke synts mig vara av den halt, att de borde förmå kammaren att gå emot utskottet. Jag hoppas alltjämt, att kammarens ledamöter skola avge sina röster för utskottets förslag.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att ställa ett yrkande. Ledamöterna av statsutskottets andra avdelning veta bättre än några andra, att jag är den förste att medgiva, att man i detta fall kan hysa starka betänkligheter emot den föreslagna anordningen. Att jag emellertid icke velat motsätta mig densamma har berott på den principiella uppfattning, som jag har och som jag även tidigare flera gånger hävdadt här i kammaren, nämligen att en regering bör ha möjlighet att kunna pröva sig fram, att den bör ha en ram att röra sig inom och där det är tillåtet och möjligt för regeringen att göra experiment. Framför allt gäller detta på det pedagogiska området.

Det finns för övrigt från min sida ingenting att tillägga utöver vad som redan anförts av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Jag nöjer mig därför, herr talman, med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Svensson** i Grönvik: Herr talman! Den jämförelse, som statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet gjorde i sin polemik emot mig mellan lektorerna i utländska språk och de här ifrågavarande, haltade väl ändå en smula, ty såvitt jag kan begripa måste vi väl förutsätta, att studenterna vid universiteten så behärska svenska språket, att de icke behöva ha en lektor speciellt för att lära sig det. Det finns ju många dialekter i svenska språket, provinsdialekter och skulle vi gå in för att vederbörande skulle behöva lära sig dem, skulle vi allt behöva ha många lektorer.

Det är ju ändå på det sättet, att dessa lektorer i utländska språk icke bara ha till uppgift att lära vederbörande att uttrycka sig skriftligen och muntligen utan även att lära dem ett uttal, som nära sammanfaller med språkets uttal i det land, vari språket talas. Jag tror sålunda icke, att herr statsrådets jämförelse mellan lektorerna i utländska språk och de här ifrågavarande är alldeles riktig.

Herr talman! Jag begärde ordet för att göra även ett annat påpekande. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har ju i statsverkspropositionen vid avlöningsstaten för professorer m. fl. fogat följande an-

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

märkning: »Kungl. Maj:t äger att vidtaga de jämkningar i fråga om professorsbefattningarnas ämnesområden samt de ändringar i benämningen av lärostolarna, som med hänsyn till förändrade förhållanden kunna finnas påkallade.» Den fullmakt, som här begäres, har statsutskottet icke ansett sig böra lämna utan i stället i det avseendet givit följande besked: »Den av departementschefen ifrågasatta rätten för Kungl. Maj:t att göra de jämkningar i fråga om professurernas och andra lärarbefattningars ämnesområden och därav föranledda ändringar i dessas benämning, som kunna finnas påkallade, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka. Utskottet har givetvis intet att erinra mot att jämkningar av här förevarande art vidtagas exempelvis på sätt under punkt 75 i årets åttonde huvudtitel föreslagits beträffande en professur vid Lunds universitet. Men utskottet kan icke finna, att det icke skall vara möjligt att låta anstå med vidtagandet av dylika jämkningar i de av riksdagen fastställda staterna för universiteten under den jämförelsevis korta tid, som kan förflyta, innan uppkommande fråga av här förevarande art kan underställas närmast sammanträdande riksdags prövning.» Den fullmakt, som inrymmes i denna anmärkning och vilken till en början kan te sig rätt så anspråklös och ofarlig, har emellertid som sagt ett enhälligt statsutskott icke ansett böra givas statsrådet. Det är klart, herr talman, att det är bra att äga en stark regering, som består av viljekraftiga statsråd. Jag tror emellertid, att riksdagen slog in på en farlig väg, om den kände sig så imponerad av ett statsråd, att den för den skull, såsom här föreslås, frångiffrade sina rättigheter. Därför har jag också, herr talman, ansett mig böra göra detta påpekande.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Holmdahl: Herr talman! Efter de båda anföranden, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet här hållit, skulle man egentligen inte behöva säga något ytterligare för att motivera utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna fråga.

Jag skall emellertid, herr talman, tillåta mig att säga några ord om de synpunkter, som reservanterna ha framfört, under förmålan, att de voro lika intresserade som statsrådet och utskottsmajoriteten för själva sakfrågan, nämligen en förbättrad och förstärkt undervisning i modersmålet. De synpunkter, reservanterna såväl i den föreliggande tryckta reservationen som i de anföranden, som här hållits av deras talesmän, framför allt framhäft, äro tvenne. Till att börja med säga sig reservanterna icke kunna gå med på Kungl. Maj:ts förslag därför att de anse, att en undersökning bör verkställas, huruvida icke denna förbättrade och förstärkte undervisning i modersmålet för våra lärare borde kunna förläggas till provåret. Den andra synpunkten, som reservanterna särskilt understrukit, är den, att man bör undersöka, om icke denna undervisning kan ske genom en billigare anordning. Jag tillåter mig då först beträffande frågan om en dylik förbättrad utbildning i modersmålet lämpligen skulle kunna förläggas till provåret erinra därom, att Kungl. Maj:ts förslag ingalunda förbiser provårets betydelse i hithörande avseende. Tvärtom har ju departementschefen betonat, att i provåret givetvis allt fortfarande skall inrymmas den kurs, som sedan gammalt funnits där, nämligen kursen i talteknik. Det är också alldeles uppenbart, att man vid den omorganisation av provärsinstitutionen inför vilken vi nu stå även kommer att från alla sidor undersöka frågan om och i vad mån man icke även där skall kunna stärka utbildningen i modersmålet. När det emellertid gäller den egentliga och väsentliga nyheten här, nämligen att låta blivande lärare få genomgå kurser i nysvensk stilistik — det är ju däri det nya ligger — måste jag säga, och detsamma har ju departementschefen redan framhållit, att det från olika synpunkter

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

synes vara mest praktiskt och effektivt att förlägga dessa kurser till universiteten. Detta är också, mina herrar, otvivelaktigt den billigaste anordningen. Herr statsrådet har påpekat, att provårsläroverken, som ju äro flera, i allmänhet icke ha resurser och möjligheter att anordna en dylik undervisning, vilken ju som sagt är den väsentligaste delen av den ifrågasatta förstärkningen av modersmålsundervisningen för de blivande lärarna. Herr statsrådet pekade på, att man här behöver alldeles speciellt kvalificerade lärare, personer som ha stor erfarenhet från undervisningen vid läroverken, men som samtidigt besitta en vetenskaplig utbildning just på detta område. Det är alldeles självklart, att man lättast löser detta problem genom att förlägga denna undervisning till universiteten. Hårtill kommer emellertid, att en dylik anordning utan tvivel blir väsentligt billigare än den av reservanterna förordade. Ett förläggande av denna undervisning till universiteten kommer också att medföra, att de privata högskolorna också skaffa sig en liknande undervisning. Det skulle bli väsentligt dyrare, om man vid alla provårsläroverk skulle anordna kurser i nysvensk stilistik, i stället för att man förlade dem till universiteten.

Jag har tillåtit mig framföra dessa synpunkter, herr talman, icke därför att jag har ansett mig behöva ytterligare understryka betydelsen av dessa åtgärder, utan därför att jag ansett mig böra framhäva, att jag för min del tror, att förslaget sådant det nu är utformat är både praktiskt och ekonomiskt.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Weijne: Herr talman! Jag förstår inte herr Holmdahls anförande. I vår reservation står uttryckligen: »Ytterligare synes det utskottet böra tagas under omprövning, huruvida icke viss del av här förevarande utbildning, exempelvis den ifrågasatta kursen i nysvensk stilistik, skulle kunna — möjligen i form av en särskild kurs — omhändertagas av redan till universitetens förfogande stående lärarkrafter.» Här säga ju reservanterna tydligt ifrån, att de vilja ha denna kurs förlagd till universiteten, men också att de anse, att de lärarkrafter, som redan finnas där, skola vara mäktiga att meddela denna undervisning.

Vad slutligen angår kurserna i talteknik förefaller det åtminstone mig vara bra mycket mera lämpligt, att man undervisar i talteknik vid provårsläroverken, där man har de praktiska undervisningsövningarna. Jag är inte så säker på, att lärare, som utbilda sig vid universiteten, äro så värst intresserade av att ha någon uppvisning i värtalighet, även om de nu skulle ha många framstående skådespelare eller sköna skådespelerskor som undervisade sig.

Herr Holmdahl: Herr talman! Jag vill med anledning av den siste ärade talarens anförande endast fästa uppmärksamheten på, att jag i mitt anförande framhöll, att departementschefen i propositionen förutsatt, att kursen i talteknik skulle vara förlagd till provåret. I fråga om hans anmärkning att även reservanterna tänkt sig en kurs i nysvensk stilistik förlagd till universiteten, vill jag blott fästa uppmärksamheten vid vad reservanterna här säga i utlåtandet, då de framhålla, att den ifrågasatta anknytningen till provårsinstitutionen bör tas under förnyat övervägande. Det var i det sammanhanget jag framhöll, att reservanterna torde göra sig för stora förväntningar i fråga om vad som kan åstadkommas vid provårsläroverken. Om man vill ha denna undervisning effektivt anordnad är det lämpligt och ekonomiskt att redan från början förlägga den till universiteten, särskilt då dessa kurser i nysvensk stilistik.

Ang. Uppsala universitet. (Forts.)

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Engberg**: Herr talmann! Jag vill med anledning av herr Weijnes anförande endast säga, att han tycks förutsätta, att universiteten ha egna krafter, som kunna ombesörja denna pedagogiskt betonade undervisning i nysvensk stilistik. Hur förhåller det sig nu i det avseendet vid våra universitet? De professorer och docenter som där finnas äro nästan i regel under hela sin studietid uppfostrade vid universitetet och ha icke varit ute vid något läroverk. Det finns ett och annat undantag, men jag betonar, att dessa fall höra till undantagen. Regeln är att den unge doktoranden, sedan han gjort sin disputation och fått sin docentutnämning, fortsätter för att speciminera för professur. Han har sålunda icke haft att göra med en undervisning av det slag, som en läroverkslärare haft att ta befattning med. Hela den pedagogiska erfarenhet, som läroverksläraren vinner, är främmande för universitetsläraren. Det är detta som gör, att herr Weijne fabulerar i viss mån här om förefintligheten av krafter vid universiteten, vilka i själva verket icke finnas och icke heller behöva finnas. Ty universitetets uppgift är icke i första rummet att vara en pedagogisk anstalt utan i första rummet och väsentligen att vara en forskningscentral här i landet. Det är detta som gör att det, om man inom universitetets ram vill ha en utbildning för dessa praktiska uppgifter, icke finns någon annan väg att gå än att bland läroverkens eller seminariernas erfarna lektorer söka få fram ett par stycken, som äro uppgiften vuxna.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Weijne begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid berörda punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 4—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25, angående universitetssjukhus: understöd och ersättningar till serafimerlasarettet i Stockholm.

*Ang.
serafimer-
lasarettet.*

Kungl. Maj:t hade i punkten 90 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till universitetssjukhus: understöd och ersättningar till serafimerlasarettet i Stockholm för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 661,000 kronor, innefattande, bland annat, en utgiftsökning å 36,000 kronor för löne-reglering för viss biträdes- och ekonomipersonal vid serafimerlasarettet.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 14, inom första kammaren av herr *Petrén* och den andra, nr 42, inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup och fröken *Wellin*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville bevilja en av direktionen för serafimerlasarettet begärd löne-reglering för sysslomannen och de underordnade läkarna vid detta sjukhus och för detta ändamål höja det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1935/1936 till understöd och ersättningar till serafimerlasarettet begärda anslaget 661,000 kronor med 35,500 kronor till 696,500 kronor;

dels ock en inom första kammaren av herr *Petrén* väckt motion, nr 139, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att å serafimerlasarettets stat finge upptagas en underläkarbefattning å nervkliniken, avlönad med 6,100 kronor.

Utskottet, som avstyrkte såväl Kungl. Maj:ts förslag angående löne-reglering för viss biträdes- och ekonomipersonal vid serafimerlasarettet som vad i ovanberörda motioner föreslagits, hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna, till universitetssjukhus: understöd och ersättningar till serafimerlasarettet i Stockholm för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 625,000 kronor.

Reservation hade vid denna punkt anmälts av herrar *Anderson* i Råstock, förste vice talmannen *Olsson*, *Johan Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Walles*, *Pauli*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norling* och *Weijne*, vilka ansett, att utskottets hemställan bort innefatta, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Jonsson* i Eskilstuna: Innan jag går in på den skiljaktighet, som förefunnits inom statsutskottet i detta ärende, ber jag med herr talmannens tillåtelse att få ägna några ord åt förvaltningen av serafimerlasarettet i allmänhet.

Som kammarens ledamöter behagade finna har direktionen för serafimerlasarettet begärt en avsevärd höjning av det extra understöd, som av statsmedel utgår till lasarettet, eller en höjning från 475,000 kronor till icke mindre än 662,000 kronor. Dessutom har direktionen begärt anslag till ändring av lokalerna för sjukgymnastik och för utrustning av dessa lokaler samt slutli-

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

gen ett anslag på 151,763 kronor för täckande av vissa budgetförskott, som serafimerlasarettet så att säga under årens lopp samlat på sig. Det är ganska anmärkningsvärt, att utgifterna vid serafimerlasarettet icke blott absolut utan även relativt äro avsevärt större än vid övriga universitetssjukhus. Förhållandet kan möjligen få sin fullkomligt naturliga förklaring, men det är alldeles uppenbart, att en undersökning tarvas rörande förvaltningen vid lasarettet. Därom har statsutskottet varit med statsrådet fullkomligt ense. Det är vidare ganska anmärkningsvärt, att sjukhuset lever på förskott och sålunda helt plötsligt ställer riksdagen inför tvånget att likvidera utgifter beträffande vilka riksdagen förut icke haft något att säga till om. Jag fäster uti detta sammanhang särskilt uppmärksamheten vid den utgiftsstegring, som har blivit nödvändig för läkemedel vid lasarettet. Den saken borde enligt min mening alldeles särskilt undersökas, ty det kan ju tänkas — jag utslungar ingen beskyllning i detta fall, men det kan ju tänkas — att denna väsentliga stegring i utgifterna för läkemedel skulle kunna bero på läkarnas oförmåga att skriva ut billiga läkemedel, vilkas effekt är likvärdig med de dyrare. Det saknas icke exempel på nutidens läkares oförmåga i det avseendet, och det är ju möjligt — jag betonar fortfarande, att det *möjligen* förhåller sig på det sättet — att denna oförmåga i någon mån vidlådits även läkarna vid serafimerlasarettet.

I direktionens anslagskrav ingå löneökningar dels till underläkarna vid lasarettet och dels till biträdes- och ekonomipersonalen. Dessa löneökningar torde vara ofrånkomliga. Detta erkänner också, såvitt jag förstår, statsrådet i sitt uttalande till statsrådsprotokollet. Det får anses vara ådagalagt, att en hel del av underläkarna vid serafimerlasarettet äro underbetalda. Man kan fälla det omdömet, att det är staten ovärdigt att exploatera en läkarpersonal på det sätt som faktiskt sker vid serafimerlasarettet. Men det torde också vara uppenbart, att det är nödvändigt att i en utredning pröva vilka läkare det är som skola ha förhöjning och hur stor förhöjning de skola ha. Däremot torde man få anse det ådagalagt, att beträffande ekonomipersonalens löneförhöjningskrav ingen ytterligare utredning är av behovet påkallad. Majoriteten i utskottet vill emellertid ha lönefrågan prövad i ett sammanhang. Den vill icke, såsom herr statsrådet föreslår, nu vara med om att höja ekonomipersonalens lönehänseende utan förmenar, att frågan om biträdes- och ekonomipersonalens löner skall behandlas i sammanhang med frågan om lasarettets förvaltning överhuvud taget och i sammanhang med frågan om en förhöjning av lönerna till underläkarna.

Man bör nu fästa kammarens uppmärksamhet på, att majoriteten i utskottet liksom också reservanterna framhålla, att man bör undersöka vilka läkare-tjänster som äro behöfliga för den egentliga sjukvården vid lasarettet och vilka tjänster som äro att anse såsom tillkomna mera för läkarnas utbildning. Utskottet är också fullkomligt ense därom, att frågan om läkarnas löner icke är klar, med andra ord att den icke är utredd. Den frågan ligger icke i det skicket att riksdagen nu kan fatta ett positivt beslut. Annat är förhållandet med ekonomipersonalen. Den består icke av folk, som går vid lasarettet för att främja sin utbildning. Det får anses ådagalagt, att den personalen behövs för lasarettet i sin nuvarande utsträckning. Det är också ådagalagt till full evidens att denna personal, vilket också är fallet med läkarna, är sämre betald än motsvarande personal vid andra jämförliga sjukhus.

Nu skulle man till nöds kunna förstå majoritetens hållning, om det vore så att ett avslagsyrkande och eventuellt avslag i riksdagen å ekonomipersonalens lönefråga skulle hjälpa läkarna, men de bli i alla fall icke hjälpta förrän till nästa år. Jag hoppas innerligen att de ej skola behöva vänta längre.

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

Såvitt jag kan förstå, finnes det bakom utskottsmajoritetens ståndpunkt icke något annat skäl än det, att då man nu icke under några omständigheter kan hjälpa läkarna, skall heller icke den andra gruppen av personalen få någon hjälp. Det är ju för all del ett skäl, men jag kan icke inse, att det är något särdeles starkt skäl. Jag vet icke vad man vinner med ett uppskov. Man fruktar kanske för att om biträdena och ekonomipersonalen få sin lönefråga löst, statsmakterna i fortsättningen skola vara mindre intresserade av läkarnas lönefråga. Man vill sålunda, synes det, utnyttja ekonomipersonalens kraft, om jag så får uttrycka mig, till att höja upp på samma gång också läkarna i detta hänseende, men om denna kraft blir eliminerad finnes det ej längre, tror man, förutsättningar för en förbättring av läkarnas löner. Jag har en helt annan uppfattning. Om man nu i år godtager statsrådets förslag om löneförbättring åt ekonomipersonalen, vars lönefråga är utredd — det betonar jag ännu en gång — bör man, sedan utredningen blivit verkställd också för läkarnas vidkommande, med synnerligen starka skäl nästa år kunna göra gällande att nu måste också underläkarna vid serafimerlasarettet få hjälp.

Med stöd av det anförda tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den vid denna punkt i utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna är det här fråga om två kategorier av befattningshavare. Den ena är underläkarna vid serafimerlasarettet och den andra är ekonomipersonalen. Underläkarnas lönefråga är av mycket gammalt datum. Det är fullkomligt ostridigt och har icke från något håll förnekats, att de icke avlönas på ett sätt, som är staten värdigt. De ha tunga arbetsuppgifter och som de få fullgöra för en ersättning, som icke på något sätt motsvarar deras arbetsuppgifter. Staten drar ekonomisk fördel av deras arbete men ger dem ej en anständig ersättning därför. De ha ofta stora studieskulder och överhuvud taget en utomordentligt svår ställning. Men denna kategori av befattningshavare, underläkarna, få gå år efter år utan att deras anspråk bli beaktade.

Ekonomipersonalen vid serafimerlasarettet fick sin lönereglering senast år 1930. Genom den förskjutning i lönerna, som förekommit sedermera vid andra sjukhus, har denna personal kommit i ett ogynnsamt läge jämfört med andra befattningshavare av samma kategori. De ha bakom sig en stark organisation, som pressat fram deras krav, och alltså bli dessa krav nu från departementschefens sida beaktade. Här föreslås nu en lönereglering för dessa, under det att underläkarnas lönefråga skjutes undan i avvaktan på den utredning, som skall igångsättas och vars resultat skall föreläggas nästa års riksdag. Det är denna olikhet i behandling, som statsutskottet finner varit olämplig. Statsutskottet förmenar att om det skäl, som statsrådet anført i statsverkspropositionen, är riktigt, att man icke skall göra en lönereglering för läkarna innan den ekonomiska översyn som den ifrågasatta utredningen skall företaga under året, blivit färdig, samma skäl gäller gentemot den övriga personalen, vars löneförhållanden man nu vill reglera. Herr Jonsson i Eskilstuna säger nu, att ingen utredning blivit gjord beträffande läkarnas löner. Deras förhållanden vid lasarettet äro svävande och kunna icke nu överblickas. Man måste därför avvakta en utredning. Beträffande ekonomipersonalen ligger allting klart och färdigt. Jag tror däremot att denna utredning om de ekonomiska förhållandena och organisationen i dess helhet vid serafimerlasarettet, efter vad departementschefen antyder, måste komma att bli ganska omfattande och av den art att den måste beröra båda kategorierna av befattningshavare.

Såsom ett ytterligare skäl att vänta med löneregleringen till dess den kan genomföras på en gång för båda parterna kan också framhållas, att man där-

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

igenom säkerligen skulle fortare hjälpa fram läkarna. Man brukar aldrig förfara så som här föreslagits av Kungl. Maj:t, att, sedan man inlett en genomgripande undersökning och utredning, vilken kommer att föreläggas en kommande riksdag, bryta ut en del av befattningshavarna i och för en separat lönereglering, oberoende av det resultat vartill utredningen kan komma. Därför har statsutskottet icke kunnat gå med på den föreslagna löneregleringen för ekonomipersonalen, vilken lönereglering vi eljest anse vara ganska välbefogad, men som dock bör komma i sammanhang med den utredning som departementschefen förutsätter skall föreläggas nästa års riksdag.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Engberg**: Herr talman! Herr Jonsson i Eskilstuna har redan understrukit vad jag också mycket kraftigt vill understryka, att det icke är staten värdigt att i längden låta underläkarna vid serafimerlasarettet vara så dåligt betalda, som de nu äro. Det hade varit min förhoppning att föra fram frågan om deras löner samtidigt med frågan om den biträdande ekonomipersonalens löner. Det visade sig emellertid då, att det är två saker, som så att säga vetta åt det organisationsmässiga hållet i denna fråga. Den ena är problemet om avvägningen av antalet underläkare i förhållande till patienterna, den andra är avvägningen av förhållandena vid serafimerlasarettet och förhållandena vid övriga undervisningssjukhus, alltså de i Lund och Uppsala. Båda dessa problem voro alldeles oklara och outredda, och det var ingenting annat att göra än att resignera på denna punkt och låta saken utredas i samband med och inom ramen av den beslutade utredningen rörande serafimerlasarettets läkare och ekonomipersonal. Det kan nämligen icke bestridas, herr talman, att om man går berörda spörsmål in på livet, vidgas de organisatoriska frågorna av ekonomisk art; och i samma ögonblick stå vi med båda fötterna inne i den utredning av serafimerlasarettets ekonomi, som samtliga parter i statsutskottet varit ense med mig om att den är nödvändig. Jag vill därför på det bestämdaste ha sagt ifrån, att det här icke föreligger någon bristande vilja att ila denna grupp till undsättning. Det är alldeles tvärtom. Jag ber att få försäkra kammaren, att det var smärtsamt att behöva skilja de båda frågorna åt. Men det är alldeles riktigt, vad som här sagts av herr Jonsson i Eskilstuna, att saken låg alldeles klar vad beträffar den biträdande personalens lönefråga. Redan år 1930 ställde riksdagen till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 25,000 kronor att användas till sådan lönereglering för denna personal, att den bringades i samma löneläge som personalen vid jämförliga sjukhus. Genom 1930 års beslut skapades jämvikt i detta hänseende, men häri uppstod sedermera en klyfta, en disproportion i avseende å lönerna. Den saken ligger emellertid nu utredd och klar genom lasarettens framställning, och vi ha nu alla siffror, som vi behöva, på bordet. Den saken griper icke på något sätt, såvitt jag förstår, in i de spörsmål, som nu skola utredas i sammanhang med serafimerlasarettets ekonomiska organisation. Det är detta skäl som vållat, att dessa frågor nu skilts åt. Min tanke var, att det hade varit bäst att taga allt på en gång. Men kan man icke taga det bästa, får man taga det näst bästa och taga saken i två etapper. Man får ta den ena gruppen i år och den andra nästa år och hoppas, att det icke skall finnas någon inom riksdagen, som vill förvägra underläkarna vid serafimerlasarettet en rättvis lönereglering, när den frågan en gång ligger utredd. Då uppstår den av herr Jonsson i Eskilstuna med allt skäl uppställda frågan: skall man bara därför, att den ena gruppens löneförhållanden ej äro utredda, låta det anstå med avgörandet, även när det gäller den grupp för vilken saken ligger helt och hållet klar och utredd? Det före-

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

faller mig redan ur budgetsynpunkt vara en förnuftig anordning att ta en portion i år och en nästa år i stället för att nu låta båda grupperna vänta.

Jag kan icke för min del, herr talman, finna annat än att den synpunkt, som reservanterna företråda, är den riktiga och den som motsvarar verklighetens krav. Jag ber därför, herr talman, för min del att få rekommendera kammaren att taga reservationen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Då jag i denna fråga tillsammans med fröken Wellin väckt en motion, skall jag be att få säga några ord. Min ställning till motionen är naturligtvis densamma nu som när vi lade fram den, men å andra sidan har behandlingen i utskottet medfört, att mina positioner måste i någon mån ändras.

Den utredning, varom man här förut talat, är redan begärd, och att utredningen är behövlig, därom äro alla parter överens. Utredningen skall helt naturligt omfatta serafimerlasarettets utgifter, vilka, enligt vad herr Jonsson i Eskilstuna nyss uttalat, stigit till högre belopp än motsvarande utgifter vid andra sjukhus. Det är naturligtvis därför nödvändigt för staten att få klart för sig vilka av sjukhusets utgifter som äro berättigade och vilka som ej äro det.

Herr statsrådet yttrade, att utredningen icke har någonting med den lägre personalens avlöning att göra, men då vill jag säga, att utredningen lika litet har med läkarnas avlöningsfråga att göra, ty denna fråga ha de olika ecklesiastikministrarna sysslat med alltsedan 1932, och de ha samtliga erkänt det berättigade i att dessa underläkare böra få de löner, som lasarettsdirektionen påyrkat och åt vilkas behövlighet här givits starka uttryck. Jag vill stryka under vad herr Jonsson i Eskilstuna sade, att det är staten ovärdigt att avlöna dessa underläkare på det sätt, som här sker. Det är sålunda ej om den saken striden står, utan här gäller det, om vi vid denna riksdag skola bevilja anslaget på 36,000 kronor till ekonomipersonalen och uppskjuta att fatta beslut om anslaget på 35,500 kronor till underläkarna. Vad jag måste reagera emot är just, att läkarnas lönefråga skall uppskjutas, medan ekonomipersonalen nu skulle få sin lönefråga avgjord. Redan år 1930 ställde ju, som herr statsrådet nyss sade, riksdagen 25,500 kronor till förfogande för att höja denna personals löner. Men underläkarna fingo då ingenting. Det har nu starkt understrukits av både herr Jonsson i Eskilstuna och av herr statsrådet och andra, som yttrat sig i denna fråga, att dessa läkare böra få ökad avlöning. Jag vill i det sammanhanget citera vad Socialdemokraten skrev den 10 mars, d. v. s. för knappt en månad sedan, i en ledande artikel under rubriken »Underläkarefrågan». Det heter där: »Väl finnas grupper som ha det mycket illa ställt. Socialdemokraten har vid flera tillfällen pekat på en sådan grupp, som har det mycket dåligt och som måste få snar rättvisa: assistent- och underläkarna vid de kommunala och statliga sjukhusen. Vi ha sagt och vi vidhålla: här föreligga oefterrättliga förhållanden.» Det är inga stora belopp, som det gäller. Hade det varit fråga om miljoner eller hundratusentals kronor, hade det varit en annan sak, men här gäller det för denna kår ett belopp av 35,500 kronor till höjning av deras löner. Jag tycker verkligen, att staten icke bör föregå med dåligt exempel, då det gäller att sköta om sitt folk. Befattningshavare både i statstjänst och annan tjänst ha fått lönerna höjda då och då. Här gäller det läkare med lång studietid, kanske bortåt 20 à 25 år — medelåldern för dessa läkare vid serafimerlasarettet uppgår till c:a 42 år — och som i flera fall tjänstgjort upp till fyra år vid lasarettet, sedan de blivit medicine licentiater. Man undrar ej på att dessa läkare under sådana förhållanden äro missbelåtna med löner som ligga mellan 2,500 och 5,000 kronor per år, då

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)
motsvarande underläkare i Lund och i Uppsala ha 2 à 3 tusen kronor högre lön.

Med vad jag här har sagt, vill jag icke på något sätt förringa behovet av hjälp även till sjuksköterskor och personal i löneavseende, tvärtom anser jag att alla dessa grupper böra följas åt uppåt härutinnan. Det är min bestämda mening, att lika stora skäl tala för att läkarna få hjälp som att personalen i övrigt får hjälp. När vi bevilja miljontals kronor år efter år för att bygga undervisningssjukhus, böra vi komma ihåg, att det räcker icke bara med att få sjukhus, vi måste också se till att de levande människor, som skola verka inom dessa väggar, också tillgodoses, så att de icke verka och arbeta med olust utan med glädje. Många av dem, 25 stycken av underläkarna som för närvarande äro anställda, äro gifta — giftermål bör helst ske före fyrtiofva års ålder — och de måste hyra bostäder i det dyra Stockholm och leva på den låga lön, som staten betalar dem. Se på de löner som betalas av landstingen till lasarettsläkare och de som betalas till såväl provinsialläkare som stadsläkare o. s. v. Till detta kommer det ledsamma att av dessa underläkare, som hela utbildningstiden möjligen ha studerat på skulder, en del åsamkat sig skulder på 30—40,000 kronor, i varje fall skulder på mellan 10 och 40,000 kronor. De många, som på detta sätt ha satt sig i skuld och kanske icke kunna förränta och amortera denna sin skuld måste skaffa borgensmän. Dessa med stora skulder kunna icke antaga de platser, det här gäller, därför att de äro så lågt avlönade. Följden blir, att de förmögna licentiaterna få dessa platser och på så sätt erhålla de meriter som denna utbildning lämnar och därigenom i fortsättningen kunna söka sig ut till de olika lasarett, därifrån utträngande de mindre bemedlade. Det är ett förhållande man bör tänka på. Det måste sägas ifrån att här sker en orättvisa emot dessa underläkare, som det borde ifrån riksdagens sida kraftigt reageras emot i stället för att år efter år gilla.

Jag har gjort mig underrättad om att några utav de läkare, som sökt komma in vid serafimerlasarettet ha skulder, medan flertalet däremot äro förmögna män, antingen söner till rika föräldrar eller på annat sätt blivit förmögna. De ha i varje fall sluppit dragas med bekymmer över mycket skulder. Detta måste väl anses vara ett missförhållande som snarast möjligt bör avhjälpas. De platser som i en framtid förklaras lediga med givande löner äro alltså avstängda för dessa fattiga studerande medicinare, därför att de icke haft möjlighet att få den utbildning som är behöflig och som vinnes endast vid ett sådant undervisningslasarett som serafimerlasarettet. Endast de som kunnat skaffa sig dessa meriter äro i tillfälle söka ifrågavarande platser.

Det har både i utskottet och nyss av herr statsrådet uttalats, att utredningen bör kunna vara färdig till 1936. Jag vill betona nödvändigheten av att denna utredning påskyndas. Det enda rättvisa i detta fall är, att båda dessa parter, såväl läkarna som personalen, om det ej kan i dag beslutas om förhöjda löner, de må slippa vänta längre än till 1936 att få sina lönefrågor ordnade på ett värdigt sätt, och att de därmed befrias från en känsla av olust i arbetet genom att tänka på sina skulder och utgifter, som de icke ha inkomster att täcka.

Det vore givetvis meningslöst att nu yrka bifall till min motion. Såvitt jag kan finna har utskottet tydligt fört fram den tanke som ligger i min motion och det anslag jag däri begärt såsom en motivering till utredningen omfattande både läkare och ekonomipersonal och att den bör vara färdig till 1936 års riksdag.

Jag berr, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

§ 8.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 227, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; och nr 228, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 2 mars 1934 med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 66, punkten 25; och anförde därvid:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Då vid detta utlåtande från statsutskottet fogats en reservation som är mycket behjärtansvärd, vill jag anförda ett par synpunkter, som jag tror icke ha framförts vare sig i reservationen eller i de anföranden som här hållits, till förmån för ekonomipersonalens krav.

I statsutskottets utlåtande återgivas nettolönerna för de arbetarekategorier, som här kunna komma i fråga och för vilka regeringen föreslår löneförhöjning. Dessa nettolöner ge enligt min mening icke en riktig bild av förhållandena, emedan de kunna inge var och en den uppfattningen, att hyresersättning liksom kostersättning skulle vara så stora, att desamma skulle väsentligt förhöja lönerna. Om man därför ser på själva bruttolönerna finner man, att exempelvis en eldare vid serafimerlasarettet i lägsta löneklassen har 187:20 i månaden och i högsta löneklassen 222:30. Själva hyresersättningen utgör därutav 21:50 och kostersättningen 52:50. Om det nu skulle vara på det sättet, att vederbörande erhöle både bostad och kost ifrån serafimerlasarettet, skulle icke dessa lönesatser framstå så uppseendeväckande små som de äro. Men nu är ju förhållandet det, att en mycket stor del utav denna personal icke alls får bostad på lasarettet, vadan dessa personer måste beräkna sina hyresutgifter efter de hyrestaxor som gälla här i Stockholm. Det säger sig självt, att 21 kronor i månaden i hyresersättning för en familjeförsörjare — vilket exempelvis eldarna i allmänhet äro — ju är alldeles orimligt att kunna klara hyran på. Om man observerar detta och tänker på vilka hyror det är här i Stockholm och om man samtidigt betänker, att dessa arbetare icke få kost ifrån lasarettet utan att de skola skaffa sig den på vanligt sätt, förstår man, vilken härresande liten summa som 187 kronor i månaden är. För hela den kategori, som det här är fråga om, gäller samma förhållande. Här har jag omnämnt summorna ifråga om eldare, som äro de mest betalda utav samtliga, och de äro väl i allmänhet också familjeförsörjare. Det är en ren skandal att riksdagen skall behandla folk på detta sätt, folk som ju dessutom sysselsättes i ganska svårt arbete. Den personal, som det här är fråga om, måste dessutom vara ganska indignerad, emedan den i jämförelse med personalen vid andra sjukhus här i Stockholm är så ofördelaktigt ställd.

Jag ser här i utskottsutlåtandet en jämförelse mellan samma befattningshavare vid serafimerlasarettet och Stockholms stads sjukhus. Därav finner jag exempelvis att sjuksköterskebiträden, städerskor och andra med dem likställda på serafimerlasarettet ha 54:70 i begynnelselön i månaden, medan samma befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus ha 77:50 i månaden. Eldarna, som jag tidigare omnämnt, ha vid serafimerlasarettet en begynnelselön av netto kronor 110:20, medan de vid Stockholms stads sjukhus ha 169 kronor i månaden. Det är klart att sådana i ögonen fallande divergenser i fråga om lönerna för likställda icke kunna vara ägnade att skapa någon vidare

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

arbetslust och något intresse för de uppgifter, som statens arbetare och tjänstemän i detta fall ha sig förelagda. Därtill kommer, att deras arbetstid ju icke är så alldeles i enlighet med vad som i dessa dagar anses vara lämpligt och tidsenligt. Jag kan nämna, att en del utav dessa kategorier har tio timmars arbetsdag, andra nio, medan eldare och andra som ha skiftgång ha åtta timmars arbetsdag.

Det har anförts som det väsentligaste skälet emot att man verkligen skulle bringa några utav dessa orättvisor ur världen och åtminstone jämställa denna personal med motsvarande personal vid Stockholms sjukhus, att serafimerlasarettets drift icke är så ekonomiskt lagd, att den kan stå sig i konkurrensen med andra sjukhus. De siffror, som i detta fall anföras, må vara riktiga, men detta kan ju icke få vara ett skäl, för att personalen skall underbetalas på ett sådant sätt, att den väl icke med bästa vilja i världen kan existera på sådana löner utan att avstå från det allra nödvändigaste som de behöva för sitt uppehälle.

Med anledning härutav och då det i detta fall verkligen gäller en underbetald personal och därtill en personal, som blivit orättvist behandlad, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Lindman: Herr talman! När jag läste reservationen kunde jag icke underlåta att fästa mig vid hurusom reservanterna framställa förslag om att höja lönerna för den vid serafimerlasarettet anställda personalen, men förbigå de vid lasarettet anställda underläkarna och amanuenserna. Nu säges här, att lönefrågan för den ena partens vidkommande är utredd, men för den andra icke. Därför har Kungl. Maj:t upptagit löneförhöjning för personalen men lämnat frågan om sådana för underläkarna till den utredning, som herr statsrådet säger att han har igångsatt.

Jag gjorde härtill den reflexionen: är det verkligen rättvist att förfara på detta sätt? Varför har icke Kungl. Maj:t företagit en utredning beträffande underläkarna, då nu herr statsrådet står här och talar så varmt för önskvärdheten och nyttan av en löneroglering för deras vidkommande? Herr statsrådet säger, att det icke är staten värdigt att betala dessa yngre läkare sådana löner som förekomma vid serafimerlasarettet. Han säger, att en löneroglering emellertid måste föregås utav en utredning. Men hade i så fall icke denna utredning kunnat göras? Då nu utredningen — vilket väl är meningen — skall vara avslutad till nästa år, frågar jag mig: varför har den icke blivit företagen i år?

Frågan om underläkarna och dessa lägre befattningshavare i läkares ställning vid serafimerlasarettet är icke en fråga av i dag. Den har varit före under flera år; det se vi också av propositionen och utskottsutlåtandet. Jag kan endast så starkt som möjligt understryka vad herr Jonsson i Eskilstuna anført beträffande dessa läkares ställning och om nödvändigheten utav att ge dem högre ersättning för deras arbete. Då herr statsrådet självt säger, att dröjsmålet härmed icke beror på bristande vilja, måste jag fråga: varför har man inte kunnat lösa frågan genom en fullständig utredning? Då herr statsrådet säger, att denna fråga är komplicerad så till vida som antalet anställda läkare skall stå i proportion till antalet patienter, då frågar jag återigen: varför har icke vare sig Kungl. Maj:t eller utskottets reservanter kunnat finna på en så utomordentligt enkel lösning som att anslå en summa för tillfälliga lönetillägg åt dessa läkare? Därmed hade man ju icke bundit sig på något sätt vid en blivande löneroglering.

Om man ser på de siffror, som finnas angivna i här föreliggande motio-

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

ner av herrar Petrén och Bengtsson i Norup och fröken Wellin, finner man — jag förmodar att siffrorna äro riktiga, eftersom de icke äro motsagda på något sätt — att begynnelselönen vid serafimerlasarettet utgör 1,800 kronor, vilken sedan kan stiga till högst 4,200 kronor, vartill kommer något dyrtidstillägg. Vid Sabbatsberg, vid universitetssjukhusen i Lund och Uppsala ha ju läkarna mer än dubbel så mycket. Jag frågar: kan det överhuvud taget vara rimligt att låta ytterligare ett år gå, utan att man försöker avhjälpa detta uppenbara missförhållande i fråga om denna anställda personal, som har en längre utbildningstid än någon annan uti vårt land och som naturligtvis, som herr Bengtsson i Norup säger, många gånger, i de flesta fall kanhända, ådragit sig stora studieskulder? Såväl herr Jonsson i Eskilstuna, som statsutskottet och herr statsrådet självt säger, att de vilja rätta till missförhållandena. Men varför ha icke reservanterna velat föreslå ett tillfälligt lönetillägg? Detta skulle icke ha bundit oss på något sätt i framtiden. Om det nu är 16 yngre läkare, vilkas antal kanske skall minskas till 12, varför icke ge var och en utav dem ett extra, tillfälligt lönetillägg? Jag måste säga att detta tal om den utomordentligt goda vilja, som man varit besjälad utav, kan jag inte på något sätt finna att man sökt omsätta i praktiken.

Herr talmannen gav härefter för kort gemäle ordet till

Herr **Jonsson** i Eskilstuna, som yttrade: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av ett yttrande i herr Lindmans anförande. Han frågade två gånger, varför icke reservanterna hade kunnat föreslå en viss summa att utgå såsom ett tillfälligt lönetillägg åt läkarna.

Varför har icke utskottsmajoriteten föreslagit det?

Härpå anförde:

Fröken **Wellin**: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av ett par uttalanden av herr Jonsson i Eskilstuna i hans första anförande.

Herr Jonsson talade om att det måste företagas en utredning angående läkarnas ställning vid serafimerlasarettet, innan man kan gå med på en löneförhöjning till dem. Det borde, sade han, klargöras, i vad mån dessa läkare fyllde en uppgift gentemot sjukvården i första hand och i vad mån de arbetade för sin egen utbildning. Jag måste säga herr Jonsson i Eskilstuna, att en sådan uppdelning med avseende på läkarna redan finnes enligt en författning sedan en tio, femton år tillbaka rörande anställandet av s. k. assistentläkare vid våra offentliga sjukhus. I fråga om underläkare och amanuenser vid sjukhusen måste jag bestämt hävda den uppfattningen, att de i lika hög grad som ekonomipersonalen arbeta för lasarettet och fyllandet av dess uppgift. Frågan om deras egen utbildning kommer ej i första rummet. Men assistentläkarna arbeta utan lön vid sjukhusen. De anställas för ett år i sänder och få då tjäna för Rakel så att säga, de samla meriter och arbeta för sin utbildnings skull utan någon lön. Man kan således icke i likhet med herr Jonsson i Eskilstuna göra gällande, att ekonomipersonalens ställning är klar, denna personal är nödvändig för verksamheten inom lasarettet, medan det däremot icke skulle vara så absolut klart, hur det ställer sig i fråga om läkarna. Därvidlag skulle det personliga intresset av deras utbildning spela in. Detta sammanfaller emellertid i fråga om läkarna. De fylla en uppgift inom sjukvården, som är absolut nödvändig, men samtidigt förvärva de erfarenhet och samla meriter; man kan icke skilja häremellan.

I fråga om sysslomannen kan, skulle jag vidare vilja säga, det resonemang, som herr Jonsson fört i fråga om läkarna, icke föras. Sysslomannen är i hög

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

grad likställd med ekonomipersonalen. Då måtte väl frågan om hans lönerog-
lering vara lika klar som när det gäller ekonomipersonalens.

Till slut skall jag be att få instämma i de många olika uttalanden som gjorts
här om behovet av löneroglering för såväl den ena som den andra gruppen.
Med hänsyn till uttalanden som gjorts såväl i propositionen som i utskotts-
utlåtandet och nu senast av herr Lindman, förefaller det mig nästan, med hän-
syn till vad man skulle kunna tänka sig för yrkande i detta fall, som om det
låge närmast till hands att yrka återremiss till utskottet av denna punkt. Det
må vara djärvt av mig att göra det, och det är möjligt, att jag blir slagen, men
jag tillåter mig i alla fall fråga, huruvida icke kammaren skulle tycka, att
denna fråga kunde behöva tagas under något noggrannare skärskådande inom
utskottet. Med dessa ord, herr talman, ber jag därför att få yrka återremiss
av punkten.

I detta yttrande instämde herrar *Arneberg, Severin, Bengtsson* i Norup,
Anderson i Norrköping, *Leffler, Petersson* i Lerbäcksbyn, *von Seth, Chri-
stiernsson, Lithander, Pehrsson* i Göteborg, *Åqvist, Hilding* och *Lindskog*.

Herr *Svensson* i Grönvik: Herr talman! Jag kan icke dela fröken Wellins
uppfattning riktigt, då hon gör gällande att icke utskottet skulle ha tagit
ärendet under noggrann omprövning. Om detta är motiveringen till hennes
yrkande, vill jag säga, att statsutskottets andra avdelning mycket noga de-
batterat denna fråga. Vi ha nog försökt i mån av förmåga att sätta oss in
i ärendet, varför det icke finns någon anledning att av det skälet begära åter-
remiss.

Vad själva sakfrågan angår, hade ju från utskottets sida olika meningar
gjort sig gällande, såsom kammarens ledamöter redan hört utav de anförän-
den som hållits. Utskottsmajoriteten har icke ansett det vara anledning att i
år bryta ut någon del av de anställda i fråga om denna löneroglering, att
alltså reglera lönerna för den ena gruppen och skjuta på saken beträffande
den andra. När det är fråga om en utredning, bör den väl ändå omfatta hela
problemet och icke endast en del eller vissa delar utav detsamma. Om ledamö-
terna av denna kammare hade närmare tagit del av utskottsutlåtandet och
statsverkspropositionen på denna punkt, skulle de ha funnit, att sjukhusdirek-
tionen icke ansett sig kunna bifalla den separata löneroglering som Kungl.
Maj:t föreslagit. Det är först efter upprepade framställningar från samor-
ganisationen, som frågan upptagits av direktionen. Denna, som väl bör känna
till förhållandena bättre och har förmåga, antar jag, att bedöma frågan ur
saklig synpunkt på nära håll, har icke ansett, att det förelegat anledning från
direktionens sida att taga saken under öfvervägande utan har först skjutit fram
frågan om löneroglering för läkarna.

Därmed är jag inne på den fråga, som ställdes av herr Lindman. Han sade:
Varför kunna vi icke föreslå ett särskilt belopp, efter vilket man kunde ge
en tillfällig löneökning, så att man icke behövde föregripa utredningen och
dess resultat? Jag får erkänna, att den sidan av saken icke varit föremål
för diskussion vare sig inom utskottet eller på andra avdelningen. Men det
gäller ju här frågor, som stå i nära samband med varandra. Det är inga till-
fälliga förhållanden, som nu råda; det är samma situation nu som tidigare,
och jag förstår icke, varför det nu plötsligt kommit fram ett så speciellt intres-
se för frågans lösning.

Herr Bengtssons i Norup anförande gav mig anledning till åtskilliga re-
flexioner. Det är klart, att det bör ske en ändring, och detta har ingen av de
talare, som uppträtt för statsutskottet, bestritt. Men man måste väl ändå
säga, att dessa läkare äro där icke för tjänstens skull utan för sin utbildning,

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

efter vilken de erhålla större förmåner i avseende å tjänsteställning. De äro där för att skaffa sig meriter, och man får därför icke se frågan enbart såsom en lönefråga ur synpunkten av de uppgifter, som dessa underläkare utföra. Därmed har jag ingalunda velat bestrida, att vi måste gå med på en ändring i deras löneförhållanden. Men man får icke se det hela för ensidigt, vilket jag tyckte att herr Bengtsson i Norup gjorde.

Herr talman! Som frågan ligger till och då Kungl. Maj:t att döma av departementschefens yttrande avsett att företaga en utredning, som skall bli klar till nästa års riksdag, tror jag icke saken är av så utomordentligt brådskande natur, att man behöver fatta beslut vare sig beträffande den ena eller den andra gruppen vid innevarande riksdag. Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på återremissyrkandet.

Herr **Holmdahl**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att med några ord motivera, varför jag stannat vid att biträda utskottets förslag.

Alltsedan jag började sätta mig in i denna löne regleringsfråga har jag varit av den meningen, att båda ifrågavarande grupper befattningshavare äro i behov av att få sin lönefråga ordnad på ett bättre sätt än tidigare. Det har varit intressant att vid avlyssnande av debatten höra denna uppfattning uttalas av praktiskt taget samtliga talare, vare sig de företrätt motionärerna, reservanterna eller utskottsmajoriteten. Jag är övertygad om att ifall Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen framlagt förslag om reglering av båda gruppernas löner, det knappast från något håll skulle ha rests hinder för bifall till ett sådant Kungl. Maj:ts förslag. Men jag har å andra sidan icke kunnat finna det vare sig nödvändigt eller rättvist, att man bryter ut den ena av dessa löne regleringsfrågor och blott tager upp den andra, att man beträffande läkarnas löne reglering menar, att man behöver en ny utredning, medan man anser sig kunna avgöra den andra gruppens löne regleringsfråga omedelbart. Jag har svårt att förstå vad en utredning om de ekonomiska förhållandena och om serafimerlasarettets skötsel och drift kan påverka denna gamla fråga om de där befintliga, aktiva läkarnas löneställning. Det torde knappast kunna förutsättas, att en sådan utredning kommer att möjliggöra indragandet av en enda läkaretjänst. Det är ju så, att den moderna utvecklingen alldeles givet går i den riktningen, att sjukhusen behöva fler läkare för att patienterna skola kunna ägnas en mera speciell vård. Framför allt gäller detta de sjukhus, som äro grundvalar för den medicinska utbildningen. Från dessa synpunkter sett har jag haft mycket svårt att tro, att en förnyad utredning, som i och för sig kan vara befogad då det gäller de ekonomiska förhållandena, i själva verket står i ett så nödvändigt samband med läkarnas löne regleringsfråga, att denna behöver anstå i avvaktan på utredningen.

Jag vill också understryka vad flera talare här framhållit, nämligen att denna de underordnade läkarnas lönefråga är en mycket gammal fråga och att den icke blivit på något sätt löst. De ha icke fått något bidrag till löneförbättring under alla åren. Frågan låg fullkomligt klar i framställningen från direktionen år 1931. Departementschefen erkände detta i propositionen till 1932 års riksdag, men, som herrarna minnas, var det ju det året den ekonomiska krisen som omöjliggjorde upptagandet av alla dylika frågor. Jag måste säga, att hur befogad jag än anser, att biträdes- och ekonomipersonalens lönefråga är, har dock för denna grupp skett en löneförbättring 1930. Frågan är således relativt ny, men har aktualiserats genom en framställning av samorganisationen för Stockholms kommunalarbetare, som gjordes i fjol sommar.

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

Jag har alltså icke kunnat finna, att den äldre lönefrågan, som avser rättelse av ännu större missförhållanden i lönehänseende än beträffande nyssnämnda grupp, skall skjutas undan och upptagas först senare. Jag vill här, herr talman, uttrycka min synnerliga tillfredsställelse över, att man från alla håll i kammardebatten understrukit nödvändigheten av att båda dessa lönefrågor lösas med det snaraste.

När emellertid jag jämte en annan suppleant i avdelningen talade för att man skulle söka nå en positiv lösning, gjordes den invändningen — en invändning, som man enligt min mening inte kan bagatellisera — att statsutskottet inte gärna kunde tillstyrka en löne reglering på grundval av en enskild motion, och jag kunde då, herr talman, inte finna annat än att det var riktigtast och även med billigheten mera överensstämmande, att man uppsköt hela detta löne regleringsproblem. Jag anser också, att man därmed skulle få större garanti för att man till nästa års riksdag skall få en för alla parter rättvis löne reglering.

Nu har emellertid, herr talman, under debatten framkommit ett återremissyrkande. Jag kan endast tala å mina egna vägnar, och jag är ju endast suppleant i statsutskottet, men jag måste säga, att jag med hänsyn till den gemensamma syn på det föreliggande problemet, som framkommit under debatten, finner återremissyrkandet synnerligen befogat. Jag vill för min del uttala den förmodan, att statsutskottets ärade ledamöter i denna fråga icke skola taga med något synnerligt missmod, ifall kammaren beslutar återremiss av denna punkt.

Herr **Kilbom**, Herr talman! Det är ju en rätt intressant situation, som kammaren befinner sig i. Som herr Holmdahl nyss erinrade om, äro alla ense om, att här behövs en löne reglering för bägge omtalade parter. Men där slutar det också med enigheten. En del säger, att vi vilja vara med om att ge personalen bättre löner, men att, då intet förslag föreligger beträffande underläkarna, deras löne reglering måste uppskjutas. Andra återigen säga, att då vi nu inte kunna besluta en löne reglering för underläkarna, kunna vi inte heller gå med på någon förbättring för personalen.

Jag vill understryka det rättvisa i, att också läkare, som det här är fråga om, få en löne reglering. De löner, som nu utgå, äro absolut orimliga med hänsyn till de kostnader vederbörande ha för sin utbildning och det arbete de utföra, och det är sannerligen riksdagen ovärdigt att avlöna läkare i den ställning, som underläkare på serafimerlasarettet äro, på sätt som nu sker. Bara en jämförelse med vad kommunala läkare och landstingens läkare ha är ju en upprörande anklagelse mot staten.

Med hänsyn till anförda förhållanden undrar jag, om det inte i dag finns endast en lösning, nämligen att återremittera ärendet. Herr Svensson i Grönvik säger då, att utskottet mycket omsorgsfullt har prövat frågan. Detta bestrider ingen, men utskottet befann sig ju i ett tvångsläge, herr Svensson, det nämligen, att det behövdes löne reglering på två punkter, att emellertid regeringen inte föreslagit löne reglering på mer än en punkt och att utskottet till följd av detta inte ville frångå vedertagen praxis i fråga om tillstyrkande av löne reglering. Men då nu utskottet fått höra, att en såvitt man kan bedöma så gott som enhällig kammare uttalat den meningen, att löne reglering bör ske för bägge omtalade grupper, vädjar jag verkligen till herrar ledamöter av utskottet, särskilt dess andra avdelning, om det inte vore klokast av dem att rent av gå i spetsen för kravet om återremiss för att bli i tillfälle att taga frågan under förnyad prövning och komma med förslag i enlighet med kammarens uppfattning. Det synes mig, herr talman, inte vara något skäl att

Ang. serafimerlasarettet. (Forts.)

skjuta på frågan till nästa år, såsom den nu ligger till. Man erkänner, att såväl personalen som läkarna äro orättvist behandlade. Varför i rimlighetens namn skall då riksdagen vara så formalistisk, att den bara på grund av den omständighet, som herr Svensson i Grönvik anført, låter denna orättvisa bestå ytterligare ett år. Jag kan svårligen tänka mig, att ett dylikt handlingssätt är ägnat att höja riksdagens anseende eller bidra till att öka uppfattningen, att riksdagen vill och kan skapa rättvisa, där den är övertygad om, såsom här erkänts, att de nuvarande förhållandena äro orättvisa.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till fröken Wellins förslag om återremiss och hoppas, att det återkommer ett förslag om löneroglering för bägge dessa kategorier.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till det därunder framställda yrkandet om punktens återförvisande till utskottet för ny behandling, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 26—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta behandlingen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.31 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 6 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs punktvis statsutskottets utlåtande, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts dels under riksstatens åttonde huvudtitel, punkterna 26—30, dels ock i proposition, nr 142, gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1935/1936 till naturhistoriska riksmuseet och statens etnografiska museum; och biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 2.

*Ang. stats-
verkets fond
av rusdrycks-
medel m. m.*

Vidare förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning framställda förslag angående statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. jämte två i ämnet väckta motioner.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 1 av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning. Bil. 4» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1935 föreslagit riksdagen

dels antaga följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 21 april 1933 (nr 138) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 21 april 1933 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skall hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Statsverkets fond av rusdrycksmedel är avsedd att, på sätt nedan sägs, bereda medel till åtgärder, ägnade att främja nykterheten genom understödjande av nykterhetsnämndernas verksamhet samt genom undervisnings- och upplysningsverksamhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1935.

dels ock såsom kapitalökning för statsverkets fond av rusdrycksmedel för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 148,800 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i punkten 2 under ovannämnda rubrik av sagda utdrag av statsrådsprotokollet föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för

Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 8,000,000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena, nr 154, inom första kammaren av herrar *Bergman* och *Johan Larsson* och den andra, nr 265, inom andra kammaren av herr *Ljunggren m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att ur statsverkets fond av rusdrycksmedel taga i anspråk ett belopp av 8,000,000 kronor för avsättning till fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) antaga ovan återgivna förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 21 april 1933 (nr 138) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

b) med avslag å de i ämnet väckta motionerna såsom kapitalökning för fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 8,000,000 kronor; samt

c) såsom kapitalökning för statsverkets fond av rusdrycksmedel för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 145,800 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr Ljunggren: Herr talman! Då jag å riksdagens nykterhetsgrupps vägnar undertecknat en av de motioner, som äro väckta i förevarande fråga och som statsutskottet avstyrkt, tillkommer det kanske mig att innan frågan avgöres säga ett par ord. Jag skall därvid särskilt rikta mig till finansministern och statsutskottet.

Det har lyckats Kungl. Maj:ts regeringar och statsutskottet att så gott som helt utplåna den rusdrycksmedelsfond, som framgick av 1913 års riksdagsbeslut. Denna fond, som varit uppe i över 100 miljoner kronor, har den nuvarande finansministern lyckats pressa ned först till 20 och nu till 12 miljoner. Till framlagt förslag om ytterligare sänkning från 20 miljoner till dessa 12 miljoner kronor har statsutskottet nu förordat bifall. Jag skall inte, herr talman, ingå på fondens ursprungliga syfte, nämligen att bidra till att göra staten oberoende av rusdrycksmedel, utan uteslutande hålla mig till fondens storlek och ändamål, såsom det är formulerat i 1933 års förordning. Jag vill, liksom det nu göres i den kungl. propositionen, erinra kammaren om den kungl. propositionen år 1933 och de motioner, som då i anledning av densamma väcktes. Vi minnas, att propositionen av år 1933 innebar, att rusdrycksmedlen från budgetåret 1933—1934 oavkortade skulle tagas i anspråk för budgetära ändamål, att av rusdrycksmedelsfondens cirka 103 miljoner 83 miljoner skulle användas för finansiering av tilläggsstaten för 1932/1933, vidare att återstoden, 20 miljoner, skulle reserveras för vissa nykterhetsändamål: »undervisnings- och upplysningsverksamhet, understödjande av nykterhetsnämnder, uppdragande av olovlig tillverkning eller införsel av spritdrycker m. m.». Motioner hade väckts av herrar *Bärg* och *Olsson* i *Gävle m. fl.* samt av herrar *Johan Bergman* och *Johanson* i *Huskvarna m. fl.* I den förra motionen yrkades, att fonden skulle användas för »undervisnings- och upplysningsverksamhet samt understödjande av nykterhetsnämndernas verksamhet». I den senare föreslogs, att fondkapitalet i sin helhet skulle för i författningen angivet ändamål lämnas orört, men att i händelse fonden i enlighet med propositionen sänktes till 20 miljoner kr. avkastningen skulle användas så, som i den förra motionen föreslagits, enbart för

Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

undervisnings- och upplysningsverksamhet och nykterhetsnämndernas verksamhet. Vi känna till, att riksdagens beslut blev ett godkännande av den kungl. propositionen, alldeles som nu statsutskottet föreslår att godkänna årets proposition. Men de farhågor, som av motionärerna uttalades år 1933, att en fond på 20 miljoner inte skulle räcka för de ändamål, som då föreslogos av finansministern, ha visat sig befogade. Finansministern har också i årets proposition erkänt, att utgifterna voro felberäknade. Avkastningen av de 20 miljonerna har icke räckt för i bestämmelserna för fonden angivet ändamål, och därför har Kungl. Maj:t nu nödgats föreslå ändring i dessa bestämmelser.

Under budgetåret 1934/1935 var avkastningen av de 20 miljonerna beräknad till 900,000 kronor, men summan av de anslag, som skolat utgå ur fondens avkastning, uppgick till 1,024,000 kronor. Kungl. Maj:t har sålunda för nästa budgetår nödgats i riksstatförslaget upptaga bidrag till alkoholistanstalterna på 530,000 kronor i stället för att låta detta anslag enligt fondbestämmelserna utgå ur fonden, varifrån det eljest skulle utgå. Om nu i fortsättningen så fått ske, hade anslagen till nykterhetsundervisning och nykterhetsnämnderna måst strypas. Finansministern, som givetvis inte velat gå den vägen, antagligen beroende dels på egen personlig inställning och dels med hänsyn till riksdagens och landets nykterhetsvänner, föreslår nu i propositionen en sådan begränsning av de utgiftsändamål, som skola tillgodoses medelst fondens avkastning, att till dylika utgifter skola hänföras, såsom motionärerna föreslogo 1933, allenast kostnader för främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet och undervisnings- och upplysningsverksamheten. I det avseendet samstämmer, som sagt, propositionen med motionerna av år 1933, varför jag härtill intet har att anmärka annat än möjligen det, att Kungl. Maj:t då bort vara minst lika förutseende som de då avvisade motionärerna. Nu framlägges emellertid i propositionen förslag om ytterligare sänkning av fondens storlek, från 20 miljoner till 12 miljoner, varvid finansministern deklarerar, att avkastningen av dessa 12 miljoner synes skola vara en »skälig medelsanvisning» för de angivna speciella nykterhetsändamålen. Han tillfogar, att ett bibehållande av fonden vid dess nuvarande storlek, samtidigt som utgiftsändamålen inskränktes, nämligen skulle innebära antingen att medelstilldelningen för ifrågavarande ändamål högst väsentligt stegrades eller ock att icke obetydliga belopp komme att i fortsättningen fonderas, »vilket icke torde ha varit avsett vid 1933 års omläggning». Finansministern anser med andra ord, att nu föreslagna och av riksdagen för övrigt redan godkända anslag för nykterhetsändamål utgöra, som han skriver och vari statsutskottet instämmer, »skälig» medelsanvisning såväl för nästa som för följande budgetår, alltså 93,000 kronor till nykterhetsnämnderna och 301,200 kronor för undervisnings- och upplysningsverksamhet. Finansministern vill inte vara med om en sådan storlek av fonden, nu 20 miljoner, varigenom anslagen »väsentligt stegrades». Detta kan man konstatera, när man läser propositionen. Denna deklaration är ju ock i nära överensstämmelse med den tankegång, som han och regeringen de senare åren följt, då anslagen till nykterhetsändamål avsevärt sänkts. Den sista lilla höjningen i år kanske skvallrar en smula om, att samvetet, eller vad det nu kan vara, börjar vakna.

Men hur kan finansministern och statsutskottet påstå, att 394,000 kronor är en »skälig anvisning» till de speciella nykterhetsändamålen, nykterhetsnämndernas verksamhet och undervisnings- och upplysningsverksamheten? Det är en fråga, som litet var kan ställa sig. Det är ju över 160 miljoner kronor, som staten beräknas erhålla i rusdrycksmedel. Staten vill, att nykterhetstillståndet skall förbättras i landet. Men staten vill icke bidraga härtill med mer än 394,000 kronor. Och finansministern vill inte »stegra» detta be-

Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

lopp utan finner det »skäligt»! En sådan ståndpunkt torde inte kunna anses vara riktig. Staten bör väl ändå känna sig skyldig att för bekämpande av dryckenskapen och befrämjande av nykterhetstillståndet i landet lämna tillräckliga bidrag, då staten har så stora inkomster, som jag nämnde, av rusdryckshanteringen. Jag måste säga, även om det kan tyckas vara en ropandes röst i öknen: Nykterhetsnämndernas arbete borde egentligen helt bekostas av staten, då de ha en statlig uppgift, nämligen att jämte systembolagen övervaka, att rusdryckshanteringen i enlighet med lagens ordalydelse gör så liten skada som möjligt i samhället. Nu är det så, att de flesta nykterhetsnämnder för närvarande icke ha ett öre till förfogande, vare sig från stat eller kommun. Statsbidrag erhålles heller inte av andra nämnder än sådana, som få kommunalt bidrag. De flesta nämnder ha sålunda ingen inkomst alls. Ändå begär man av nykterhetsnämnderna, att de skola väl fylla sin uppgift, vilket är orimligt under nuvarande förhållanden. Jag har ansett mig böra peka på detta, ty det är många, som inte tänka på, hur det förhåller sig med nykterhetsnämnderna och svårigheterna för dem att finansiera sin verksamhet. Nu skola dessa 93,000 kronor räcka till detta ändamål. Det är alldeles för litet. Om dessa medel jämnt fördelades till alla kommuner, bleve det för varje nämnd endast en 40 kronor om året. Nu veta vi, att inte alla kommuner ha nykterhetsnämnd. För sådana fall säger ju lagen, att fattigvårdsstyrelsen skall utgöra nykterhetsnämnd. Denna får då nykterhetsnämnds befogenheter och skyldigheter. Menar finansministern, vill jag fråga, och menar statsutskottet, att detta lilla anslag till alla våra nykterhetsnämnder skulle vara »skäligt» medelsanvisning från statens sida? Jag kan aldrig tänka mig, att man vill göra ett sådant påstående, om man tränger in i frågan en smula.

Vad så anslaget till upplysningsverksamheten, 301,200 kronor, beträffar, torde jag, fastän detsamma i år något höjts, böra påminna om, att det förr uppgick till mycket större belopp. Man torde kunna ha rätt förvänta, att detta anslag för en så betydelsefull verksamhet så småningom borde minst uppgå till, vad det var för några år sedan. Detta går inte enligt det förslag, som nu föreligger från finansministern och som tillstyrkts av statsutskottet, om man skär ner fonden från 20 till 12 miljoner. Jag vill fråga, om finansministern och statsutskottet anse, att nuvarande belopp är det enda »skäliga» och en återgång till anslagens forna belopp sålunda oskäligt. Är det verkligen så, är det konsekvent av vederbörande att förhindra möjligheten till anslagsökning genom att förminska fondens storlek från 20 till 12 miljoner kronor. Jag tror, att en var, som sätter sig in i frågan, skall finna, att detta påstående är riktigt. I stället borde, enligt min och mångas mening, staten lämna betydligt större anslag till nykterhetspropagandan i landet än hittills, om man verkligen vill ett förbättrat nykterhetstillstånd och inte nöjer sig med att endast deklamera om sin önskan i det hänseendet. Vore det orimligt att av de rikt flödande rusdrycksmedlen låta, låt mig säga, 10 % eller, för att på en gång pruta ordentligt, 1 % gå till nykterhetspropagandan i landet? Vid systembolagens införande i landet underströks starkt, att inkomsterna av spritförsäljningen borde uteslutande användas till botande av de skador, som rusdryckshanteringen medförde. Var har man gjort av den tankegången? Hittills har man låtit denna hantering bli en rikt flödande inkomstkälla för den allmänna budgeten, och man nöjer sig med en liten slant i förbigående till nykterhetspropagandan.

Mot en sänkning av rusdrycksmedelsfonden talar även, såsom jag vid ett annat tillfälle här i kammaren uttalat, att kanske redan nästa år riksdagen kan komma att besluta inrättandet av s. k. länsnykterhetsnämnder, vilkas finansiering redan från början torde kräva omkring 250,000 kronor. Om, som menin-

'Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

gen är, beslut om en sådan lag i enlighet med rusdrycksrevisionens förslag skall fattas, och om denna fond inte bara skall räcka till nästa år utan över en följd av år, var skall då finansministern taga dessa 250,000 kronor? Om man skär ned rusdrycksmedelsfonden till 12 miljoner, går det verkligen icke att därifrån få medel för ändamålet. Den räcker redan nu knappast till för de ändamål, som äro angivna. Ännu mindre kommer den att räcka till för tillgodoseende av nya ändamål. Det torde sålunda kanske bli nödvändigt för finansministern i framtiden att komma med en ny proposition med förslag om erforderlig ändring av bestämmelserna för denna fond.

Endast genom ett bifall till herr Bergmans m. fl. motion är det möjligt eller, rättare sagt, kan det »undvikas» — för att använda statsutskottets ord — »att, såsom för innevarande budgetår är fallet, fondens avkastning endast delvis räcker till täckning av de anslag, som skulle finansieras genom fonden».

Herr talman! Jag vet, att det icke lönar sig att tala i denna sak i dag, men jag har ansett, att dessa synpunkter för dem, som velat höra på, kunna vara värda att en smula tänka på. Man bör inte för lättvindigt kasta ifrån sig möjligheten att uppehålla och utöka nykterhetspropagandan här i landet.

Til syvende og sidst kanske det i mycket hög grad kan bero på denna viktiga verksamhet, hur både välståndet och tillståndet i landet kan komma att arta sig. Det sades förut i dag, när det gällde anslag till propaganda för motorförare, att det berodde mycket på denna, huruvida det skulle bli möjligt att i framtiden förekomma det nu rådande beklagliga tillståndet på detta område, då så många bli överkörda och därigenom fördärvade eller dödade. Jag vill påstå — och ingen kan jäva mig —, att det beror kanske ännu mer på den allmänna nykterhetspropagandan och huru anslagen till denna propaganda i landet behandlas, såväl i fråga om den direkta upplysningsverksamheten och undervisningsverksamheten som även den mera indirekta nykterhetsverksamheten genom nykterhetsnämnderna. Jag sitter själv i en nykterhetsnämnd och vet, vad en nykterhetsnämnd kan åstadkomma, exempelvis när det gäller beviljande av körkort till vederbörande, som önska sådant. Det är nödvändigt, att nykterhetsnämnderna likaväl som de föreningar, vilka bedriva nykterhetspropaganda, genom tillräckliga anslag av staten sättas i tillfälle att väl fylla sitt värv.

Det är därför, herr talman, som jag inte kan be om ursäkt för, att jag tagit kammarens tid en smula i anspråk för att påtala och understryka dessa förhållanden. Jag tror, att riksdagen gör väl uti att taga litet mer allvarsamt på dessa frågor, än jag tycker att finansministern och statsutskottet nu gjort.

För att, trots det utgången är given, ett yrkande dock skall föreligga, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de i ärendet väckta motionerna.

Häruti instämde herr *Sandberg*.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Den fråga herr Ljunggren ställde till statsutskottet angår inte mig, och jag skall inte heller giva något svar på den, men då jag genom ett anförande i kammaren vid den debatt, som år 1933 förekom i ämnet, tillhör dem, som inlett finansministern i den »frestelse», för vilken han nu fått uppbära klander av herr Ljunggren, och då finansministern icke är närvarande, skall jag tillåta mig att yttra ett par ord om det föreliggande förslaget.

Jag hade, såsom herr Ljunggren mycket riktigt påpekade, år 1933 väckt en motion, som gick ut på en formulering av författningstexten, sådan den nu återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition. Herr Ljunggren stod då på precis

Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

samma linje i fråga om författningstexten, under det att i fråga om beloppet i motioner krävdes bibehållande av de 20 miljonerna. I det sammanhanget överfördes 83 miljoner kronor dels till tilläggsstaten och dels till kassafonden. Emellertid tillät jag mig vid det tillfället här i kammaren säga, att jag ansåg det vara av sådan betydelse, att man fick denna snävare formulering av författningstexten, att man kunde taga under övervägande, om icke det vore klokt att sänka fondens belopp, om man därigenom kunde få den snävare formuleringen. Jag tror, att ingenting har inträffat sedan 1933, som bör föranleda kammaren att intaga en annan ståndpunkt. Vad som gjorde, att icke det förslaget redan genomfördes 1933 — det förelåg en manstark reservation vid det tillfället, som yrkade ungefär vad som föreslås nu i Kungl. Maj:ts proposition — var, att det på grund av något formellt fel i motionens kläm var omöjligt för talmännen att ställa reservationen under proposition. Annars hade vad som nu kommer att ske i år i enlighet med statsutskottets förslag varit genomfört redan 1933.

Jag tror inte, att den fara, som herr Ljunggren här har målat, är så stor, som han velat göra gällande. Det finnes ändå, även om starka krav ytterligare kunna resas på anslag dels till nykterhetsnämnderna och dels till upplysningspropaganda — vilket jag icke förnekar, och jag är den förste, som skall vara villig att stödja dessa krav — i ränteavkastningen ett belopp av 146,000 kronor, som nu tillföres fonden såsom kapitalbehållning i år men tillhör avkastningen, och som det således är möjligt att förbruka för det ändamål, som fonden numera skall användas till, nämligen nykterhetsnämndernas arbete och upplysningspropaganda. Man kan kanske säga, att i någon mån har läget förskjutits sedan 1933 genom framläggandet av rusdrycksrevisionens betänkande i oktober i fjol, varvid i förslaget till länsnykterhetsnämnder ingår en ökad utgift av i runt tal $\frac{1}{4}$ miljon kronor. Skulle detta förslag genomföras, är det givet, att vad som är kvar i ränteavkastningen blir otillräckligt. Jag tillhör dem, som önska, att detta förslag om länsnykterhetsnämnder skall genomföras, men jag är också på det klara med att om riksdagen genomför detta förslag, som icke ännu på något sätt prövats och som nu är ute på remiss, så bör man kunna också förvänta, att riksdagens båda kamrar äro beredda att anvisa de medel av inflytande rusdryckspengar, som erfordras att sålunda i det praktiska livet omsätta den mening, som riksdagen kan ge tillkänna genom att genomföra detta lagförslag. Jag tror således icke, att ett eventuellt genomförande av revisionens förslag skulle äventyras genom ett bifall till föreliggande proposition.

Herr Ljunggren sade i början av sitt anförande, att det hade lyckats den nuvarande Kungl. Maj:t och den nuvarande finansministern att fullständigt utplåna rusdrycksmedelsfonden. Ja, man skall inte ha mycken erfarenhet av läget i vårt land under de senaste åren och av riksdagens brottning med olika ekonomiska problem, för att man skall tvingas erkänna, att vilken Kungl. Maj:t som hade suttit i detta land skulle den ha lyckats lika utomordentligt som den nuvarande Kungl. Maj:t att utplåna den fond, som det nu är fråga om. Jag tror, att såsom läget föreligger och med hänsyn till allt som förekommit i föreliggande ärende den väg, som nu anvisas i Kungl. Maj:ts proposition, gott kan godkännas av riksdagen. Den åtgärd varigenom så att säga en snäv ring nu drages omkring rusdrycksmedelsfonden är av den karaktär, tycker jag, att den åtminstone på nykterhetshåll bör hälsas med tillfredsställelse, även om den betyder en nedsättning av det kapital, som kommer att ligga kvar i rusdrycksmedelsfonden.

Med anförande av dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets här föreliggande förslag.

Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Jag har själv givit mitt erkännande åt den form lagtexten fått, och jag har så mycket mer kunnat göra det som jag år 1933 i likhet med herr Olsson motionerat om att den skulle få den formen, men Kungl. Maj:t ville inte då ge den den formen, och statsutskottet följde då som nu Kungl. Maj:t. Det har visat sig, att det icke var vi motionärer, som togo fel, utan att det var Kungl. Maj:t. Det har framgått tydligt av årets proposition, där man förklarat, att för alkoholistverksamheten erforderliga 500,000 kronor icke skola utgå av fondens avkastning utan måste tagas ur den allmänna budgeten. I fråga om lagtexten har herr Olsson ingenting att erinra mig, utan jag intog då precis samma ståndpunkt som herr Olsson själv. Men däremot yrkade jag och mina medmotionärer redan då, att man icke skulle minska fonden. Då var den 103 miljoner kronor. Man skulle icke sänka den, ifall lagtexten skulle bli den, som Kungl. Maj:t då angav. Men skulle man sänka fonden, så fordrade vi motionärer, att det skulle bli den lagtext, som av Kungl. Maj:t nu föreslagits. Det visar sig, att även när det gäller fondens sänkning och förutsättningarna härför det var oriktigt att beräkna på sätt som skedde.

Jag har den tron, att Kungl. Maj:t har räknat lika olyckligt nu när det föreslagits sänkning från 20 till 12 miljoner kronor, om nämligen lagtexten skall ha sådan betydelse, att ur dessa medel det skall tagas alla anslag för nykterhetsnämndernas verksamhet och för nykterhetsupplysningen. Det sade jag också nyss uttryckligen, att det var under den förutsättningen. Nu säger herr Olsson, att det är icke någon fara på färde; Kungl. Maj:t och riksdagens båda kamrar veta nog, att om de taga det förslag revisionen kommer med om utökning med $\frac{1}{4}$ miljon kronor för länsnykterhetsnämnder och nykterhetens omvårdnad i övrigt, riksdagen får anvisa medel. Det tror jag också, men nu är det tydligt, att vi då få ännu en gång ändra bestämmelserna för rusdrycksmedelsfonden. Jag är glad, om riksdagen antager det förslag rusdryckslagstiftningsrevisionen kommit med i fråga om nykterhetsvården, och om riksdagen anvisar särskilda medel härför, men jag har här måst utgå ifrån vad som står i Kungl. Maj:ts proposition om förutsättningarna för framtiden för uttagande av medel ur denna fond.

Herr Olsson förmenade, att jag skulle ha sagt, att det är den nuvarande Kungl. Maj:t, som åstadkommit, att rusdrycksmedelsfonden håller på att förintaskas, och sålunda ensam är ansvarig för det. Det har jag icke sagt, jag har sagt Kungl. Maj:ts regeringar. Jag har i denna kammare vid åtminstone två tillfällen, då det var en annan regering, som förordade liknande experiment och t. o. m. gav klaven till förintandet — det var en frisinnad regering — anklagat den regeringen för det sätt, på vilket den gått till väga i denna sak. Ingen kan förebrå mig, att det kommit partipolitik i mina anföranden, avsikter eller omdömen. Hur det varit med andra i det avseendet, tar jag mig friheten att inte göra något omdöme om. Men de, som känna till saken, veta, att sådana eventuella beskyllningar mot mig äro alldeles felaktiga.

Herr talman! Jag har velat med dessa få ord bemöta vad som sagts. Jag anser nämligen, att denna fråga är för framtiden av mycket stor vikt och betydelse. Nu följer kammaren statsutskottets förslag, det är jag på det klara med, men om ur diskussionen i varje fall skulle framgå det, att frågan är värd beaktande och att man måste söka få en sådan lösning av den, att nykterhetspropagandan får ett betydligt större stöd av statsmakterna än den hittills fått, så anser jag, att ärendets behandling i någon mån kan vara till nytta. Jag uttrycker den förhoppningen, att den nuvarande finansministern, om han i framtiden skall sköta affären, eller hans efterträdare, mera beaktar dessa synpunkter.

Ang. statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. (Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som innefattades i de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört första lagutskottets *Ang. vägfred* utlåtande, nr 36, i anledning av väckta motioner om vägfred m. m. *m. m.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 21, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överväga och föreslå riksdagen ett återställande av vägfreden i landet väsentligen på sätt i motionen närmare angivits.

I en senare motion, nr 275, hade herr *Lindhagen* yrkat, att riksdagen ville vid bedömande av den förra motionen taga hänsyn till en i den senare motionen omförd petition samt vad motionären i övrigt i denna motion anfört.

Motionerna hade hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet.

I sitt förevarande, över dessa motioner avgivna utlåtande gjorde utskottet vissa uttalanden under

punkten A angående stadsplane- och väglagstiftning;

punkten B angående lag om trafiksäkerhet, straffbestämmelser m. m.;

punkten C angående skadestandsregler och försäkringslagstiftning; samt

punkten D angående övriga i motionerna framförda önskemål.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa skyndsamt utredning i de av utskottet under punkterna A—C närmare omförmälta hänseenden samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

2) att motionerna i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade av herr *Velander* fogats reservation utan angivet yrkande.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Beträffande, i varje fall *en* av anledningarna till den ärade motionärens aktion för återställande av vägfreden här i landet, behöver man näppeligen sväva i tvivelsmål. Självt har ju motionären haft sina av alla kända upplevelser, och det är icke mera än mänskligt, att man söker rättelse i de ting, som man finner vara oriktiga och oförnuftiga. Skulle någon till äventyrs inte ha reda på vad som förevarit eller inte ha någon kännedom om motionärens uppfattning i dessa ting, bör han ingående studera motionärens framställning. Den är redan till sin volym ganska omfattande

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

och räknar icke mindre än trettiofyra sidor i tryck. Detta är kanske bland annat beroende på, att motionens författare har ansett sig behöva starta sin framställning redan så pass långt tillbaka i tiden som under Birger Jarls minnesvärda dagar.

Ett studium av motionen inger i varje fall mig den uppfattningen, att herr Lindhagen ser en smula ensidigt på dessa spörsmål. Särskilt kapitlet »Fotgängarnes rättslöshet» med underrubrik »Förklaring till Svea hovrätt», som finnes intaget i motionen, är härvidlag ganska upplysande. Motionären anser sig kunna konstatera, att svenska folket numera befinner sig i trance under motorismens bann. »Därmed har följt ett laglöst privilegium för motorfordonen till vägar och gator med rätt att skovla undan andra trafikanter liksom snön av en snöplog.» Och han utvecklar vidare sina erfarenheter sålunda — jag kan inte underlåta att läsa upp ett litet stycke av hans framställning: »Endast fotgängaren har skyldighet att ägna sig helt åt trafiken samt konststycket till och med att ständigt på en gång se åt alla väderstreck, även då han står på språng för att nå en 'tillflykt' (refuge). Ett motorfordon har ingen så hänsynslös skyldighet. Föraren kan gott ägna sig även åt medföljande damer. Enligt en tidningsnotis skulle en nordamerikansk undersökning kommit till det resultat, att omkring 46 procent av bilolyckorna därstädes haft sin upprinnelse i flört.» Huruvida utskottet även på denna punkt delar motionärens allmänna inställning vet jag inte. Det framgår inte närmare av handlingarna.

Emellertid, förutom dessa anledningar till herr Lindhagens aktion föreligga givetvis även andra omständigheter. Motionären kan lika litet som någon annan här i riksdagen ha underlåtit att observera det motorismens offerväsen, vilket nu tyvärr är ett så allbekant faktum, en så verkligt tragisk historia. Vid motorfordonsolyckor här i Sverige omkommo 1921 92 personer. Senare har denna siffra stigit år efter år, allteftersom antalet motorfordon ökats, ända tills den 1930 uppgick till icke mindre än 397. Året därpå föll den till 349 för att 1932 stiga till 382. Vid järnvägsolyckor omkommo lägst 59 personer, 1922, och högst 99 personer, år 1928. Detta är naturligtvis, det måste vi alla medge, siffror som äro ägnade att stämma till allvarlig eftertanke. Dessa siffror, dessa olyckor utgöra en dyster baksida av den trafikrevolution, som i stort sett efter kriget ägt rum här i landet. Men det är ju en gång så här i livet, att all utveckling har sitt offerväsen, varje framsteg måste köpas på ett eller annat sätt. Nu vilja människorna krympa samman avståndet. De vilja spara tid och då få de betala det pris som detta kostar. Dock kan man naturligtvis spörja sig, om det offer som nu kräves, om det pris som nu får betalas verkligen är rimligt. Man måste spörja sig, huruvida det icke kan nedbringas.

Många ha kommit med sina uppslag härvidlag. Motionären är en utav dem. Herr Lindhagens vackert allmänmänskliga inställning känna vi alla, och den skall man givetvis respektera. Men å andra sidan kan man fråga sig: är det framkomliga vägar som motionären här anvisar? Kunna de av honom ifrågasatta åtgärderna, med vilka ju utskottsmajoriteten sympatiserar, verkligen hjälpa oss framåt ett stycke? Äro de riktigt avvägda? Kunna de skapa en åtminstone relativ rättvisa mellan alla de intressen, som kollidera i dessa sammanhang? Jag för min ringa del är inte så säker på att målet kan nås på den vägen.

De viktigaste av de förslag, som utskottet, då det nu följer motionären, anser böra övervägas, innebära, som kammaren väl känner till, en jämkning av straffbestämmelserna för fotgängare, som visa ovarsamhet i trafiken, samt en utsträckning av trafikförsäkringen till en verklig olycksfallsförsäkring. Jag skall tillåta mig att något litet uppehålla mig vid i huvudsak den först-

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

nämnda av dessa frågor, alltså de spörsmål som förekomma under punkt B i utskottets utlåtande.

Utskottet anför under B), således frågan om »lag om trafiksäkerhet, straffbestämmelser m. m.», att utskottet särskilt uppmärksammat bestämmelserna i vägtrafikstadgans 2 §, enligt vilken varje vägfarande »skall iakttaga all den omsorg och varsamhet som till förekommande av olycksfall betingas av omständigheterna». Denna bestämmelse anser lagutskottet böra ändras därhän, att straffpåföljden beträffande fotgängaren skall bortfalla och att vägtrafikstadgan endast skall lämna råd och anvisningar i detta avseende. Utskottet håller nämligen såsom naturligt, att det måste anses oegentligt att kriminalisera ett åsidosättande av kravet på uppmärksamhet, om det är fråga om fotgängare. Däremot anser utskottet, egendomligt nog, att bristande varsamhet och aktsamhet alltjämt skall kriminaliseras, då det gäller förare av de livsfarliga motorfordonen.

Mot denna utskottets uppfattning tillåter jag mig hysa en avvikande åsikt. Man måste dock betänka, att en vårdslös och ovarsam fotgängare blott och bart genom sin oaktsamhet kan försätta en bilist i rent av fruktansvärda situationer; denne bilist må vara hur vaksam och aktsam som helst. Polisrapporterna i trafikmål från våra större städer ha onekligen en hel del att berätta, även om de fotgängare, som genom ovarsamt uppträdande tvingat bilförare till mycket olycksdiga manövrer. Jag känner ifrån min egen hemstad ett verkligt upprörande fall, där en fotgängare blev anledning till en allvarlig bilolycka. Denne fotgängare blev sedermera i vederbörlig ordning dömd för denna sin ovarsamhet. En fotgängare som plötsligt stiger ut i körbanan, kan, som jag för ett ögonblick sedan antydde, tvinga en bilist att vidtaga sådana åtgärder med sitt fordon, att fotgängaren icke lider någon skada, medan bilisten och hans passagerare och måhända även — det saknas icke exempel också härpå — andra trafikanter härigenom åsamkas skada. Det är enligt min åsikt orimligt och olämpligt att fritaga en fotgängare från ansvar i sådant fall.

När utskottet ifrågasätter huruvida icke, såsom utskottet skriver, »straffbudet i vägtrafikstadgan för den, som icke iakttagit all den omsorg och varsamhet som till förekommande av olycksfall betingas av omständigheterna, bör jämkas beträffande fotgängarna», så anmärker utskottet i detta sammanhang, »att den fara för vilken fotgängaren genom ovarsamhet utsätter sig själv utgör den allra kraftigaste sporre att iakttaga all uppmärksamhet och försiktighet».

Precis samma anledning, herr talman, föreligger naturligtvis också för bilförarna att iakttaga aktsamhet, uppmärksamhet och försiktighet. Även för bilföraren innebär givetvis en slappnad uppmärksamhet en avsevärd fara och en stor risk. I sina omsorger om fotgängarna gör sig utskottet, om jag så får säga, skyldigt till, för att använda ett ganska hyfsat uttryck, ganska sällsamma uttalanden. »Erfarenheten lär för övrigt», säger detta riksdagens utskott av år 1935, »att även den eljest mest uppmärksamme och försiktige fotgängare lätt kan råka att för ett ögonblick försumma den erforderliga uppmärksamheten. Redan den längre tid som hans färdsätt kräver bidrager här till.»

Ja, herr talman, jag ber det ärade utskottets ledamöter om ursäkt, men det är mig ganska omöjligt att icke instämma med Dagens Nyheter, då denna tidning i sin ledare i dag citerar denna passus i utskottsutlåtandet och förklarar sig härvid kunna konstatera »den lätta doften av pekoral», som »skänker några stilla stunder av glädje och njutning». För gångtrafikanterna böra emellertid enligt utskottets mening föreskrifterna inskränkas till att enbart

Ang. vägfred m. m. (Forts.)
utgöra ett råd. Förare av motorfordon skola vid bristande varsamhet alltid straffas, fotgängarna däremot endast då de visa uppenbar tredska. Jag vågar mig verkligen på att vädja till kammarens ärade ledamöter: kan en dylik uppfattning i vår tid vara riktig och rimlig? Kan den vara i överensstämmelse med vad man kallar för svensk rättsuppfattning överhuvud taget? Skola vi verkligen få något av riktig och äkta trafikkultur här i landet, kan det väl i all rimlighets namn endast ske genom allas medverkan. Målet kan väl icke, det få vi göra klart för oss, nås genom att en grupp behandlas på ett sätt och en annan grupp behandlas på ett helt annat, avsevärt mycket strängare sätt.

Utskottet anser även att det bör »ifrågasättas huruvida icke vissa andra vägfarande, som icke använda ett för övriga trafikanter farligt färd sätt, böra jämfästas med fotgängare». Detta är en ganska märklig passus uti utlåtandet. Utskottet säger icke vilka trafikanter som härmed avses, men nära till hands ligger att antaga, att härmed avses till exempel cyklister. Det torde väl inte råda något tvivel om, vilken oröda som redan nu härskar beträffande cykeltrafiken, och skulle nu för denna endast lämnas råd och anvisningar, på samma sätt som man avser att lämna råd och anvisningar åt fotgängarna, och straff endast kunna utdömas vid fall av tredska från cyklisternas sida, så torde väl vägfreden snarare komma att äventyras, så vitt jag kan förstå, än förbättras.

Den första vägtrafikstadgan utfärdades 1923 och redan i denna finnas samma föreskrifter beträffande gåendes skyldigheter och kriminalisering av brott mot stadgarna, som finnas i den vägtrafikstadga som nu gäller. I tolv år har denna vägtrafikstadga ägt bestånd. Jag vet för min del inte hur stort antal gående som bestraffats för ohörsamhet i ifrågavarande hänseende, men jag har en allmän känsla utav att antalet sådana bestraffade fotgängare är ganska ringa. Man kan alltså förutsätta, att åklagarmyndigheterna och domstolarna icke utan tvingande nödvändighet tillgripa straffåtgärder för fotgängare. I tolv år har man enligt vägtrafikstadgan sökt bibringa alla vägfarande vissa regler. Jag tror man har anledning förmoda, att under dessa tolv år i varje fall det uppväxande släktet fått ganska god inblick i vad som menas med trafikkultur. Inte minst i skolorna bedriver man ju numera en omfattande undervisning i dessa stycken, och kammaren har ju för ett par timmar sedan i dag anslagit mycket betydande belopp, som skola tjäna liknande syften.

Jag kanske även med något ord skulle understryka vilken jag tvekar inte att säga oerhörd betydelse, som utskottets förslag skulle kunna komma att få framför allt för motorförare i yrkesmässig trafik, för vilka indragning av körkort är lika med förlust av deras arbetsförtjänst. Och man kan förstå, att om fotgängaren alltid skall vara felfri och bilisten alltid den skyldige, så sväva naturligtvis körkorten ständigt i fara. Denna yrkesmässiga trafik har helt andra dimensioner än man i allmänhet föreställer sig. Den är utav oändligt mycket större betydelse. Jag har roat mig med att ta reda på några alldeles färska siffror, nämligen de officiella siffrorna per den 31 december 1934, vilka icke förekomma i utskottsmaterialet. Denna dag hade vi här i landet 3,625 bussar, 41,328 lastbilar och därmed jämförliga motorfordon, tankvagnar etc., samt 102,145 personbilar, av vilka omkring 13,000 beräknas gå i drosktrafik i städerna eller på landsbygden. Antalet rena yrkesbilar skulle alltså bli ungefär 58,000—60,000. Denna dock tämligen omfattande hantering, som sysselsätter en betydande befolkningsgrupp, har det redan nu i många avseenden besvärligt. Den har över sig, som vi ju tidigare i dag ha hört talas om, en mycket kraftig specialbeskattning. Den är vidare underlagd en

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

mängd ganska rigorösa bestämmelser av den mest skiftande beskaffenhet från myndigheternas sida. Hur förhållandena i övrigt gestalta sig på lastbilstrafikens område, fingo vi mycket intressanta upplysningar om i den debatt, som häromdagen i denna kammare följde på herr Nybloms bekanta interpellation. De interiörer, som då lämnades rörande förhållandena inom lastbilstrafiken, voro onekligen synnerligen talande. Dessa yrkesmän, hur skötsamma och duktiga de än må vara, ha det säkerligen inte lätt, det tror jag vi kunna vara ense om. Skola nu ytterligare skärpta restriktioner införas, blir förvisso deras lott allt annat än avundsvärd.

När jag nu företrädesvis sysslar med punkten B, kan jag icke underlåta att även uttala någon förvåning över utskottsmajoritetens skäligen anmärkningsvärda sätt att formulera så bestämda direktiv i en fråga, varom förutsättningslös utredning dock redan pågår. I fjol tillsattes ju 1934 års vägtrafiksakkunniga, som ha i uppdrag att utreda frågan om behövligheten av en revision beträffande såväl motorfordonsförordningen som vägtrafikstadgan. Denna kommitté är nu i verksamhet och sysslar med de problem, för vilkas lösende den blivit tillsatt. Att under sådana förhållanden gå med på en utredning sådan som nu av utskottet föreslås är väl i varje fall ganska onödigt.

Jag har nu som sagt huvudsakligen berört punkten B. Även i fråga om punkterna A—C vore åtskilligt att säga. Punkten A rör ju stadsplane- och vägslagstiftning och punkten C skadeståndsregler och försäkringslagstiftning. Båda dessa punkter äro ägnade att ingiva betänkligheter, och jag för min del är motståndare till det tillvägagångssätt, som utskottet här förordar.

Herr talman! Herr Lindhagen har ju, som väl alla kammarens ledamöter komma ihåg, med åtskillig iver i denna fråga gång på gång talat om det »tigersprång», som han i en viss situation var tvungen att företaga. Jag vet inte, herr talman, huruvida detta tigersprång ifrån herr Lindhagens sida så starkt inverkat på första lagutskottet, att även detta gripits av någon slags verksamhetslust och velat företa en dylik djärv åtgärd. I varje fall har första lagutskottet företagit ett dristigt språng, men tyvärr, herr talman, ett språng icke framåt utan ett språng tillbaka i utvecklingen, ett språng icke mindre än tolv år tillbaka i tiden.

Så vitt jag begriper, kommer första lagutskottets förslag ingalunda att gagna vad man nu med herr Lindhagens uttryck kallar för vägfreden. Jag fruktar tvärtom, och jag tror jag kan göra det på ganska goda grunder, att det fastmera kommer att bli till en fara för denna samma vägfred.

Med hänvisning till vad jag här yttrat, herr talman — mycket annat skulle ju vara att säga, men då debatten förmodligen blir lång nog i alla fall, skall jag sluta — tillåter jag mig hemställa om avslag ej mindre på utskottets hemställan än även på de i ämnet väckta motionerna.

I detta anförande instämde herrar *Lovén, Johansson* i Krogstorp, *Westerdahl* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr Wallerius: Herr talman! Gentemot den föregående ärade talaren skulle jag först och främst vilja säga, att man ju ändå får se de direktiv, som han nämnt att utskottet lämnar, i samband med utskottets kläm, som icke innehåller något annat än endast en anhållan om utredning i de av utskottet under ifrågavarande punkter närmare omförmälta hänseenden. Det är ju alldeles klart, att om en sådan utredning kommer till stånd, så kunna ju icke de, som verkställa densamma, vara bundna av utskottets här tillkännagivna tankar.

Under sådana förhållanden synes det mig, som om vi här stode inför frågan,

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

huruvida man erkänner att det finns några problem i de av utskottet berörda hänseendena eller om man anser, att allting egentligen är bra som det är.

Jag skulle till en början vilja uttala några mycket allmänna och enkla satser, som man kanske kan tycka vara överflödiga, men jag vill därmed ha markerat den väg, på vilken man kan ha kommit till ett instämmande i utskottets utlåtande. Först skulle jag vilja säga, att vi här icke allenast eller framför allt ha att göra med de större städernas trafikproblem, där en reglering av trafiken i stor utsträckning redan är genomförd och där förhållandena i övrigt äro helt annorlunda än ute på landsbygden. Vi ha också att göra med landsbygden och kanske icke minst med förhållandena där.

Därefter skulle jag vilja påpeka, att beträffande rätten till vägen har fotgängaren utvecklingshistoriskt sett en primär rätt. Man får icke resonera så, att man säger, att han under alla omständigheter får ge upp sin rätt, därför att motortrafiken har kommit i gång i så stor utsträckning. Han har sin rätt att färdas på vägen.

Jag tror också man har skäl att påminna om den oerhörda skillnaden mellan fotgängaren och automobilen rent fysiskt sett i fråga om förmågan att vålla skada eller vålla döden. När man tänker härpå står det klart, att fotgängaren löper en oerhört mycket större risk. Jag vill också påpeka, hur oerhört denna risk har ökats. Departementschefen yttrade i prop. 1929, att användandet av motorfordon uppenbarligen innebär fara för andra trafikanter, och utskottet har också citerat ett uttalande av 1931 års väg- och brosakknunga, som anför, att »de gående oroas av den hastiga motortrafiken och befinna sig i *ständig fara*». Härtill kommer, att farten ju har blivit frigiven. Man kör ofta i rasande fart, och det är naturligtvis en mycket riskabel sak, då vägarna i stor utsträckning icke äro försedda med trottoarer och man på landsbygden icke har någon sådan reglering av trafiken, som förekommer, såsom jag nyss nämnde, i städerna.

Då säger man, att det finns ju en trafikförordning och regler och man skall fara försiktigt fram. Ja, det låter mycket bra, men hur ställer det sig i verkligheten? Hur är det med kontrollen, när det gäller t. ex. avlägset liggande smala vägar med många kurvor? Den saknas kanske helt, åtminstone är den i hög grad försvårad. Jag vill i detta sammanhang också erinra om dessa nyanlagda pilraka vägar, som locka till en dylik hastig fart, och där en vandrare, när två automobiler mötas i sådan fart, ofta nog icke har mod att stanna på vägen utan för säkerhets skull försöker komma av den.

Härtill kommer, att fastän enorma belopp ha givits ut för kommunikationsmedlens förbättring dödsolyckornas antal ökats i hög grad, som den föregående ärade talaren också omnämnde. Han tycktes finna detta vara ett pris, som vore att vänta med hänsyn till detta nya samfärdsmedels hastiga utveckling. I enlighet med vad jag har anför, kan jag dock icke utan vidare se saken på detta sätt.

Den föregående talaren var också inne på vägtrafikstadgans bestämmelser i 2 § där utskottet för sin del velat förorda en ändring i straffbestämmelserna för den fotgängare, som kanske endast tillfälligtvis icke varit tillräckligt uppmärksam. Det har väl hänt oss litet var, att vi rent oförvållat ha råkat i en sådan situation både här i Stockholm och annorstädes. Lagutskottet har, som sagt, här föreslagit, att en jämkning skulle ske, men även på den punkten har ju utskottet endast hemställt om en utredning. Något bestämt har icke sagts med det yrkande, som utskottet har gjort. För min del anser jag det kunna vara förtjänt av eftertanke, om man icke här skulle kunna komma till bestämmelser, som medgäve fotvandrare litet mera skydd än som nu är fallet.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

Jag tycker också det är berättigat, när utskottet talar om att man borde sörja för att fotvandrandarna skulle kunna få något område av vägen, om också icke precis en trottoar, så dock något område av vägen fredat åt sig, vilket skulle kunna ordnas t. ex. i samband med permanentbeläggningen av vägarna. Jag anser det också kunna vara värt närmare eftertanke.

Jag skulle kunna anföra mera om detta, men jag bör kanske icke göra det så som saken nu faktiskt ligger till.

Det sista förslaget, som utskottet gör, gäller ju trafikförsäkringen. Den föregående talaren ordade icke mycket om den punkten. Kanske kan det under debattens gång bli anledning att hävda det önskemålet. Jag vill för tillfället inskränka mig till att erinra därom, att riksdagen flera gånger förut har framställt önskemål om detta. Det är alltså i samklang med riksdagens förut gjorda uttalanden, som utskottet nu anbefaller även den saken. Det var riksdagarna åren 1928, 1929, 1932 och 1933, som påyrkat, att utredning måtte ske om försäkring, som skulle gälla även rena olycksfall.

Jag ber att få tillstyrka utskottets hemställan.

Med herr Wallerius förenade sig herrar *Gardell* i Stenstu, *Osberg*, *Hansson* i Rubbestad och *Johnsson* i Kalmar.

Herr *Nilsson* i Göteborg: Herr talman! Sedan första kammaren avslagit utskottets hemställan, är ju den värsta olägenhet, som ett beslut här skulle medföra, borteliminerad. Läser man motionen och utskottets hemställan, så får man ju det intrycket, att såväl motionären som utskottets ledamöter anse en automobil vara en lyxartikel, att motortrafikens utveckling blivit en styggelse för allmänheten och att fotgängarna äro fågelfria på våra trafikleder. Utskottet och framför allt motionären ha fullständigt sett bort ifrån den nytta, som motorfordonen och motortrafiken ha medfört. Man har uteslutande betraktat frågan ur sådana synpunkter, som om hela vår motortrafik behärskades av privata bilister, och man har icke lagt märke till, hurusom vi ha en stor yrkeskår på området och hurusom man på olika områden praktiskt utnyttjar denna motortrafik.

I motionens slutkläm begäres ett »tillrättaläggande medelst lag och samhällelig kultur av motorfordonens privilegier och fotgängarnas rättslösheter». Jag undrar för min del, om man icke redan nu skulle kunna tala om ett rakt motsatt förhållande. Fotgängarna äro nämligen redan nu i rätt väsentlig grad skyddade i förhållande till dem, som utöva motortrafik. Jag skulle vilja fråga utskottet, hur man skall kunna tänka sig att skydda fotgängarna för exempelvis de motorfordon, som begagnas för brandkåren, sjuktransporter och polispiketer och vilka ju ha en hastighet, som i väsentlig grad överstiger den vanliga. Jag vill alltså på den punkten framhålla, att man väl ensidigt har sysslat med denna sak.

Det finns också ett motsatsförhållande på detta område. Jag tänker på omnibustrafik och överhuvud taget sådan trafik, som avser att betjäna allmänheten i dess strävan att komma fort fram. Här är det ju så, att allmänheten önskar få rätt hög fart för att slippa lägga ned så mycket tid på resorna till arbetsplatsen, och många gånger animeras motorföraren av allmänheten att köra fort, därför att man är sent ute. Överhuvud taget går ju all strävan i denna trafik för närvarande ut på att komma fram så fort som möjligt, och den allmänhet, som anlitar våra trafikbolag, söker ju på allt sätt påverka dem, det må vara omnibusföretag eller spårvägsföretag o. s. v., att i största möjliga grad förkorta körtiden. Att man då samtidigt skall i alltför pedantisk utsträckning pyssla om de fotgängare, som många gånger av ren vårdslöshet utsätta sig för risker, finner jag vara ett orimligt förhållande.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

Vidare vill jag framhålla, att det är alldeles otänkbart att överföra utskottets resonemang på vår storstadstrafik. Där är utskottets och motionärens fotgängaridyll omöjlig att genomföra, för såvitt man vill tillvarata de möjligheter, som motortrafiken givit oss att betjäna allmänheten på det sätt, som ger mest nytta.

Jag skulle som ett allmänt omdöme vilja säga, att motionären och även utskottets ledamöter synas ha gått till verket i den föreställningen, att de hade att ordna trafiken i Grönköping i stället för efter moderna förhållanden.

Jag ber, herr talman, att med det nu anförda få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr von Seth: Herr talman! Under snart ett tjugotal år har man här i landet arbetat på att söka inpränta vikten och nödvändigheten av försiktighet hos *alla* trafikanter, således även hos dem, som motionären kallar för fotfolket, och hos »sådana vägfarande, som icke använda ett för övriga trafikanter farligt färd sätt». När motortrafiken började i vårt land, uppstod säkerligen en mycket stor animositet mellan fotgängare och motorförare. Under de tider, som gått, har den allmänna opinionen härvidlag slagit över till den ståndpunkten, att *alla* måste iakttaga försiktighet. Från början lade man alltid skulden på bilföraren. Enligt det allmänna medvetandet var det dennes skyldighet att söka fria sig från ansvar, och fotgängaren stod alltid, vare sig han felat eller ej, såsom den förfördelade. Herr Wallerius har nyss påpekat, att fotgängaren skall ha sin rätt. Det skall han, och det är ingen, som menar, att icke fotgängaren skall besitta denna sin rätt. Herr Wallerius betonade också, att fotgängaren löper större risk, och det är riktigt, men man måste från båda hållen, både från dem, som gå på marken, och från dem, som sitta vid ratten, iakttaga sådan försiktighet, att man så mycket som möjligt borteliminera riskerna.

Enligt den nuvarande vägtrafikstadgan åligger det även fotfolket, för att använda motionärens uttryck, att iakttaga sådan försiktighet, och skulle man åsidosätta denna i så hög grad, att man trots »lufthopp och tigersprång» blir dömd till böter, så få sådana enstaka inträffade händelser, där fotgängaren blivit åtalad och dömd, ej leda till att man generellt befriar fotgängaren från allt ansvar. Ty tager man bort detta, så kan det i stället bidra till att öka det stora antal olyckor, som utskottet konstaterat äga rum. Den förste ärade talaren erinrade om att antalet dödsolyckor i vårt land år 1932 uppgick till 382. Det är ju en upprörande hög siffra. Det betyder, att varje dag under hela året får en person med livet plikta för motorfordonens framfart.

Med vad jag nu har sagt har jag ingalunda velat taga motorförarna i försvaret. Tvärtom böra motorförarna iakttaga all den hänsyn och försiktighet och framför allt det ansvar, som givetvis måste åligga envar, som sitter vid ratten. Det torde vara lämpligt påpeka, att Kungl. Maj:t den 1 mars detta år avgivit en proposition, nr 171, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan, och i 8 § i detta förslag står det bland annat klart och tydligt, att det åligger vägfarande, som framför motorfordon eller fordon för dragare, »att där körbanan är så hal, att fordonet lätteligen slirar, eller vid vändning om gatuhörn eller i samband med passerande av obehakat, särskilt för gående avsett övergångsställe, eller av å hållplats stående spårvagn icke använda större hastighet än att fordonet omedelbart kan stannas», och det åligger vidare enligt andra momentet i samma paragraf cyklist, att »vid vändning om gatuhörn eller i skarpa kurvor eller å platser, där stark trafik råder, eller i samband med passerande av obehakat, särskilt för gående avsett övergångsställe liksom eljest, där behörig hänsyn till trafiksäkerheten så kräver»,

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

icke framföra velociped med högre hastighet än att velocipeden kan omedelbart bringas att stanna.

Jag tar som sagt ingalunda till orda för att försvara motorförarna. Det finns tyvärr alltför många ansvarslösa sådana, och dessa böra straffas enligt lagens strängaste paragrafer, och det bör åligga alla och envar att skapa en allmän opinion emot dessa ansvarslösa motorförare. Att emellertid, såsom utskottet här förordar, koppla ifrån ansvaret för fotgängarna och endast ge dem »råd» i ett eller annat fall kan åtminstone jag icke finna bidra till att skapa större trafiksäkerhet.

Den ärade motionären har tydligen genom sitt enstaka fall — det är ju synnerligen få fall, där hittills fotgängare blivit straffade — genom sitt skrivsätt och sin idealitet intalat utskottet, att man bör gå in för en utredning. Motionären går så långt, att han säger, att man bör taga hänsyn till hur mycket arbete och hur stora kostnader som fotgängaren fått nedlägga för att fria sig, när han blir ställd till ansvar, men, herr talman, man får väl ändå icke utgå ifrån, att det alltid är fotgängaren, som är sämre ekonomiskt ställd än motorföraren. Man kan väl också tänka sig, att bilföraren är sämre ekonomiskt ställd än den fotgängare, som av en eller annan anledning kommer till skada. Motorförarna äro infamt påpassade, och det måste också vara så. Många av dem föra dock sina egna bilar i lastbilstrafik eller för personbefordran, och de äro hårt tyngda av skatter och omkostnader för bilen. De ha räntor och amorteringar, och de skola ha sitt levebröd. Ett bifall till utskottets föreliggande förslag innebär enligt mitt förmenande, att man ökar kostnaderna för dessa motorförare genom att återgå till den föräldrade ståndpunkten, att det a priori är motorföraren, som har skulden till en inträffad olyckshändelse.

Ehuru första lagutskottet naturligtvis har haft en vällovlig avsikt med sitt tillstyrkande av motionen, så kan jag icke frigöra mig från den tanken, att de ärade utskottsledamöterna säkerligen icke besuttit tillräcklig erfarenhet om förhållandet mellan motorförare och fotgängare. Det högvärdiga statsutskottet företog för en tid sedan en färd med flygplanet Lappland för att göra ledamöterna förtrogna med de trafikförhållanden, som gälla i luften, och de tekniska finesser, som där finnas. Jag skall icke på något vis göra mig skyldig till någon sidvärnod mot lagutskottet, men man får en känsla av, när man läser igenom utskottsbetänkandet, att utskottet säkerligen saknat en del praktisk erfarenhet om förhållandet mellan gångtrafikanterna och dem, som föra bilar o. dyl. Ett bifall till denna motion skulle skapa fram starkare spänning mellan fotgängarna och bilförarna och försämma den ekonomiska situationen för alla, som hava till levebröd att framföra bilar i trafik. Det är min bestämda uppfattning, att Sveriges motorfolk skulle stå högst undrande inför andra kammarens handlingssätt, därest den skulle bifalla första lagutskottets utlåtande.

Av den anledningen, herr talman, tillåter jag mig yrka avslag på punkterna A och B men icke på punkten C.

Häruti instämde herrar *Persson* i Fritorp och *Brännström* i Skellefteå.

Herr **Linnér**: Herr talman! Utskottets ärade representant har förklarat, att vad utskottet velat endast varit att åstadkomma en viss utredning. Men det är väl så i alla fall, att om riksdagen ställer sig bakom detta utredningskrav, riksdagen därmed intager en ståndpunkt i de avseenden där utskottet har intagit en ståndpunkt. Det är därför jag skulle be att få gå igenom de olika punkterna och belysa, vad utskottets framställning i verkligheten innebär.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

Om jag då först håller mig till punkten A, förordar utskottet där en skyldighet att anordna gång- och cykelbanor och säger bland annat, att det bör särskilt vara lämpligt att göra detta i samband med en permanentbeläggning. På grund av den erfarenhet jag har om sådana cykel- och gångbanors anläggning ber jag få nämna, att det icke alls är en så billig eller enkel sak som första lagutskottet tror. Enligt den praktik vi hava i Uppsala län på viss sträcka kan man säga, att genomsnittskostnaden för en cykelbana, utslutande en cykelbana, som ligger i terrängen och som har så enkel profil som möjligt, går till omkring 10—15 kronor per längdmeter. På en annan sträcka går den till omkring 8 kronor per längdmeter. Någon bestämd kostnad kan man med den ringa erfarenhet, som finnes, icke angiva.

Jag nämner detta för att göra klart för kammaren, att det icke är någon så billig sak — som man tycks tro — att anlägga cykel- eller gångbanor utan en ganska dyr historia.

Vad sedan angår utskottets framkastade projekt, att man skulle passa på att anordna gångbana när man gör permanentbeläggning, så är det icke alls säkert, att detta är praktiskt. Det kan tänkas bliva en mycket dyr anordning.

Jag vill med detta komma fram till, att de praktiska förslag, som utskottet fört fram, innebära, att man rycker ut ur själva trafiksäkerhetsproblemet själva väganläggningarna, ett par enstaka poster och säger, att dessa skola vi giva en privilegierad ställning. De skola anläggas framför andra. Men detta är alldeles oriktigt. Allt det arbete för omkring 80 miljoner kronor, som vi för närvarande lägga ned på vägbyggnader, går ut på att förbättra trafiksäkerheten. Det är icke säkert, att det, som utskottet tagit upp, är det viktigaste arbetet, och framför allt är det icke säkert, att de anvisningar utskottet lämnat äro de riktiga.

Sålunda, utskottets utredningsprogram på denna punkt bör icke följas. Detta är punkten A.

Vad sedan beträffar punkten B, förordar utskottet där en ändring av lagstiftningen. Det är enligt min föreställning synnerligen betänkligt. Utskottet vill här sänka ansvarigheten för en viss kategori av trafikanter. Nu är det, som var och en, som haft att syssla med såväl den praktiska motortrafiken som ock följderna av brott mot trafikreglerna, väl vet, på det sättet, att det händer, att fotgängarna kunna genom sin vårdslöshet tvinga bilföraren ut på vägens mitt på den rayon, där han icke borde vara, och därigenom framkalla trafikolyckor. Utskottet har, bland annat, det förslaget, att man skulle skapa genom lagstiftning ett fixt avstånd från den ena vägkanten, där alltså motorföraren icke skulle få hålla till utan där endast fottrafikanterna skulle få vistas. Det skulle ju vara ytterst betänkligt, får jag verkligen säga. Herrarna i första lagutskottet kunna ju beakta, att en mängd av våra trafikerade vägar ha en vägbredd på, låt mig säga, 5 meter och därunder.

Vad innebär då den term, som utskottet använder, när det talar om »ungefär en trottoarbredd»? Det innebär efter vanliga mått minst 1.2 meter. Skulle jag lägga ut det på båda sidor, skulle på en vägbredd av 5 meter trafikbredden för motorfordon inskränkas till något under 3 meter. Det innebär, att man skulle nödgas övergå till enkelriktad trafik på dessa vägar. Det är ändå fullständigt orimligt. Överhuvud taget måste man, när man vet, vilka ytterst allvarliga risker, som fotgängarna genom sin ofta mycket grova vårdslöshet framkalla, säga, att en lätnad på den punkten kan man icke våga sig på.

Utskottets program på denna punkt är alltså enligt min erfarenhet bestämt oriktigt. Jag tillåter mig på det kraftigaste avstyrka, att man här följer utskottets hemställan.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

Jag kommer sedan till punkten C. Där är det, om jag fattat rätt, så, att utskottet icke, som utskottets ärade representant uttalade, stannat vid den ståndpunkt, riksdagen en gång intagit, då riksdagen ville, att försäkringen skulle sträcka sig även till de rena olycksfallen, utan första lagutskottet har här gått ett mycket stort steg längre. Såvitt jag kan läsa första lagutskottets mycket vidlyftiga och därför icke tillräckligt exakta uttalande, innehåller det, att försäkringen skall omfatta alla de fall, där icke den skadade genom grov vårdslöshet medverkat till skadan, d. v. s. icke endast olycksfallen utan även fall av vållande, där icke vållandet går till grov vårdslöshet. Och detta skärpes, låt mig säga, på ett för lagutskottet synnerligen ovanligt sätt genom ett uttalande av utskottet, som lyder så här: »Utskottet förutsätter, att domstolarna beträffande dem, som icke själva föra något farligt fordon, skola fordra ett betydande mått av vållande innan det betecknas som grovt.» Det vill säga, utskottet presumerar, att även en del av det vållande, som enligt vanlig uppfattning skulle falla inom det grova vållandet, skulle här också falla under försäkringen. Med detta senare har man gått vida utöver riksdagens tidigare intagna ståndpunkt. Det innebär, att man i själva verket icke på något sätt vet, vilken fördyring av den obligatoriska försäkringen ett sådant förslag skulle medföra.

Nu har utskottet naturligtvis icke kunnat gå förbi den effekten. Men utskottets behandling av effekten är verkligen föga tillfredsställande. Utskottet rör sig med de två kategorierna: de motorförare, som idka förvärvsverksamhet, och de motorförare, som icke idka förvärvsverksamhet. Beträffande de första säger utskottet, att de kunna övervältra kostnaden på andra. Om jag skulle tillåta mig göra en anmärkning här, skulle den vara, att utskottet måtte sakna kännedom om under vilka utomordentligt pressade förhållanden de flesta lastbilsförare, som leva på sin lastbilstrafik, för närvarande existera. Det är ju nästan tragiskt, att så snart det uppstår de allra minsta trafikmöjligheter för dessa yrkeschaufförer, kommer en stor skock och försöker få denna trafikmöjlighet för att därmed bereda sig en mycket ringa inkomst. Är det då möjligt, att dessa människor, som leva på en så knapp marginal som de faktiskt göra, skulle kunna reda sig med en avsevärt förhöjd försäkringsavgift? Det tror jag, att man får ställa sig ganska tvivlande till.

Sedan säger utskottet: »Beträffande de automobiler, som endast användas för privatbruk, kommer däremot ägaren att få slutligen vidkännas kostnaden.» Och utskottet fortsätter, att då privatbilarna icke äro till någon nytta för den övriga allmänheten etc., behöver man icke fästa avseende vid dem. Men är det verkligen obekant för utskottet, vad det finnes för kategorier bland dessa privata bilägare? Här finnes, för att taga några exempel, en rad tjänstemän, t. ex. ur montörklassen, förmansklassen, vägmästarklassen, skogvaktare, länsskogvaktare, kronojägare, konsulenter, fjärdingsmän o. s. v., vilka helt och hållet inrikta sitt arbete så, att de därför äro beroende av motorfordon. De tillhöra verkligen icke dem, för vilka det är betydelselöst, om deras försäkringskostnader ökas med — jag törs icke säga hur många procent men vägar taga till 25 procent såsom sannolikt. De tillhöra också dem, som hava en ganska knapp marginal att röra sig inom.

Det är sålunda även på den punkten efter min föreställning ett mycket betänkligt direktiv utskottet givit.

Jag tillåter mig därför att uttala den uppfattningen, att utskottets förslag i dessa punkter, såväl punkterna A och B som punkten C, säkerligen skulle medföra en icke av utskottet förutsedd och icke lycklig verkan. Jag ber därför att få instämma i herr Hagbergs yrkande om avslag på motionerna.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

I detta yttrande instämde herrar förste vice talmannen *Magnusson*, *Pehrsson* i Bramstorp, *Olsson* i Närlinge, *Gardell* i Gahns, *Petersson* i Gärestad, *Gustafson* i Kasenberg, *Eriksson* i Toftered, *Leffler*, *Persson* i Grytterud, *Nilsson* i Karlstad, *Aronson*, *Pettersson* i Hällbacken, *Sandström*, *Persson* i Trången, *Lindmark*, *Brännström* i Burträsk, *Thorell*, *Skoglund*, *Carleson* och *Gustafsson* i Välsnäs.

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman: mina herrar! När man hört de mycket tvärsäkra omdömena om utskottets bristande kapacitet, bland annat från den föregående talaren, är det möjligt, att det ter sig en smula förmätet för den, som icke är bilman, att uppträda i en sak som denna. Det har uppgivits bland annat i medkammaren, att ett utskott, som behandlar sådana frågor som denna och inom vilket det icke finnes bilmän, icke har någon möjlighet att bedöma denna sak. Jag är icke så alldeles *säker* om, att det omdömet är riktigt, om man tar hänsyn till vad utskottet egentligen givit sig in på att bedöma. Jag vill påpeka, att av det oerhörda konglomerat av yrkanden och önsksningar, som fanns i den lindhagenska motionen, en väsentlig del har passerat genom utskottets säll. I sället har *stannat* en del saker, som vi ansett vara av betydelse och vilka vi önskat presentera kamrarna. De flesta av dessa saker äro för resten icke nya. Det är sådana, som kamrarna tidigare haft tillfälle att taga ställning till och som, i varje fall när det gäller andra kamraren, tidigare beaktats.

Jag börjar då med punkten A, gångbanorna, som av den föregående talaren ansågs vara hart när ett ekonomiskt experiment. Där ligger det till på det sättet, att utskottet tycker, att det i trafiken på våra landsvägar, särskilt där dessa löpa igenom tätbebyggda samhällen, i regel är en mycket stor olycksfallsrisk. Oftast är det så, att bebyggelsen går tätt in på vägen, och vägen är smal. Det är mycket ofta trädgårdsplanteringar och dylikt omkring vägen, som skymma utsikten. Om man kan för rimliga kostnader på sådana ställen åstadkomma en gångbana, kommer en betydande del av denna olycksfallsrisk att avvärjas. Utskottet har sålunda för sin del sagt ifrån, att man, där det är möjligt med hänsyn till de ekonomiska avvägandena, bör undersöka denna sak.

Jag kunde icke låta bli att draga på munnen, när den föregående talaren sökte framlägga saken på sitt sätt och talade om att det skulle bli nödvändigt att lägga ut gångbana på båda sidor om vägen och att denna då skulle bli farbar endast för enkelriktad trafik. Naturligtvis har det icke varit meningen att göra på det sättet. Jag vill understryka, vad utskottet säger: »Utskottet vill med hänsyn till det anförda förorda, att frågan om möjligheten att åtminstone i viss utsträckning föreskriva skyldighet att anordna gång- och cykelbanor å landsvägarna skyndsamt blir föremål för närmare prövning.»

Vi föreslå sålunda kamrarna icke ett ekonomiskt experiment. Vi föreslå endast att anläggande av gångbanor på markområden, där det av ekonomiska skäl skulle vara genomförbart, skyndsamt blir föremål för prövning. Det synes mig vara en betydande överdrift i den framställning, som den föregående talaren gjorde på denna punkt.

I fråga om punkten B, som gäller bestämmelserna i vägtrafikstadgan, har det ifrån den mängd av enskilda bilägare, som finnes i riksdagen, rests ett mycket starkt motstånd. Man har försökt att i utskottets utlåtande läsa ut något som icke står där. Vi vilja alls ingen klappjakt på bilförarna! Vi hava icke ett ögonblick tänkt anordna någon offensiv emot dessa. Vad utskottet vill, det är endast, att i de fall, där fotgängare utan att visa vårdslöshet gjort sig skyldiga till ovarsamhet, som är liksom ofrivillig, det skall bli en ändring

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

i gällande straffbud. Vi vilja icke, att dessa skola straffas efter de strängare bestämmelser, som kommo till i och med den nya trafikstadgan 1923.

Det är nämligen på det sättet, att vi röra oss med massor av människor, som icke besitta sådana fysiska eller psykiska kvalifikationer, att de behärska varje situation i trafikvimlet. De äro på sitt sätt varsamma, men de äro icke så fysiskt eller själsligt spänstiga, att de kunna vara *tillräckligt* varsamma. Det är där vi vilja draga liksom en gräns. Vi vilja differentiera upp vårdslösheten bland de gående trafikanterna. Vi hava icke någonsin tänkt hålla de vårdslösa under armarna. Vi hava icke ett ögonblick syftat till något dylikt. Men vi tycka, att det är oriktigt, att dessa, som på grund av fysiska defekter, ålderdom eller andra skäl, icke äro tillräckligt uppmärksamma, icke hava den fysiska spänstighet, som är nödvändig, skola straffas enligt de stränga bestämmelser, som inträtt sedan den nya trafikstadgans tillkomst.

Jag vill för min del säga, när det gäller yrkeschaufförerna, att de icke utgöra biltrafikens stora kruz. Man torde tvärtom kunna säga, att yrkeschaufförerna utöva sitt vanskliga yrke med mycken, mycken omsorg. Jag vill för min del icke sticka under stol med, att jag bland denna yrkesgrupp framför allt beundrar yrkeschaufförerna i Stockholm, som i vanskliga problem hantera sina fordon på ett sätt, som inge mig betydande respekt.

Detta är alltså vad utskottet i stort sett velat uttala. Det är alltså icke meningen att söka åstadkomma några svårigheter för dessa yrkesutövare att utöva sitt yrke. Jag vill särskilt peka på detta, därför att det är en massa opponenter, som läsa vad utskottet sagt på ett sätt som detta aldrig menat.

Alltså, som sammanfattning av utskottets utlåtande under punkten B vill jag säga, att man vill försöka åstadkomma en differentiering, som ger möjlighet att bedöma den ovarsamhet, som på grund av fysiska defekter och dylikt är liksom ofrivillig, mildare än såsom vårdslöshet.

Om jag så ägnar några ord åt kapitlet C, som gäller den utökade trafikförsäkringen, så är det därför, att det i och med det föregående anförandet måhända smög sig in ett missförstånd även på denna punkt.

Riksdagen har redan tidigare uttalat sig för en utsträckning av trafikförsäkringen att gälla även de rena olycksfallen. Utskottet har visserligen i någon mån vidgat detta, men i *huvudsak* gäller det ännu de rena olycksfallen. Jag vill påvisa, att det är dessa rena olycksfall, som med nuvarande processuella bestämmelser bereda den stora svårigheten även för våra bilförare. Det är alldeles riktigt, att det här kan tänkas, att en bilförare, som på grund av den omkastade bevisbördan, som vi känna till, icke kan lyckas förebbringa bevisning om att han är oskyldig, kan riskera att bliva dömd för en handling, som det är rätt tvivelaktigt, om han begått. Vi förstå, att det i många fall är ganska svårt att åstadkomma en bevisning, att man i ett visst fall icke handlat på ett sätt, som skulle gjort det möjligt, att man varit vållande. Genom att vi låta även dessa olycksfall omfattas av trafikförsäkringen skydda vi de olyckliga människor, som på grund av olycksfall icke ha möjlighet att utfå någon ersättning. Men vi ge därigenom även bilförarna, och detta vill jag, att herrarna skola uppmärksamma, ett betydande handtag. Utskottet säger nämligen, att det anser, att om vi utvidga försäkringen att omfatta även olycksfallen det icke finns tillräckligt skäl för att fortfarande ha kvar den omkastade bevisbördan. Detta innebär alltså, att om vi utsträcka försäkringen att omfatta även olycksfallsområdet, så få vi vanliga processuella regler i detta fall. Var och en förstår vilken betydande lättnad detta skulle medföra för de bilförare, som råka ut för en kollisionsolycka med ty åtföljande olycksfall.

Om jag summerar ihop nackdelarna och fördelarna i utskottets förslag för bilförarnas del, måste jag komma till den slutsatsen, att även för bilförarnas

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

vidkommande utskottets förslag innebär övervägande och icke obetydliga fördelar. Jag är mycket förvånad över, att en del av opponenterna icke tycks ha fattat detta. Man har här åberopat en artikel i en av dagens morgontidningar. Jag får ju säga, att jag icke känner mig överdrivet imponerad av denna tidningsartikel, detta kanske mest därför att till denna tidnings dygder knappast hör vederhäftighet och gott omdöme. När jag nu hör en del kammarekamrater upprepa vissa av de glåpord och tämligen platta kvickheter, som man i denna artikel åstadkommit, måste jag säga, att sådant sätt att argumentera imponerar ganska litet på mig. Herr Nilsson i Göteborg sade exempelvis, att han hade en känsla av, att utskottet här höll på med att vilja ordna trafiken i Grönköping. Ja, så kan man ju visserligen säga, men jag undrar då i min tur, om man inte också skulle kunna säga, att kritikerna, inklusive den som skrivit den artikel, som jag nyss nämnde, ha vissa beröringspunkter med ordningsmaktens representant herr polis Paulus Bergström i samma Grönköping. De som här åberopat densamma äro väl också av hans läggning. Fältet är i vart fall fritt för funderingar i det avseendet.

Här har vidare talats om, att en utvidgning av denna försäkring skulle medföra så stora kostnader, att våra bilägare överhuvud taget icke eller i vart fall med mycket stora svårigheter skulle kunna bära dem. Den föregående ärade talaren tog upp ett spörsmål, som vi alla känna till, nämligen lastbilsägaretragedien, och han pekade på, att för lastbilsägarnas del det ekonomiska läget är så spönt, att det kan ifrågasättas, om de äga förmåga att bära ökade försäkringskostnader. Jag skall medgiva, att här är en punkt, där jag för min del också är ganska känslig. Jag är övertygad om, att det är riktigt, att det för en hel del av yrkesutövarna i bilnäringsen inte ter sig så synnerligen ljusst. Men jag är inte lika övertygad om, att denna utvidgning av försäkringen skulle vara av ekonomisk nackdel för dem. Vi få komma ihåg, att den försäkring vi nu ha är begränsad. Låt mig säga att en domstol utdömer ett skadeståndsbelopp, som är större än det belopp som försäkringen gäller på. Inträffar det icke då en betydande risk för den bilförare, som råkat föra det ifrågavarande fordonet? Är det icke under sådana förhållanden säkrare att med den såsom utskottet förmenar relativt obetydliga utökning av försäkringskostnaderna skapa trygghet för fotgängarna i händelse av olycksfall och att skapa ökad trygghet även för bilförarna? För min del hyser jag ingen tvekan om, att så är fallet.

Det är en sak, som jag för min del är intresserad av, därest riksdagen nu beslutar att gå in för den utredning, som utskottet här föreslagit. Jag skulle, om riksdagen fattar detta beslut, önska att den stora grupp yrkesutövarer, som här har ett mycket stort intresse — jag tänker härvidlag närmast på dem, som ha sin utkomst som bilförare — på något sätt skola få tillfälle att deltaga i denna utredning. Jag tvivlar nämligen icke ett ögonblick på, att dessa som yrkesmässigt sysselsättas vid biltrafiken, besitta, en mycket betydande erfarenhet, vilken man vid en dylik utredning icke bör försumma att utnyttja, samtidigt som man stillar en del av den oro, som — kanske mest på grund av *oöverhäftig* kritik — åstadkommits inom bilförarelagret.

Det kunde ha varit av intresse att ta upp till bemötande ett par detaljer i den där tidningsartikeln, som jag tidigare nämnde om, men då jag nu så länge frestat kammarens tålmod skall jag inte göra detta.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Severin: Herr talman! Jag skall inte upprepa den måhända befogade kritik, som från många håll riktats mot det här föreliggande utskottsutlåtandet.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

Under debattens gång hörde jag, att herr von Seth yrkade bifall till punkterna A och B men ingenting beträffande punkten C. Det har ju vidare här yrkats bifall till utskottets förslag i dess helhet. Måhända kunde det därför vara onödigt att nu ställa ett yrkande om bifall till en särskild punkt, nämligen punkten C. Herr von Seth säger mig just nu, att han yrkade avslag på punkterna A och B men bifall på punkten C, och jag har sålunda missuppfattat hans yrkande. Jag skulle under sådana förhållanden vilja instämma i yrkandet om bifall till punkten C.

Det är nu en gång så, att rena olyckshändelser kunna inträffa utan att någon försäkring finnes, som täcker kostnaderna för olycksfallet, och där sålunda den, som råkat ut för olyckshändelsen, själv får bära dessa. Om detta händer en person, som har förmåga att bära kostnaderna, spelar ju det hela ingen roll, men är så icke fallet, måste man ju medgiva, att det skapades en större samhällelig säkerhet, därest en försäkring kunde träda till. Jag läste helt nyligen i tidningarna om ett olycksfall. En chaufför hade blivit stämd för att han kört in i ett staket, som Stockholms stad var ägare till. Han blev emellertid frikänd, vilket var mycket berättigat, så vitt nu omständigheterna vid olyckan voro sådana som de återgivits i tidningarna. Förhållandet var att ett barn kommit springande ut på gatan och att chauffören endast hade att välja mellan att antingen köra över barnet eller att köra in i staketet. Han valde det senare alternativet. Han stämdes att utgiva ersättning för den skada han vållat, men han frikändes som sagt. Det blir nu i stället Stockholms skattebetalare, som få bära förlusten, och det ha de ju råd till, så den saken spelar ingen roll. Men det kunde ha varit en fattig människa, som råkat ut för att behöva betala skadan, och dessutom kunde ju betydligt större värden än ett fördärvat staket ha stått på spel.

Nu kan man visserligen säga, att varje människa kan skydda sig mot dylika risker genom att själv ta en försäkring. Man måste emellertid medgiva, att de i vår tid betydligt ökade riskmomenten tillkommit just genom biltrafiken. Jag tycker därför, att tanken att man i detta fall skall lägga bördorna på denna trafik är så pass berättigad att man bör göra frågan till föremål för en utredning. Jag skall villigt medgiva, att man kan ställa under diskussion den invändning, om herr Linnér här gjorde, nämligen att automobilförarna icke alltid äro bättre ekonomiskt situerade än fotgängarna, och att det ur denna synpunkt mycket väl kunde vara befogat att låta fotgängarna bära bördan.

Om jag å ena sidan betraktar det som en samhällelig angelägenhet att komma till rätta med de ökade risker, som blivit en oundviklig följd av motortrafiken, men jag å andra sidan icke vill undvara denna motortrafik, synes det mig vara lämpligt, att man skapar en fond varigenom förlusterna vid rena olyckshändelser skulle kunna slås ut på flera än den enda, som drabbas av olyckan.

Jag skall med dessa ord, herr talman, be att med instämmande i det framställda avslagsyrkandet beträffande punkterna A och B få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten C. Jag yrkar alltså att vad i utskottets kläm föreslagits måtte bifallas med den ändring att i stället för A—C införas C.

Herr Wallerius: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att göra en invändning emot ett påstående, som fällts här under debatten, nämligen att vi inom utskottet skulle sakna erfarenhet på detta område. Jag vill för min del bara säga, att jag själv sedan många år är bilägare. Jag har rest åtskilliga tusen mil på landets vägar, och jag har därvid lärt mig beakta fotgängarnas mången gång vanskliga situation.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

De två föregående talarna ha ju yttrat sig om önskvärdheten av att denna kammare liksom första kammaren bifaller utskottets hemställan under punkten C och alltså begär en utredning, som skulle syfta till att trafikförsäkringen utsträcktes att omfatta även rena olycksfall. Jag vill i det avseendet endast anföra, att det nu är så, att vid en och samma färd i bil de medföljande personerna kunna beredas skydd enligt trafikförsäkringslagen den ena stunden, då ägaren själv för bilen, men sakna detta skydd i nästa stund, då ägaren låtit en annan person övertaga bilens förande.

Jag vågar vidhålla den uppfattningen, att utskottets kläm gäller *utredning* även på ifrågavarande punkt.

Herr Osberg: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet i denna fråga, detta i all synnerhet som jag instämde i det måttfulla anförande, som herr Wallerius här hållit. Representanter från våra tre största städer ha varit uppe och yttrat sig i frågan, men det var närmast representanten för Göteborg, som uppkallade mig i debatten. Jag beklagar, att han kunde fälla ett sådant yttrande som han gjorde, ty det är ju ändå så, att Göteborg ligger mig närmare om hjärtat än både Stockholm och Malmö. Han förmenade, att det ville synas som om utskottsledamöterna rent av velat lagstifta för grönköpingsförhållanden. Det ligger naturligtvis nära till hands för dessa herrar, som bo i de större städerna, att se ned på oss, som komma från bondvischan, och betrakta oss som grönköpingsbor. Jag förstår ju, att man så gör, när man kan yttra sig på det sätt som herr Nilsson i Göteborg här gjorde.

Nu vill jag övergå till själva sakfrågan. När biltrafiken började här i landet, fick man ofta höra uttryck sådana som dessa från bilisternas sida, nämligen att körkarlen var räddare än hästen, att han var nervös o. s. v. Den som emellertid känner till hur det är att köra en häst vet dock att det inte alltid är lika lätt att kontrollera en häst som en bil.

Här har talats om, att hundratals människor under årens lopp fått släppa till livet på grund av bilisternas framfart, det är otroligt att alla dessa självmordskandidater. Någon orsak måtte det väl ändå vara till att alla dessa människor strukit med. Nu är det ju så, att den som vill köra bil måste undergå kompetensprov. Så långt har man inte kommit beträffande fotgängarna. Alla fotgängare veta därför inte, hur de skola bete sig, när det kommer en bildrulle framrusande. Det är i alla fall för dessa bildrullar man velat lagstifta och inte för ordentliga förare. Yrkeschaufförerna äro ju de som man minst fruktar, men det finns en massa nöjesåkare, som äro en fara både för dem som gå och för dem som cykla på våra vägar. Det är inte så värst trevligt, när man kommer cyklande på en väg, där bilarna med sin oerhörda hastighet drivit upp stora grushögar på sidorna av vägen. Det händer ofta, att cykeln i gruset gör en hastig gir, och många har på det sättet blivit dödad utan eget förvållande. Den som sitter i en bil och ser ett hästfordon eller en cykel framför sig tycker alltid, att det är märkvärdigt att den inte kan komma ur vägen, så att man kan rusa fram som man vill. Jag tänker härvidlag närmast på min hembygd, där man med häst kör stenlass på kanske ett par tre ton. Det kommer ofta en sådan där nöjesåkare i sin lyxbil och skall vägen fram till en badort. Han formligen flyger över vägarna och svär på alla möjliga fasoner över den, som inte kan hålla sig ur vägen, så att han kan komma fram så hastigt som han önskar. När vederbörande sedan kommer till badorten, får bilen stå i både tre och fyra dagar. Jag tycker, att man inte behöver ha så förfärligt bråttom, så att man för den skull inte skall kunna se den som är på vägen, och än så länge åtminstone både fotgängare och cyklister ha rättighet att begagna våra vägar. Det är nu så som herr Walle-

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

rius sade, att man mången gång får lov att hoppa av vägen, särskilt i sådana fall, där två framrusande bilar mötas, men det är inte alltid så trevligt att hoppa ner i ett blött dike bara för att obalanserade personer rusa fram utan hänsyn.

Det är ju inte behöfligt att här försvara utskottets ståndpunkt, ty den saken sköta utskottsledamöterna själva om. Det har väl ändå varit deras mening med detta förslag att komma andra till livs än dem som uppträda hyggligt på vägarna.

Herr Linnér, som ju liksom alla våra landshövdingar är vägsakkunnig i en alldeles oerhörd hög grad, fick som vanligt är, när en landshövding yttrar sig, en massa instämmanden. Man tycker, att det är så trevligt att instämma i vad en landshövding haft att säga. Detta är ett svaghetstecken, men människorna äro nu en gång sådana. Nu är ju herr Linnér en väldigt trevlig karl, men mitt påstående är lika sant för det.

Jag tror för min del, att utskottet vid sin handläggning av detta ärende icke alls hängivit sig åt några grönköpingsfasoner. Utskottsledamöterna ha säkerligen tänkt på alla dem, som dukat under för bilismen. Det kan väl ändå inte vara lämpligt, att man får köra på våra vägar hur som helst och att man får köra över och döda hur många människor som helst. Det får väl vara litet fason på detta också. Jag hoppas, att herrarna inte vidare skola försöka att förlöjliga utskottsledamöterna, ty det ha ni inte rätt att göra, då de säkerligen menat det bästa med sitt förslag. När folk nyktrat till, beträffande detta spörsmål, skola de nog inse, att utskottsledamöterna inte tagit denna fråga så lättvindigt, som man här vill göra gällande.

Herr von Seth: Herr talman! Jag anhåller att få taga tillbaka mitt förra yrkande. Jag förenar mig i stället med herr Hagberg i Malmö och de herrar, som yrkat helt avslag på utskottets förslag.

Med anledning av mitt oparlamentariska ingripande mot herr Severin ber jag att få framföra min ursäkt, om jag därigenom tilltrasslat hans yrkande.

Häruti instämde herrar *Brännström* i Skellefteå och *Persson* i Fritorp.

Herr Linnér: Herr talman! I anledning av herr Severins yttrande ber jag endast att få påpeka en omständighet, nämligen att riksdagen — såsom det också står i utskottets utlåtande — redan fyra gånger, 1928, 1929, 1932 och 1933, har uttalat sig för en ändring i den riktningen, att ersättning skulle komma att utgå även vid de rena olycksfallen. Såvitt punkten C rör detta, behövs alltså icke någon riksdagsskrivelse. Kungl. Maj:t har fullkomligt tillräcklig anledning på grund av riksdagens föregående uttalanden att taga upp frågan i samband med hela den trafiklagstiftning, som förestår inom den närmaste tiden.

Men det är inte härom, som det nu är fråga, utan saken gäller ju, att utskottet här tagit upp frågan om att utsträcka denna försäkring, och det är detta, som har förefallit mig så synnerligen betänkligt, när utskottet har gått in på det rena vållandet och, som jag sagt förut, på en del av den grova vårdslösheten. Det är därför, som jag ansett mig vara nödsakad att yrka avslag även på punkt C under förvisning om, att Kungl. Maj:t kommer att taga upp frågan om försäkring för olycksfallen oberoende av denna riksdagsskrivelse.

Herr Johanson i Huskvarna: Herr talman! Första lagutskottet har fått mycken kritik för detta betänkande, och det har från många håll framförts, vilka orimligheter det skulle leda till, om riksdagen beslöte i enlighet med första lagutskottets förslag.

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

Jag har emellertid begärt ordet för att säga några ord om detta, ty vi ha nog den erfarenheten, att det inte är alls bra som det är. Jag råkar nämligen att bo vid en allmän väg, där jag särskilt om somrarna har min verksamhet. Det är en av de mest trafikerade vägarna i denna del av landet och sträcker sig mellan Jönköping och Gränna. Man gör då sina iakttagelser, i all synnerhet på de dagar, då det är mycket livlig trafik. Min erfarenhet är den, att även om det kan sägas, att bilförare äro olika — en del äro mera försiktiga under det andra fara mera häftigt fram — det nog är så, att vi, som gå på vägen eller använda hästskjuts, få se oss om både först och sist, och bilisterna alltid fordra att få komma fram först. Skola vi rädda oss undan, få vi se oss om mycket väl. Det är min erfarenhet.

Då frågan är så pass allvarlig som den är och det här gäller inte bara ekonomiska värden utan till och med människors liv, anser jag att det inte vore ur vägen, att man ser på denna fråga litet närmare. De olägenheter, som här förmodats skola uppstå genom ett antagande av utskottets förslag, skola väl komma fram vid en blivande utredning, och då är man ju inte bunden att följa sådana linjer, som skulle leda till rena orimligheter. Det förefaller emellertid sannolikt, att man genom utredningen kan uppnå resultat, som äro till ömsesidig båtnad för dem, som trafikera vägarna, både fotgängarna, hästskjutsarna och motorfordonen.

Jag har velat begagna tillfället att säga detta och yrkar bifall till första lagutskottets betänkande.

Herr Nilsson i Göteborg: Herr talman! Jag har ingalunda för avsikt att förlöjliga utskottet, som nämndes i ett visst sammanhang, utan det är så, att man, med hänsyn till den brådskan, som kännetecknar vår samfärdsel, osökt kommer att tänka på, att utskottet tagit intryck av trafiken i den stad, som jag nämde. Det behöver man sannerligen inte läsa i någon morgontidning, ty den uppfattningen kommer helt osökt fram.

Jag vill ur utskottets utlåtande citera ett par rader, som beröra detta. Utskottet säger: »Erfarenheten lär för övrigt, att även den eljest mest uppmärksamme och försiktige fotgängare lätt kan råka att för ett ögonblick försumma den erforderliga uppmärksamheten. Redan den längre tid, som hans färdssätt kräver, bidrager härtill.»

Tänk, om man, när man tjänstgör i trafik såsom förare, finge komma med ett sådant försvar, för den händelse man råkade ut för en olycka! Enbart själva farten är väl i detta fall icke avgörande. En ångvält eller en traktor har ju en hastighet, som inte nämnvärt överstiger en fotgängares, och skulle hastigheten vara avgörande för de trafikolyckor, som även ett sådant fordon kan åstadkomma, komme utskottets mening att stå sig ganska slätt.

Nu förklarar man från utskottets sida, att det inte är meningen att på något sätt göra det besvärligt för yrkeschaufförerna. Men det är just vad man gör. Jag har tjänstgjort i trafik ett 15-tal år och har erfarenhet av, vilka svårigheter det medför, att man å ena sidan från den trafikerande allmänheten kräver att på kortast möjliga tid komma fram till bestämmelseorten, medan å andra sidan samma allmänhet kanske kräver, att bilförare skall taga all möjlig hänsyn. Man har här talat om bildrullar, men det finns också vad jag skulle vilja kalla gåjeppar, som trafikera våra gator; även dessa tar naturligtvis utskottet under sitt hägn. När man har att köra en omnibus eller en spårvagn efter en tidtabell med ytterligt starkt begränsade körtider och har att befordra i vissa fall upp till 2- å 300 människor, som kräva att komma hastigt fram, skall man då samtidigt taga hänsyn till en fotgängare, som kanske av pur envishet — det är mycket svårt att avgöra — begränsa möjlig-

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

heten för föraren att följa tidtabellen? Det är just detta, som är så betecknande för utskottets förslag, att man för dessa stora grupper av yrkeschaufförer åstadkommer stora svårigheter, för den händelse förslaget skulle gå igenom.

Fru Östlund: Herr talman! Först skall jag bara med några ord understryka, vad tidigare sagts av representanter för utskottsmajoriteten till försvaret för utskottets ståndpunktstagande.

Jag har förvånat mig över den nästan hetsiga diskussion, som förekommit i denna fråga. Den ena gruppen ställer sig såsom sakkunnig, då det gäller bilismen, och den andra gruppen har egentligen inte haft några andra försvarare än dem, som företrätt utskottet. Jag för min del har ingen annan sakkunskap än som fotgängare och kommer troligen heller aldrig att få någon annan i denna fråga. Jag undrar emellertid, om vi inte allesammans ha erfarenhet såsom fotgängare och om inte denna erfarenhet är äldre än alla bilisternas sakkunskap? Men nu är det så, att bilismen är det nya, som tränar sig igenom och som skall fram trots allt.

Jag skall börja med herr Nilsson i Göteborg. Han säger, att en motorförare skall passa tiden och ofta kan ha ett par hundra människor att befordra o. s. v. Men kan det inte tänkas, herr Nilsson, att en fotgängare också kan behöva passa tiden? Försök att komma fram under vissa tider vid en del hållplatser — jag har provat på det själv. Detta anmärktes också av flera under diskussionen i utskottet, och det är väl ingen, som inte gjort samma erfarenhet. Man skulle stå sig ganska slätt, om det inte vore ordnat med trafikledare, som hjälpte en över gatorna. På många ställen finns inte denna hjälp, och där blir man stående, även med risk att tåget går ifrån en. Nu kan man naturligtvis tänka sig, att i framtiden folk får låta bli att gå, men så illa är det väl inte ännu.

Herr von Seth anmärkte i sitt första anförande, att det kunde ju hända, att en fotgängare var bättre situerad för att bära ett skadestånd än en bilförare. Ja, det kan ju hända, men vad i all världen veta vi om det förrän en utredning kommit till stånd i det särskilda fallet, och jag kan inte tänka mig, att detta kan utgöra något skäl, varför utskottets utlåtande inte skulle hålla streck. Det är en ganska halsbrytande motivering enligt mitt sätt att se.

På samma sätt förhåller det sig med ett annat anförande, vari det talades om dessa gångbanor, som utskottet tänkt sig. Utskottet har begärt, att denna fråga skall tagas under överbegående, och mötes nu av invändningen, att det finns vägar, som inte äro mer än fem meter breda. Men det finns väl också vägar, som är bredare!? Eller hur? Utskottet har inte särskilt tagit sikte på de fem meter breda. Skall man kritisera, skall man vara rättvis. Utskottet har väl, då det tagit upp denna fråga till behandling, funnit något gott i motionen och att även fotgängarnas rätt bör tillvaratagas. Utskottet har, anser jag, uttalat sig om detta ärende endast i princip, ehuru det gjort en uppdelning i olika avdelningar och lagt fram varje fråga för sig. Här ingår man på en mängd detaljer men ingalunda på den stora principen, hurvida man skall tillvarataga fotgängarnas rätt bättre än för närvarande. Utskottet har visst inte velat avvältra allt ansvar från fotgängarna, utan säger t. ex. sid. 12 — och det torde säga allt i denna fråga — »Det må i detta sammanhang anmärkas, att den fara, för vilken fotgängaren genom ovarsamhet utsätts sig själv, utgör den allra kraftigaste sporre att iakttaga all uppmärksamhet och försiktighet.» Utskottet framhåller alltså, att fotgängarna under alla dessa år fått *lära sig grundligt* att tillvarataga sitt eget intresse

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

genom varsamhet och försiktighet, och jag tror ingen kan förneka, att det i stort sett varit så. Därmed har utskottet inte på något sätt avlyftat ansvaret från fotgängarna.

När man nu här fränkännt utskottet erfarenhet och kanske även omdömesförmåga, eftersom utskottet inte skulle vara sakkunnigt på detta område, skall jag be att såsom ett litet stöd för att utskottet ändå inte varit ute på alldeles vilslna vägar erinra om, att när det på förmiddagen gällde att anslå, såsom Kungl. Maj:t begärt, 50,000 kronor för att få till stånd ett ordentligt upplysningsarbete, så motiverade statsutskottet detta förslag med att anföra: »Att motortrafiken medför stora risker för trafiksäkerheten är allmänt bekant och bestyrkes också av den allmänna olycksfallsstatistiken. Enligt medicinalstyrelsens berättelse om allmän hälso- och sjukvård uppgick sammanlagda antalet vid trafikolyckor skadade personer, som åtnjutit vård å lasarett eller sjukstugor, ej intagna fall inräknade, under år 1932 till 10,186 och under år 1933 till 10,798. Av dessa olyckor hava det övervägande antalet förorsakats av motorfordonstrafik.» Det är väl dock siffror, som inte äro fullständigt intetsägande. Aldrig har jag tänkt mig eller hört talas om, att så och så många olyckor ha förorsakats av fotgängare. Skulle man taga den kritik på allvar, som riktats emot utskottet här i dag för dess ståndpunktstagande, skulle man nästan kunna komma till den slutsatsen, att kritiken i kammaren anser, att fotgängarna egentligen äro ett hinder, som motortrafiken har att övervinna, att det är fotgängarna som framför allt äro orsaken till att motorfordonen åstadkomma så många olyckor. Jag menar, att man får väl ändå vara måttlig i sin kritik. Om man ser frågan i stort och, som det förefaller åtminstone mig att utskottet har gjort, försökt väga riskerna lika mot lika, så tror jag ändå, man skall finna, att utskottet har försökt ställa kyrkan mitt i byn.

Jag har icke blivit övertygad av den hetsiga kritik, som vill göra gällande, att utskottet har orätt. Med den övertygelse jag har, instämmer jag i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Severin: Herr talman! När herr von Seth tagit tillbaka sitt yrkande, i vilket jag instämde, har jag bara att upppepa det och sålunda göra yrkandet till mitt.

Emellertid vill jag på samma gång säga, att då jag ställde detta yrkande om bifall till punkten C i utskottets hemställan, avsåg jag därmed icke att på något sätt taga fotgängarnas vårdslöshet i försvar. I den mån utskottets yrkande alltså skulle kunna tolkas som en positiv sympatityttring för fotgängarnas vårdslöshet vill jag icke instämma däri. När nu herr Linnér påpekade, att å sidan 32 i utlåtandet erinras om att riksdagen 1928, 1929, 1932 och 1933 uttalat sig för en sådan utjämning av skadestandsreglernas verkningar, att ersättning på grund av trafikförsäkring skulle kunna utgå även vid rena olycksfall, så kan man ju säga, att det på grund därav är onödigt att göra något ytterligare understrykande. När emellertid, såvitt jag vet, intet som helst initiativ är taget för en utredning av denna art, så skulle jag här önska vidhålla mitt yrkande, och då med erinran om den förklaring, jag här givit, att jag därmed avser ingenting annat än försäkringens utsträckande till att omfatta de rena olycksfallen, vilket sålunda icke befriar fotgängarna från att själva iakttaga den försiktighet, som kräves för att trafiken skall kunna gå så friktionsfritt som möjligt och med så få olycksrisker som möjligt.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens anförande är det icke utan, att jag känner mig en smula förvånad

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

över att en storstadsbo går på avslag på punkten A i förevarande utlåtande, vilken punkt avser att, i den mån det av ekonomiska skäl är möjligt, ordna förhållandena en smula i de tätbebyggda samhällen, som genomlöpas av stora landsvägar. Det förefaller mig, att en storstadsbo knappast borde gå emot en sanering av de riskfyllda trafikförhållanden, som jag nyss nämnde.

Vad beträffar herr Nilssons i Göteborg anförande, finner jag, att han trots allt försöker framställa saken på det sättet, att utskottet vill taga vårdslösheten under armarna. Jag har icke hört, att man på någon punkt kan åberopa utskottets vare sig kläm eller motivering för en sådan mening. Och jag har i mån av förmåga även sökt klargöra för kammaren att detta icke är utskottets mening. Vad utskottet avser — jag ber om ursäkt, om jag upprepar det återigen, men det tycks vara nödvändigt — är endast, att trafikstadgan skall få en sådan avfattning, att den ofrivilliga ovarsamheten icke skall straffas efter den strängare straffskalan, såsom nu sker. Jag vill erinra om, att det emellanåt inträffar rena tragedier på detta område och det är här utskottets utvidgning är särskilt påkallad. Låt oss säga, att en person genom ett förvaldande, som gränsar till olycksfall, blir svårt skadad av en bil. Det föreligger så pass mycken ovarsamhet, att han blir straffad för denna; han kan härför bli ådömd några kronors böter för denna ovarsamhet. Detta är emellertid tillräckligt för att han icke skall få någon som helst ersättning för att han lemlästats genom denna händelse. Man får icke negligera denna omständighet.

Vad utskottet avsett är att söka se till, att de rena olycksfallen saneras på ett bättre sätt än hittills. Och då man nämner något om en vidare tolkning — vilket även herr Linnér var inne på — av begreppet ovarsamhet, så menar man sådana fall, som befinna sig på gränsen till olycksfall. På det sättet skulle det bliva något så när sörjt för ersättning för olycksfall till dessa, som möjligen kunna befinnas hava varit ovarsamma men som varit det ofrivilligt, på grund av defekter eller av annan anledning.

Jag skulle också vilja säga ett ord till herr Linnér. Han sade, att man behöver icke göra denna framställning, därför att riksdagen har redan tidigare uttalat sig för en sådan anordning i fråga om försäkringen. Det ligger naturligtvis en del sanning i detta. Men när nu detta utskottsförslag dock föreligger, så undrar jag, huru det skulle tolkas, om riksdagen nu skulle avslå denna framställning. Ett avslag på utskottets hemställan kan icke gärna tolkas som ett enkelt vidhållande av intagna ståndpunkter, utan man kommer då att här ställa ett mycket stort frågetecken och undra, huruvida riksdagen måhända intagit en ny ståndpunkt. Så tolkar jag ett eventuellt avslag av kammaren i detta fall.

En av mina kamrater har tidigare nämnt, att första kammaren redan har godkänt punkten C i utskottsutlåtandet, vilken rör försäkringen. Jag medger öppet, att den frågan är den viktigaste av dessa spörsmål, och jag skulle finna det synnerligen tragiskt, om andra kammaren icke åtminstone på denna punkt skulle följa första kammarens beslut.

Herr **Johnsson** i Kalmar: Herr talman! Jag har ju redan tidigare instämt med utskottets förste talesman i denna fråga, och därför kunde jag kanske tåga här. Men det har ju under denna debatt framkommit en hel del uttalanden, av vilka det synes framgå, att utskottet icke skulle hava prövat denna fråga ur sakliga synpunkter. Jag vill med anledning därav, och när det nu speciellt gäller olycksfallen och därmed sammanhängande förfarande, framhålla, att i utskottet sitter dock en av våra främsta domare, och att även han underskrivit utskottets utlåtande, därför att han anser, att det icke alls är

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

bra, som det är i detta avseende, utan att ändringar behöva vidtagas i nu gällande bestämmelser.

När utskottet vidare har pekat på en del andra önskemål, exempelvis frågan om gångbanors anordnande i tätbebyggda samhällen o. s. v., så understryker utskottet därmed endast ett uttalande, som gjorts av 1931 års väg- och brosakkunniga, där även dessa varit inne på samma tankegång och ansett denna fråga böra bli föremål för utredning.

Vi ha icke här kommit med något nytt i stort sett, utan vi hava återfallit på yttranden, som tidigare fällt. Utskottet har mycket sorgfälligt prövat detta ärende under flera dagar, och utskottet är ju också, på en enda ledamot när, fullständigt enigt i sitt utlåtande. Icke heller den reservant, som här finnes antecknad, har gått in för helt avslag, utan även han har, när det gäller exempelvis försäkringsfrågan och vad därmed sammanhänger, ansett, att den saken bör bli föremål för prövning. Jag vill också i likhet med föregående ärade talare säga, att det skulle vara högst egendomligt, om andra kammaren skulle avslå denna punkt av utskottets utlåtande, som första kammaren enhälligt och utan votering godkänt.

Jag anser i alla händelser för min del, att utskottets utlåtande även i övrigt är så pass värdefullt, att jag vill hemställa om bifall till utskottets utlåtande i dess helhet.

Fröken Wellin: Herr talman! Då mitt namn står under detta utskottutlåtande, har jag icke velat feigt undandraga mig mitt ansvar för detsamma utan är beredd träda upp i skottlinjen vid sidan av övriga utskottsledamöter.

Jag vill då först säga, att det är så långt ifrån att utskottet icke skulle förstå att värdesätta bilismen och dess betydelse för samhället, att utskottet i stället velat försöka att genom att undanröja de skador och olägenheter, som medfölja bilismen, åt densamma trygga ett större förtroende bland allmänheten än vad nu är fallet. Det är ju så, att vi få akta oss för att skärpa den motsättning, som faktiskt finns inom samhället mellan bilister och fotgängare. Vad det för statsmakterna gäller att göra är i stället att söka åstadkomma en avspänning, så att man kan komma till större förståelse mellan bilisterna och fotgängarna. Här har sagts, att båda ha rätt till vägarna, och det är så sant, som det är sagt. Men jag måste säga, att man kan icke annat än konstatera, att den landsvägens renässans, som inträtt med bilismen, den håller på att kosta mänskligheten litet för mycket. Den ökning av olycksfallen och dödsfallen, som inträtt, måste ses såsom en socialhygienisk fråga, som samhället icke bara får blunda för, utan som det måste taga hand om på samma sätt som alla sådana frågor. — Det har sagts, att allmänheten vill komma så fort fram. Ja, det är visst sant, att många rusa fram, och de komma fort, men icke alltid till målet, som de åsyfta; de kunna även komma till andra sidan av det mål, dit de ville, om de icke fara fram med den varsamhet, som är nödvändig.

Det gäller för fotgängarna att försöka komma i personlig kontakt med bilförarna. Det kan man göra, om man vill vara aktsam, och genom denna kontakt kunna olyckorna förebyggas. Jag förstår, att man ser olika på hela detta problem, beroende på om man sitter vid ratten eller om man går på gatan eller landsvägen. Men vad det gäller är ju, att man på båda hållen visar förståelse och hänsyn för varandra.

Jag vill sluta med att säga, att det är så långt ifrån att utskottet velat på något som helst sätt förbehålla någon orättmätig särställning åt den ena eller andra parten, att man inom utskottet har varit besjälad av en önskan att få bort de nuvarande olägenheterna och få fram det bästa möjliga av samverkan

Ang. vägfred m. m. (Forts.)

mellan bilister och fotgängare. Jag skall be att med dessa ord, herr talman, få yrka bifall till punkten C, som har antagits av första kammaren.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna samt 3:o) bifall till det av herr Severin under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den sistnämnda propositionen. Herr Olsson i Mellerud begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna nu förklarades hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Olsson i Mellerud votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 36 antager yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 63 ja och 70 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition nu uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som under överläggningen om första lagutskottets förevarande utlåtande nr 36 framställts av herr Severin, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda utlåtande.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit det av herr Severin under överläggningen framställda yrkandet.

§ 4.

*Ang. förbud
mot nöjestill-
ställningar
och idrotts-
tävlingar å
vissa högtids-
dagar.*

Härpå upptogs till behandling andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, II: 476, angående förbud mot offentliga nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 476, hade herr *Beck* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om förbud mot offentliga nöjestillställningar och idrottstävlingar å juldagen, nyårsdagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen samt böndagarna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation utan angivet yrkande anmälts av herr *Nyblom*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Beck: Herr talman! Jag skall vid denna sena timme icke bereda kammaren någon lång debatt. Men jag kan ändå icke underlåta att säga några ord i denna fråga.

Om man läser utskottets utlåtande, finner man ju där angivet, att utskottet behjärtar motionärens avsikt att vilja stävja oarter av ett förvärvsmässigt utnyttjande av nöjeslystnaden under våra helgdagar, men att utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga för en anslutning till motionärens förslag. Vidare framgår det ju av vissa av utskottet infortrade yttranden, att gällande bestämmelser på förevarande områden icke äro ur alla synpunkter tillfredsställande, särskilt med hänsyn därtill, att överträdelser av nu gällande förbud icke äro straffbelagda.

Utskottet har motiverat sitt avslagsyrkande därmed, att en utsträckning av nu gällande förbud på detta område »icke skulle finna stöd i en tillräckligt stark folkmening, och att ett upprätthållande av den ifrågasatta restriktionen säkerligen skulle stöta på stora svårigheter». Men orsaken till att denna motion har blivit väckt är just den, att det verkligen finns en stark folkmening ute i bygderna, som börjar reagera emot de allt oftare återkommande offentliga tillställningarna av olika slag på de i motionen angivna helgdagarna. Jag vill emellertid samtidigt deklarerera, att motionen icke har kommit till som något hugg mot idrottsrörelsen, ty jag är själv mycket intresserad av idrott och vet att värdesätta dess betydelse för ungdomen. Men jag vill icke frångå min uppfattning, att våra största kyrkliga högtidsdagar och de av Kungl. Maj:t påbjudna böndagarna skola hållas i helgd.

I anslutning därtill vill jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr Malmqvist: Herr talman! Då jag icke hade tillfälle närvara vid utskottets behandling av frågan förrän vid justeringssammanträdet, ber jag få begagna detta tillfälle att framföra några synpunkter på frågan.

Anordnande av nöjestillställningar har numera i stor utsträckning blivit en fullständig industri, ett näringsfång, av ej föraktliga mått. Det kan ju vara skäl att giva akt på, att denna industri endast skiljer sig från annan industri så tillvida, att den får förlägga arbetet till andra tider. Redan ur den synpunkten kan man säga, att man borde tänka på en arbetstidsbegränsning även för nöjesindustrien. Nu är det ju inte alls från den synpunkten, som motionären tagit upp frågan, utan han har, efter vad det synes mig, behandlat den ur religiös synpunkt eller med hänsyn till vad som tillhör god sed och god ton.

*Ang. förbud mot nöjeställningar och idrottstävlingar å vissa högtids-
dagar. (Forts.)*

I motionen heter det: »Enligt min mening borde vare sig nöjeställning av detta slag eller idrottstävlingar o. dyl. få anordnas på juldagen, nyårsdagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen samt böndagarna.» Jag är av samma mening som motionären. I nuvarande lagstiftning ha vi förbud mot sådana tillställningar på juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen.

Motionären har, som sagt, föreslagit förbud mot nöjeställningar även på böndagarna. Detta gav mig anledning att litet närmare studera just frågan om böndagarna och ge akt på bönedagsplakaten, icke bara från vår tid utan från gångna tider. I ett sådant plakat från början av 1700-talet finner man samma maning till Sveriges folk, som de moderna bönedagsplakaten innehålla. Bönedagsplakatet innehåller bl. a. en maning till alla, som i Sveriges rike bygga, bo och vistas, att på de dagarna »sätta alla världsliga sysslor åsido för att tidigt och enhälligt träda upp i Herrens hus och därstädes endräktigt betrakta hans heliga ord i de därtill förordnade texterna under böner och lovsånger.» Det är alltså en mycket allvarlig maning, undertecknad av Hans Majestät Konungen och kontrasignerad av vederbörande departementschef. Jag skulle dock tro, att den maningen ganska litet uppmärksammas. Det intresserade mig att ge akt på de gamla bönedagsplakaten från början av 1700-talet. De innehöllo straffbestämmelser, enligt vilka t. ex. bedrivande av kramhandel kunde rendera vederbörande ett straff på upp till 14 dagars fängelse vid vatten och bröd. Efter några decennier sänktes straffet, så att maximum blev 4 dagars fängelse vid vatten och bröd. I ett plakat för hundra år sedan finner jag emellertid, att straffbestämmelsen helt och hållet bortfallit. Jag frågar mig då: Vilken inverkan kunde de där relativt stora straffen egentligen ha innerst inne på den tidens människor? Jag tänker, att resultatet blev väl närmast det, som man kan uttrycka med de bekanta orden: Stränga lagar och hårda sinnen. Jag har en annan syn på den här saken. Jag vet, att det har funnits perioder i vårt lands historia, då man bland stora skaror av vår folk följt bönedagsplakatens om icke ordalydelse så dock andemening. Då var det emellertid andra faktorer än straffbestämmelser, som voro avgörande.

Det är en sak, som för mig är av principiell betydelse, och det är vilodagens helgd. I det avseendet synes det mig brista ofantligt mycket hos vårt folk. Jag tror, att människorna i vår jäktade tid skulle ha gott utav, om de litet mer toge vilodagarna som en hemmets och familjens dag och en dag för andlig rekreation. Den inskränkta arbetstiden har givit oss mer tillfälle till förströelse och nöjen under veckodagarna än vad folk hade förr, men kravet på nöjeställningar, kravet på skådespel, har intensifierats t. o. m. mer än kravet på bröd.

Utskottet har nu yttrat följande: »Vad beträffar motionärens förslag till gällande förbuds utsträckande att avse även nyårsdagen och böndagarna, är utskottet av den uppfattningen, att ett sådant stadgande icke skulle finna stöd i en tillräckligt stark folkmening och att ett upprätthållande av den ifrågasatta restriktionen säkerligen skulle stöta på stora svårigheter.» Jag tror det är så. Läget är sådant. Jag måste erkänna, att jag har en mycket stor respekt för att skapa lagar, som icke möta sådan förståelse hos de breda lagren, att man kan vänta, att lagarna skola respekteras.

Två över motionen avgivna yttranden ha emellertid givit mig förhoppning om att motionens syfte skall nås åtminstone hos vissa grupper. Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund skriver sålunda: »Särskilt skall inskärpas nödvändigheten av att offentliga tävlingar icke hållas under pågående gudstjänst och helst icke före kl. 13.» — Skytteförbundens överstyrelse gör det uttalandet, att övningar eller tävlingar i målskjutning ingenstädes före-

Ang. förbud mot nöjeställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

komma på de här ifrågavarande stora högtidsdagarna samt att skjutning bör undvikas under gudstjänsttid. Detta ger mig som sagt anledning att tänka, att motionens syfte och mening skall kunna i någon mån bättre än hittills bliva iakttagen, åtminstone på vissa håll, även om riksdagen icke nu skulle vara redo vare sig att utsträcka tillämpningsområdet för dessa förordningar eller förse hittills gällande lag med straffsanktion.

Jag har, herr talman, icke något yrkande, men jag har velat ange min uppfattning i denna fråga.

Med herr Malmqvist förenade sig herrar *Johanson* i Huskvarna, *Aqvist* och *Sandberg*.

Herr **Petersson** i Lerbäcksbym: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i allra största korthet tillkännage min anslutning till syftet med den föreliggande motionen, vilken jag betraktar som ett led i strävandena att begränsa det offentliga nöjeslivet.

Jag tror, att dessa strävanden uppbäras av en betydligt allmänna opinion ute bland folket än som kan utläsas ur de i utskottets utlåtande refererade yttrandena. Som exempel tillåter jag mig anföra, att i ett västsvenskt län mer än två tredjedelar av samtliga barnavårdsnämnder nyligen ingått till Konungens befallningshavande med begäran om att det skulle vidtagas åtgärder för att åstadkomma en för hela länet enhetlig tillämpning av gällande bestämmelser i syfte att minska antalet danstillfällen. Därvid har man bl. a. såsom ett viktigt önskemål uttalat, att dans icke måtte tillåtas på de stora helgdagarna eller på böndagarna. Det är alltså samma önskan, som framförts i den föreliggande motionen. Av vissa andra framställningar bl. a. en framställning till Kungl. Maj:t från stiftsrådet i Växiö sluter jag, att enahanda önskningsar göra sig gällande även i andra delar av landet.

Jag tror också, herr talman, att dessa strävanden kunna påräkna förstående och stöd i ganska stor utsträckning bland de unga själva. Jag avser då den del av ungdomen, som företräder en mera allvarlig livssyn. Ibland denna ungdom förmärkes nu för tiden en allt bestämdare inställning mot ett ytligt och förflockande nöjesliv, efter sedliga ideal och för strängare livsföring. Det synes mig angeläget, att man går denna glädjande rörelse bland ungdomen till mötes och tillgodogör sig den moraliska krafttillgång, som den representerar i ungdomslivet.

Med min allmänna syn på dessa ting och från dessa utgångspunkter kommer jag fram till att förorda ett bifall till motionen, som ju visserligen endast berör en del, men en mycket betydelsefull del av det stora spörsmål, som jag har tillåtit mig att litet mera allmänt beröra.

I detta yttrande instämde herr förste vice talmannen *Magnusson*, fröken *Wellin* samt herrar *Olsson* i Blådinge, *von Seth*, *Johansson* i Krogstorp, *Pehrsson* i Göteborg, *Ekman*, *Gustafson* i Kasenberg, *Hansson* i Rubbestad, *Larsson*, *Bengtsson* i Kullen, *Persson* i Grytterud, *Aronson* och *Lindmark*.

Herr **Weijne**: Herr talman! Det låter alltid säga sig, att man genom kraftåtgärder från samhällets sida skulle kunna få fram en bättre moral. Och jag tror, att det i den här kammaren näppeligen sitter någon enda ledamot, som icke skulle vilja vara med om saken, om han verkligen trodde på resultatet. Men vad det här gäller är icke så enkelt, som det måhända ser ut. Låt mig till att börja med säga, att den här motionen berör en fråga, där det gäller att taga hänsyn till varandra och söka få till stånd en god sammanlevnad. Det är icke

*Ang. förbud mot nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtids-
dagar.* (Forts.)

alls säkert, att den idrottsman, som under den enda dag i veckan, då han är ledig, ger sig ut i Guds fria natur, i sina tankar och gärningar för ett syndigare liv än den, som till äventyrs sitter i en gudstjänstlokal. Jag skulle genom citat, icke minst från Luther, kunna visa, att han ingalunda var blind för att man oavsett platsen, där man befann sig, oavsett sysselsättning, kunde i sitt hjärta stå i god samklang med vad herrarna här vilja främja. Men om det nu är så delade meningar, om vi människor ha olika inställning, om den ena vill använda sabbatsdagen på ett sätt, den andra på ett annat, då bör samhället inskränka sig till så litet förbud som möjligt. Vi människor böra försöka att visa varandra den största möjliga tolerans. Allra lyckligast är det, om de åtgärder, som behöva vidtagas, kunna genomföras på frivillighetens väg.

Herr Malmqvist läste upp ett par yttranden. Av dessa yttranden framgår, att man både på idrottshåll och på skyttehåll vill på frivillighetens väg vidtaga de åtgärder, som kunna anses erforderliga. Jag måste för min del säga, att det är den rätta vägen.

Det är en synpunkt, som man icke bör förglömma: Om samhället i, låt vara heligt men ovist nit, går för skarpt fram, vad vinner man med det? Jo, man driver undan nöjeslivet från det synliga området till det fördolda. Vi ha allesammans haft tillfälle att i tidningarna läsa om den kamp, som man fört mot nattklubbarna här i Stockholm. Nattklubbarna ha ständigt och jämt funnit nya möjligheter att existera. Om man skulle sträcka sig för långt med ett förbud i fråga om nöjestillställningar på helgdagar, skulle resultatet bli, att nöjeslivet sökte sig underjordiska former och toge en gestaltning, som san nerligen icke skulle lyfta ungdomen.

Bland de yttranden som avgivits över denna motion är ett, som avlåtits av Svenska landskommunernas förbund. Yttrandet går i avstyrkande riktning. Det är undertecknat av herr Sven Bengtsson i Norup, som bekant Svenska missionsförbundets ordförande. Ingen människa lär väl tro, att herr Bengtsson icke skulle ha samma önskan att skapa sedliga värden som de som här ha yttrat sig, men i förbundets utlåtande framhållas dock ungefär de synpunkter, som jag här givit uttryck åt. Det hänvisas till den inbördes toleransen människorna emellan och till svårigheten att övervaka förbudets genomförande.

Under återopande av vad jag här i korthet anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Staxäng: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll med mycken skärpa, att man icke i denna sak skulle gå fram med för hårda kraftåtgärder, ty då kunde man riskera att förlora vad man önskade vinna. Jag ber att få påpeka, att här är dock icke fråga om några särskilt stora kraftåtgärder, ty vad som i motionen begäres är ganska blygsamt. Det inskränker sig helt och hållet till några enstaka helgdagar.

Jag måste i denna sak, herr talman, gå in på en bredvidliggande fråga, som har ett nödvändigt sammanhang med den sak, vilken beröres i motionen. Herr Malmqvist var f. ö. inne på samma ämne. Jag syftar på vårt folks inställning till söndagens helgd. Jag kan icke frigöra mig från att vårt folk här är inne på en mycket farlig väg. Från religiös synpunkt anser jag, att söndagen är en av människornas allra dyrbaraste gåvor. Den bör vara ägnad åt betraktelse av de eviga värdena. Man bör den dagen samla sig om sitt eget fattiga jag. Söndagen har emellertid glidit över till att bli nästan ett kon-

Ang. förbud mot nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

centrat av nöjen och idrottstävlingar. Jag behöver icke verifiera detta mitt påstående. Herr Petersson i Lerbäcksbyn anförde mycket starka skäl, som bevisade riktigheten av vad jag nu sagt. Det förefaller mig som om allting skulle samlas till söndagarna. Som denna kammare mycket väl känner till, bruka politiska möten ofta hållas på söndagarna. Detta är ingen partisak. Alla partier hålla möten på söndagarna. Det förefaller rent av, som om ett stort antal söndagsmöten vore *ett gott omen för framgång vid politiska val*. Att jag är motståndare till detta förfaringsätt vill jag gärna här säga ifrån. Min uppfattning av söndagens helgd beror möjligen på att jag står mycket nära en kyrklig riktning, som är ytterst litet angelägen att efter senaste modejournaler ställa sig världen till freds. Vad vårt folk i närvarande tid behöver är, tror jag, ett ökat hemliv. Om man gäve söndagen större helgd, tror jag, att hemlivet skulle främjas.

Ur rent materialistisk synpunkt undrar jag, om människorna skulle taga fysisk skada av om de hölle söndagen mer i helgd. Nu för tiden befinna sig människorna under veckodagarna i ett jäktande arbete. Att då, ofta varje söndag, deltaga i jäktande nöjesliv eller upphetsande idrottstävlingar kan knappast vara nyttigt. Åtminstone borde större helgdagar vara fria från nöjestillställningar och idrottstävlingar.

När det gäller denna sak riktar jag mig icke mot någon särskild samhällsklass. Detta missbruk av helgdagen och denna brist på hemliv skär igenom alla samhällsklasser.

Nu gäller dock, herr talman, denna motion icke ett fridlysande av alla söndagar, utan motionären har, såsom jag sade i början av mitt anförande, mycket blygsamt stannat vid att föreslå, att de bestämmelser, vi redan ha, skulle utsträckas att omfatta jämväl nyårsdagen och böndagarna. Om vi tänka exempelvis på nyårsdagen, den första dagen på året, då man står frågande inför det nya året och vad det bär i sitt sköte, så skulle det väl inte vara så orimligt, om man mer än nu gjorde den dagen till en verklig helgdag och fridlyste den från dessa tillställningar. Beträffande första böndagen, som ju är uttryckligen av Kungl. Maj:t påbjuden som en botdag, tycker jag, att det skulle ligga i sakens natur och te sig som en naturlig konsekvens, att man fridlyste densamma från just dessa idrottstävlingar och nöjestillställningar.

Jag beklagar, att utskottet med frångående av de kyrkliga myndigheternas uttalanden tagit så starkt intryck i denna sak av det uttalande, som gjorts av Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund, som ju dock i själva verket endast yttrat sig i frågan så vitt angår idrottstävlingarna och icke såvitt jag kan förstå, berört nöjestillställningarna.

När utskottet här mycket starkt stöder sig på folkmeningen, tror jag mig kunna försäkra utskottet, att det också finns en folkmening, som tar ett mycket starkt parti för motionären i denna sak.

Jag ber, herr förste vice talman, att helt få ansluta mig till det yrkande, som här i debattens början framställdes av herr Beck.

Herr *Hansson* i Hönö instämde häruti.

Herr *Nyblom*: Herr talman! Då jag reserverade mig emot utskottets rent negativa ståndpunkt skedde det närmast därför att jag ansåg, att man i vart fall bort kunna gå med på en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning rörande denna fråga.

Jag har för min del icke kunnat acceptera motionärens uppfattning rörande idrottstävlingarna, åtminstone inte den stora mängden av idrottstävlingar. Jag

Ang. förbud mot nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

tror nämligen, att idrottsförbundet är angeläget om att så tillrättalägga tävlingarna, att dessa icke komma i kollision med den allmänna gudstjänsten och likaså att man undviker anordnandet av dylika tävlingar på de högtidsdagar, som äro våra största.

Däremot är det alldeles uppenbart, att nöjestillställningarna tagit en alldeles för stor omfattning på de stora helgdagarna och att ett ingripande ifrån det allmännas sida skulle vara i hög grad motiverat. Det är ju icke för mycket begärt, att vi få ha ett antal stora helgdagar fria från bullersamma nöjen. På vissa håll ute i landet anordnas danstillställningar både mitt i veckan och på lördagar och söndagar, och på vissa håll anordnas dylika tillställningar varje dag. Man tycker, att detta skulle kunna räcka och att man skulle kunna tillfredsställa det religiösa folkets krav att åtminstone ett fåtal dagar skulle göras fullständigt fria från ett bullersamt nöjesliv, så att man verkligen kunde känna, att dessa dagar hölles i helgd.

Under alla förhållanden är det uppenbart, att de bestämmelser, som finnas i 1895 års kungörelse, icke äro tillfyllest. Denna kungörelse förbjuder anordnandet av vissa offentliga nöjestillställningar på juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen. Det visar sig emellertid i praktiken, att man mycket ofta överträder detta förbud, och man kan överträda det utan risk för straffpåföljd, ty kungörelsen innehåller ingen som helst bestämmelse om sådan påföljd. Det har visat sig, att många nöjesarrangörer fullständigt sätta sig över förbudsbestämmelserna och med begärlighet både på juldagen och t. o. m. på långfredagen anordna stora och bullersamma nöjestillställningar av olika slag såsom dragspelstävlingar och tvivelaktiga varietétillställningar av neddragande karaktär, därvid man icke tar den minsta hänsyn till den stora helgdagens betydelse.

Jag tror, att man borde tillmötesgå de myndigheter, som ha klagat över, att ingen straffpåföljd nu finnes, och som begärt, att en sådan skulle införas. Jag vill erinra om, att i det yttrande av länsstyrelsen i Malmö, som finns refererat i utskottsutlåtandet, man särskilt poängterat olägenheten av att straffpåföljd icke finnes. Polismästaren i Stockholm har också framhållit samma sak, och jag vill minnas, att också länsstyrelsen i Gävleborgs län anslutit sig till detta krav. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har ju för övrigt mycket starkt understött motionärens framställning rörande just förbud mot nöjestillställningar på de stora helgdagarna ävensom på böndagarna. Jag har för min del ansett, att man från utskottets sida bort kunna sträcka sig så långt, att man begärt en utredning. Jag tycker, att det icke varit skäl att inta en så starkt negativ ståndpunkt, som man här gjort.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Gustafsson* i Lekåsa.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Jag har, herr talman, egentligen inte mycket att tillägga i denna fråga utöver vad utskottets ordförande redan anført.

Jag har emellertid personligen för ganska kort tid sedan haft anledning att ta ställning till föreliggande spörsmål såvitt angår tredje böndagen. Tredje böndagen förra året anordnades nämligen av Norrbottens moderata valmansförbund och ungsvenska distrikt i residensstaden Luleå under flygande fanor och klingande spel en större demonstration mot kommunismen och fackföreningstvänget. Jag var själv ordförande i en annan politisk organisation, som också anmodades deltaga i demonstrationen. Men jag vägrade mycket

Ang. förbud mot nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

bestämt, och hela min organisation, nationella ungdomsförbundet, vägrade också mycket bestämt att deltaga i denna demonstration på tredje böndagen. Icke desto mindre har jag nu icke ansett mig kunna gå med på de krav, som i denna motion framställts. Detta har skett just med den motivering, som återfinnes i utskottsutlåtandets slutord, där det talas om de olika uppfattningar, som finnas i fråga om dessa ting.

Då jag kan konstatera, att stiftschefen i Luleå, ordföranden i moderata valmansförbundet, vilken varit representant vid åtskilliga kyrkomöten, och flera riksdagsledamöter, allesammans personer som alldeles säkert ha en klart positiv inställning, när det gäller att lösa spörsmål av här föreliggande art, efter långvariga överläggningar kunnat tillstyrka deltagandet i en på en böndag anordnad demonstration, ja, då tillmäter jag icke mitt eget omdöme någon avgörande betydelse, utan då går jag den väg, som skytteförbundet här anvisar. Jag säger alltså, att vissa religiösa meningsriktningars åskådning vill jag respektera på så sätt att jag, om det är mig möjligt, frivilligt avstår från ett dylikt deltagande. Men jag söker icke att här gå tvångets väg. Detta har varit min inställning, när det gällt att ta ståndpunkt till denna fråga, och jag tror, att man på den vägen säkrast arbetar sig fram emot det mål, som utskottet behjärtar lika mycket som motionären och reservanten.

Herr Olsson i Staxäng: Herr talman! Herr Meyerhöffer relaterade en händelse, som inträffade i residensstaden Luleå tredje böndagen i fjol, då där hölls ett politiskt demonstrationsmöte i vilket han vägrade deltaga, och jag kan för min del försäkra honom, att jag har samma uppfattning, när det gällt att motverka dylika möten, och gjort vad jag kunnat i det stycket.

Jag vill sluta med att säga, att jag skulle ha önskat, att herr Meyerhöffer fortsatt med sitt arbete i den stilen när det gällt denna sak i utskottet, ty då hade vi kanske kunnat få fram ett beslut eller fått se ett ställningstagande från hans sida i enlighet med den önskan, som här framförts, nämligen att man skall fridlysa böndagarna från nöjestillställningar och idrottstävlingar.

Herr Weijne: Herr talman! En av de talare, som uppträtt här i debatten och talat för motionen, har menat, att man härvidlag skulle följa de kyrkliga myndigheterna. Jag vill då fästa uppmärksamheten vid, att det icke finns någon kyrklig myndighet, som understött motionen helt och fullt, om vi nu icke till de kyrkliga myndigheterna skola räkna Allmänna svenska prästföreningen, som ju är en sammanslutning av präster. Det är två domkapitel, som utskottet berett tillfälle att yttra sig, nämligen domkapitlet i Lund och Uppsala. Domkapitlet i Lund vill göra skillnad mellan nöjestillställningar och idrottstävlingar och vill icke ha förbud för idrottstävlingar. Gå vi till domkapitlet i Uppsala, så vill detta domkapitel endast vara med om förbud beträffande en av böndagarna, nämligen den första. Följaktligen har motionären gått längre än de kyrkliga myndigheterna.

Jag tyckte emellertid, att herr Olsson i Staxäng antydde vissa konsekvenser, vilka verkligen borde ge kammarens ledamöter en allvarlig tankeställare. Han talade om politiska möten på helgdagarna. Han talade inte precis om förbud mot anordnandet av dylika möten, men han ansåg dem icke riktigt lämpliga. Beträffande många politiska meningsriktningar är det dock så, att helgdagarna äro nästan de enda tillfällen, då man kan nå vissa medborgargrupper, för vilka man vill anordna dylika politiska möten. Jag tänker härvidlag exempelvis på sådana industriorter, där man arbetar i skift, och jag tänker även på vissa andra hithörande förhållanden.

Ang. förbud mot nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

Jag vet, att man på en del håll ansett, att ungdomens fjällfärder under helgdagarna äro någonting, som inte är riktigt förenligt med kristlig anda. Även i det avseendet kan det bli fråga om konsekvenser, om man drar sig allt för långt ut på förbudsvägen. Jag skulle emellertid tro, att det icke finns så värst många av denna kammarens ledamöter, som skulle vilja förbjuda ungdomen att fara till fjälls även om det sker under vissa helgdagar. Det kan hända, att om man ifrån kyrkligt håll driver sin mening alltför långt, man vinner motsatsen till vad man vill vinna. Det kan uppstå stämningar emot kyrkan, och det kan hända att man skadar mer än man gagnar.

Till sist vill jag till herr Olsson i Staxäng ställa frågan: Är herr Olsson säker på, att, om man i allt större utsträckning förbjuder nöjeslivet, ungdomen därför sitter hemma? Är herr Olsson säker på, att ungdomen därför går i kyrkan? Kan det icke tänkas, att ungdomen drar sig undan och vänder sig till nöjestillställningar av icke offentlig karaktär och i former, som äro mycket svårare, och att man på det sättet i stället för att åstadkomma något nyttigt åstadkommer en ganska uppenbar skada? Jag misstänker i varje fall, att så blir förhållandet.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Då jag ber att i korthet få säga några ord till herr Olsson i Staxäng sker det för att betona, att jag icke alls företräder samma syn på dessa ting som herr Olsson. För min personliga del ser jag icke något oriktigt uti, att man anordnar möten av olika slag på en söndag, vilket jag för egen del i många fall och ur många synpunkter funnit vara den enda framkomliga vägen.

Jag har icke på något vis velat göra partipolitik i denna fråga. Jag har uttryckligen betonat, att det finns personer, som härvidlag ha en väsentligt strängare livssyn än jag, men som i praktiken visat, att de gå efter mindre rigorösa linjer än dem, som herr Olsson i Staxäng vill förorda. För egen del kan jag icke gå längre i tolerans emot i denna fråga religiöst sett mycket allvarligt kännande personer, vilkas syn på tingen icke är min, men vilkas åsikter jag respekterar, än att icke personligen eller genom de organisationer jag tillhör deltaga i demonstrationer av angivet slag. I den andan vill jag försöka verka även i fortsättningen.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag blev i viss mån direkt uppkallad genom herr Weijnes sista anförande. Jag har nämligen varit med om att underteckna det yttrande, som av Allmänna svenska prästföreningen avgivits till utskottet i denna fråga. Bakom detta yttrande ligger en enquête från prästernas förtroendemän i hela riket, och den uppfattning av läget, som i detta yttrande kommer till uttryck, torde därför kunna tillmätas en viss betydelse.

Jag skall med anledning av herr Weijnes anförande be att få peka på ett och annat i denna skrivelse. Först och främst vill jag då säga herr Weijne, att herr Weijnes argumentering slog mig med en viss häpnad. Herr Weijne argumenterade emot, att man skulle vilja hindra de unga från att komma ut i Guds fria natur, och han talade i sitt anförande också därom, att man skulle vilja hindra ungdomens fjällfärder. Härom har ingenting talats i detta yttrande, utan man har — och detta framför allt — talat om vad man med en viss rätt kan kalla dansraseriet. Jag erinrar herr Weijne om, hurusom riksdagen år 1932, om jag icke missminner mig, på grund av en motion tog upp frågan om dansbaneländet, och hurusom riksdagen med instämmande i de synpunkter, som i motionen framhållits, framför allt hävdade, att ungdomen

Ang. förbud mot nöjeställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

skulle skyddas emot det geschäft, som i det avseendet bedrives, detta hejdlöst hänsynslösa utnyttjande av ungdomen i vinningsyfte från allehanda föreningar och enskilda. Riksdagen lade sitt ord ganska tungt just vid det ifrågasvarande tillfället. Det är således den saken frågan närmast gäller och icke idrottstävlingarna. Jag har själv varit närvarande vid de underhandlingar, som förts mellan kyrkans och idrottens representanter i detta avseende, och jag vill begagna tillfället att här uttala ett varmt erkännande åt ledningen för vår idrottsrörelse. Den har visat den allra största förståelse för de synpunkter, som vi kyrkomän därvidlag framförde. Detta har också avspeglat sig i de åtgärder, som omnämnts i utskottsutlåtandet och vilka även berörts av en hel del talare här i debatten.

Jag skall däremot ge ett par exempel på vad som kan förekomma och har förekommit. När man samlas i närheten av en kyrka — exemplet är ej fingerat — på långfredagen eller påskdagen till en fotbollsmatch med allt dess hejande och oväsande, då kallar jag icke detta, herr Weijne, för att vara ute i den fria naturen. Det var i en storstad detta skedde, och det år efter år. Det väckte en oerhörd förargelse. Man kunde dock icke komma ifrån missförhållandet, förrän idrottsförbundet ingrep och efter upprepade påpekanden fick det avstyrt.

Jag kan nämna andra exempel. Till långfredag annonserades maskeradbäl i en stad, på en annan ort cirkuspremiär. Detta annonserande väckte en så stark opinion emot, att premiären inställdes och cirkusens innehavare förklarade, att efter detta starka motstånd kunde det icke falla honom in att hålla föreställningen.

Det var ett par exempel. Vilja herrarna ha ett exempel till och få ett begrepp om huru förordningen efterleves här i Stockholms stad, kunna ni gå ut och titta på de meterhöga affischer, som just nu äro uppslagna på planket vid kanslihuset, som nu håller på att ombyggas. Där står med stora bokstäver: *Långfredagen, Påskdagen: Kl. 1/2 8. Jätteevenemang.* Det är något, som vi förr i världen kallade varieté med Europamästare i dragspel, schlagersångerska, revyskådespelare m. m. Det synes mig icke kunna vara fråga om, att icke detta strider mot den bestämmelse i kungl. kungörelsen den 4 okt. 1895, som vi sedan gammalt ha till skydd för våra stora högtidsdagar, där det talas om »skådespel, lindansning, maskerad, bal, lekstuga, s. k. varieté-tillställning eller andra sådana nöjen».

Det vore högst önskligt, om den opinion som finns bland icke bara kristligt folk i mera inskränkt mening utan bland allvarliga människor i allmänhet, finge tränga fram till dem, som ha lagens övervakande om hand. Redan därmed skulle ganska mycket vara vunnet.

Det är dock icke så illa ställt, som det kanske kan förefalla av ett och annat måhända något ensidigt yttrande. Från stora delar av vårt land intygas, att de fyra stora helgdagarna njuta den helgd och stillhet, som dem bör tillkomma. Det är endast i en del landsändar och framför allt större städer, som man framställt berättigade anmärkningar i fråga om jul, påsk och pingst.

Uti motionen säger motionären, därmed berörande nöjesfrågan i sin vidare omfattning, att man icke kunnat förmärka några större verkningar av kungörelsen den 10 juni 1932. Det bestyrkes nog så gott som överallt. Vad riksdagen uttalade så sent som år 1932 har sålunda icke haft den effektivitet, som man då väntade och hoppades. Det har påpekats, att orsaken till att det avsedda goda resultatet icke skulle uppnåtts, skulle vara det sätt, varpå riksdagens intentioner genomförts. Som de av kammarens ledamöter, vilka voro närvarande år 1932, kanske erinra sig, togs övervakningen och rätten

*Ang. förbud mot nöjestillställningar och idrottstävlingar å vissa högtids-
dagar. (Forts.)*

att lämna medgivanden ifrån kommunalnämnden och uppdrogs åt landsfiskalerna. Vissa länsstyrelser, t. ex. länsstyrelserna i Örebro och Skaraborgs län, ha utfärdat direktiv för respektive läns landsfiskaler. Detta har medfört enhetlighet vid författningens tillämpning och givit landsfiskalerna ökad auktoritet, och enligt vad som sagts har man härigenom kunnat på ett ganska lyckligt sätt fullfölja den tanke, som låg bakom riksdagens beslut av år 1932. Från ett annat håll återigen har det kommit en rent motsatt uppgift, som skulle kunna motivera påståendet, att tillämpningen av de nya bestämmelserna rentav vållat skada. I det länet, som denna uppgift avser, har man knappast kunnat få någon ordentlig kontroll över dessa danstillställningar, ett missförhållande, som ju även berörts i motionen. Före kungörelsens ikraftträdande, då kommunalnämnden ägde bevilja tillstånd till ifrågavarande nöjeställningar enligt ordningsstadga, som fanns i ett flertal socknar, kunde en ansökan avslås. Nu avslås, säges det från vissa trakter, sällan eller aldrig en ansökan. När landsfiskalernas beslut någon gång överklagats under förmenande att olämpliga medgivanden lämnats, har i regel länsstyrelsen likväl beviljat de gjorda ansökningarna emot landsfiskalernas avstyrkande. Det är alldeles givet, att det skulle vara synnerligen lyckligt, om våra länsstyrelser allmänt utfärdade direktiv för landsfiskalerna. Dessa skulle därmed få mera auktoritet, och det skulle bliva mera enhetlighet i fråga om kontrollen över anordnande av offentliga nöjestillställningar.

Jag vill livligt instämma i ett par yttranden av herrar Weijne och Meyerhöffer. Även jag anser, att det vore av synnerligen stort värde, om man på frivillighetens väg och stödd på den opinion, som finns på oändligt många håll i vårt land, sökte uppnå den här åsyftade större helgden för våra stora högtidsdagar.

Jag har nämnt, hur ungdomens önskan om nöjen utnyttjas i förvärvssyfte på ett hänsynslöst sätt. Mot detta exploaterande av ungdomen har växt upp en folkopinion, som alltmer tilltagit i styrka. Denna opinion förefinnes, som herr Petersson i Lerbäcksbyn sade, icke minst bland en stor del av de unga. I den allvarliga tid och det svåra läge, som många av dem befinna sig, sträva de efter en allvarligare livsföring och sedliga ideal.

Mätte de föreningar och andra sammanslutningar av skilda slag, de må vara av politisk eller annan art, som anordna alla dessa danstillställningar och äro ägare av dansbanorna, i en allvarlig tid besinna sitt ansvar mot det uppväxande släktet och göra sitt till för att syftet med riksdagens beslut skall förverkligas även om det medför en inskränkning av inkomsten. Jag är övertygad om, att därmed skulle kunna åstadkommas mycket.

Här har talats om böndagarna. En av de första talarna i debatten nämnde den första böndagen. Den har fått en alldeles särskilt allvarlig karaktär. Jag skulle önska, att kammarens ledamöter haft tillfälle — jag hade det för några få månader sedan — att övervara en sådan böndag i ett annat land, påbjuden liksom det sker hos oss av landets regering, och se den stillhet, det lugn och den helgd, som då låg över den storstad, där jag vistades. Det var dock en dag mitt i veckan, en onsdag, som man tagit undan till detta ändamål. Man är mångenstädes icke främmande för en sådan helgd. Kommer man till England, får man ett starkt intryck av vad det engelska folket menar om betydelsen för folkets liv av vilodagens stillhet.

Särskilt tycker jag att man borde hålla den första böndagen i helgd. Det var allvarliga ord därom, som sades av en av de första talarna i debatten. — År 1934 hade man på första böndagen det s. k. Bodenloppet. Starten ägde rum mitt under gudstjänsttid, under tillopp av ett par tusen människor, på

Ang. förbud mot nöjeställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

Kungl. Norrbottens regementes kaserngård. Detta väckte stor förargelse och föranledde en allvarlig och uppseendeväckande protest. Det hade varit önskvärdt, om herr Meyerhöffer, som ju hör hemma i de trakterna, gjort något för att förhindra denna sak.

Till sist vill jag säga, herr talman, att den helgd, som de kyrkliga högtidsdagarna skänka åt livet i denna tid, som är så präglad av brådska och jäkt, hör till de värden, som vårt folk icke har råd att tillspillogiva.

Herr Nyblom: Herr talman! Jag tycker utskottets ärade ordförande gick till någon överdrift i sin argumentering gentemot motionären, då han förmenade, att man t. o. m. ville förbjuda ungdomens fjällfärder. Det har säkerligen icke någon gång föresvävat motionären, att ett förbud skulle kunna sträcka sig så långt. Såvitt jag förstod, avsåg motionären att komma åt bullrande nöjeställningar, sådana tillställningar som ha den karaktären, att de störa den helgd, som bör vila över de stora högtidsdagarna.

Är det riktigt rätt, att privata schackrare, trots gällande förbud, skola få utnyttja de stora helgdagarna för sina tillställningar, vilka icke kommit till i annat syfte än att utnyttja ungdomen och komma åt ungdomens ofta surt förvärvade slantar?

Medan jag satt här och funderade över debattens gång, erinrade jag mig en annons, som stod i en norrlandstidning för ett par år sedan. Där reklamerades för en stor balttillställning på själva juldagens kväll. Det hette i den där annonsen ungefär så här: Stor julbaluns anordnas på juldagens kväll där och där! Observera! Skymningsbal och »byta dam» i mörkret! Sådana tillställningar äro ju visserligen förbjudna, men då det icke finns minsta straffpåföljd stadgad, är det alldeles givet, att de herrar, som hålla på med dessa lukrativa affärer på de stora helgdagarna, icke alls ämna sluta med dem.

Det kunde kanske vara skäl att vara överens om att åtminstone gå så långt, att man skärper gällande bestämmelser genom införande av straffpåföljd.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Direkt apostroferad av kyrkoherde Pehrsson om det ryktbara Bodenloppet på böndagen, till vilket starten ägde rum på Norrbottens regementes kaserngård, vill jag säga, att jag anser det vara ett bevis för hur olika syn ansvarskännande människor kunna ha i en fråga av denna art. Ledaren för Bodenloppet var ordförande i Föreningen för skidloppningens främjande i Sverige, överste Holmquist, som tillika varit ordförande i den internationella skidlöparunionen. Bland de människor som jag haft tillfälle lära känna på nära håll har jag icke, det vågar jag säga, träffat någon, som mera än överste Holmquist vinnlagt sig om att föra fram ungdomen till sundare och bättre villkor. Överste Holmquist liksom den yrkesgrupp, som han representerar, har ju i stor utsträckning den uppfattningen att ungdomen bör under härfående och fostrande förhållanden föras ut i skog och mark, och det var också detta som här ägde rum. Om arrangörerna reflekterat på, att tävlingsdagen var en böndag, vilket de icke gjorde, då tävlingen bestämdes, så är det möjligt, ja alldeles säkert, att arrangörerna respekterat de intressen som höra samman med en sådan dag. Att arrangörerna icke stodo likgiltiga för de religiösa värdena, visar ju redan den omständigheten, att idrottsdagen började med en stor idrottsgudstjänst i Norrbottens regementes exercishus tidigt på morgonen just för att alla deltagande verkligen skulle få del av de religiösa värden, som avses med gudstjänsten.

Det är ganska förmätet av herr Pehrsson att härvidlag rikta en anmärkning mot mig, som sitter här nere i riksdagen, för att jag bort ingripa. Jag

Ang. förbud mot nöjeställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

visste ej heller i förväg, att det var på en böndag tävlingen skulle äga rum, och det är naturligtvis enligt herr Pehrssons och mångas uppfattning ett fel. Jag är också den förste att erkänna detta. Men då såvitt jag har mig bekant icke de kyrkliga myndigheterna, som finnas på platsen, kommo med sina anmärkningar förrän i efterhand, tycker jag, att de av prästföreningen framförda anmärkningarna även kunde ha riktats mot annat håll, än som nu skedde. Vad jag nu anført i anledning av de anmärkningar, som gjorts, har icke tillkommit för att på något sätt försvara vad som skett. Arrangörerna ha varit utsatta för ett missöde och de vilja säkerligen likaväl som jag söka se till, att man i framtiden förebygger ett uppreparande av dylika händelser. Så låg det till med det ryktbara Bodenloppet.

Herr Olsson i Staxäng: Herr talman! Jag har icke anledning att här vidare polemisera mot herr Meyerhöffer. Han uttalade så tydligt i sitt anförande att han och jag i denna sak ha fullständigt olika åsikter och det förklarar också för mig tillräckligt, varför han i denna sak följt utskottet. Detta har han också tydligen gjort, som han sade, i toleransens namn.

På herr Weijnes fråga vill jag svara, att jag icke delar hans farhågor för att ungdomen, om den ej får tillfälle till nöjen och idrottstävlingar på de dagar som här ifrågasatts, skulle kringgå bestämmelserna. Jag har en annan uppfattning om ungdomen. Jag tror att den är bättre. Om det skulle bli några flera helgdagar än vi nu ha, under vilka vårt nuvarande industrialiserade nöjesliv måste hålla tillbaka sina sugarmar, tror jag, att många ungdomar helt säkert skulle stanna i hemmets hägn. Exemplet makt bör man också icke minst här taga hänsyn till.

Herr Wallerius: Herr talman! Innan debatten slutar, skall jag be att få säga några ord om en speciell sida av denna fråga, som varit på tal redan i det första anförandet, nämligen om de motiv, som man kan ha för införandet av lagbestämmelser härvidlag.

För endast ett fåtal år sedan hade vi här i riksdagen till behandling en skyddslagstiftning, där det också var fråga om söndagsvilan. Jag hade då för min ringa del tillfälle att beröra den frågan ur både religiösa och sociala synpunkter ävensom ur synpunkten av hemmets behov. Detta har ock kommit fram här under debatten. Angelägenheten av söndagsvilan överhuvud har förut berörts här. Även *denna fråga*, som motionen gäller, får ses i samma belysning. Det är angeläget, att söndagens värde må upptäckas och tillgodogöras. Jag ser ju saken närmast ur den religiösa, ur gudsumgängets synpunkt, ur synpunkten av människans behov av stillhet och samling.

Jag kommer då till frågan, hur man skall befrämja detta på bästa sätt. Detta är en allvarlig och angelägen sak i en tid, som denna, då så mycket av det allra högsta och dyrbaraste rives ned och förstöres, och då synen på de oförgängliga värdena behöver hållas uppe gentemot en materialistisk tids-tendens. Jag tycker mig märka, att den saken tränger sig fram i bredare lager på annat sätt än förr. I varje fall behöver den kraftigt understödjas. — Jag kommer i detta sammanhang att tänka på vad en nobelpristagare för i föl yttrade. Det var en man, som omgestaltat naturvetenskapen genom sina upptäckter på sådant sätt, att man därav väntar djupgående förändringar i vår naturåskådning. Bland de ord han yttrade, då han vid ett tillfälle blev föremål för hyllning, var, att han under sina forskningar och upptäckter aldrig glömt, vad hans mor hade lärt honom, nämligen att *människan lever ej endast av bröd utan av varje ord som går ur Guds mun*. Den världsberömde

Ang. förbud mot nöjeställningar och idrottstävlingar å vissa högtidsdagar. (Forts.)

vetenskapsmannen och den i världen okände och förgätne dagakarlen äro lika nära till dessa oförgångliga värden, och jag tror att man i lagstiftningen härvidlag syftat icke minst på den senare. Jag skulle också kunna draga fram exempel på hur man vid vissa övertåganden särskilt tänkt på honom.

Men nu till frågan, varför vi behöva lagbestämmelser. Jag vill livligt instämma med utskottets ordförande, som underströk värdet av frivillighet i detta avseende. Jag anser dock att man ej därför får åsidosätta betydelsen av att man i föreskrifter markerar denna helgd, men om det skall få verkan, måste man se till, att bestämmelserna efterlevas. I ett av yttrandena här i utlåtandet har också särskilt framhållits behovet av att dylika bestämmelser bli efterlevda.

Jag vill i likhet med doktor Pehrsson understryka de ord i utskottets uttalande, som handla om profiterandet av ungdomens nöjeslystnad, och jag vill utsträcka detta till oss själva, så att vi icke begagna söndagarna och helgdagarna till politisk profit.

Herr Weijne: Herr talman! Endast ett par ord.

Här har talats om ungdomens fjällfärder. Jag har ingalunda påstått att motionären vill förbjuda dessa fjällfärder under helgen, men jag vill påstå, att det finnes människor, som gått så långt i intolerans, att de icke kunna tolerera att ungdomen far till fjällen under helgerna.

Till den siste ärade talaren vill jag säga att utskottet också vill markera helgen. Ingen i utskottet har sålunda ansett, att man kan avskaffa den kungörelse som gäller och som avser de fyra stora helgdagarna. Här är det fråga om hur långt man skall gå och därvidlag anser utskottet, i likhet med Sven Bengtsson i Norup och Svenska landskommunernas förbund samt åtskilliga andra, att man kommit så långt ifråga om lagstiftning, som kan vara lämpligt och rimligt.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan, dels ock att kammaren måtte, med avslag å berörda hemställan, för sin del bifalla den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertågande jag besvarad. Votering begärdes likväl av herr Beck, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, för sin del bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Slutligen föredrogos vart efter annat

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket;

nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142) dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående en mera rättvis beräkning av mindre jordbrukares premier enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om gemensam valdag för landstingsmannaval och val till riksdagens andra kammare;

nr 8, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 15 § i kommunala vallagen; och

nr 9, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att anordna kyrkofullmäktigeval samtidigt med val av kommunal- eller stadsfullmäktige;

statsutskottets utlåtanden:

nr 4, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 69, i anledning av väckt motion om initiativ till internationella överväganden i fredsfrågan;

nr 70, i anledning av väckt motion om planmässiga provisoriska åtgärder till försvarets stärkande;

nr 71, i anledning av väckta motioner angående undersökning av vårt lands befolkningsfråga m. m.;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående dels understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, dels ock understöd åt förra lärarinnan Helga Vilhelmina Andersson m. m.;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Erik Johan Jonsson från Örebro;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för adjunkten vid navigationsskolan i Göteborg A. Skoglund att för erhållande av ålders-tillägg tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Grännas förpliktelser beträffande en icke lagfaren rådmann, vilkens tjänst vid rådhusrättens i staden upphörande kommer att indragas;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skyldighet för tjänsteman, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m.; och

nr 77, i anledning av väckta motioner om åtgärder till stödande av den svenska sjöfartsnäringen;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 36, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap;

nr 37, i anledning av väckt motion angående utredning rörande ändrade grunder för rätt till pension från flottans pensionskassa åt f. d. båtsmän;

nr 38, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; och

nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut inträffande viss del av bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till omorganisation av riksgäldskontoret;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående statens skogsodlingsanslag jämte i ämnet väckt motion;

nr 58, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa områden till statens centrala frökontrollanstalt;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av viss fastighet till Dorotea kommun i Västerbottens län;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kronojägaren J. P. Turtolas befriande från viss ersättningsskyldighet till domänverket; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående grunder för förvaltningen av vissa kronoskogar; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående användande av tråkolsdrivna motorlokomotiv vid statens järnvägar.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Blädinge	under 4 dagar fr. o. m. den 10 april,
» <i>Holmström</i>	» 5 » » 7 »
» andre vice talmannen <i>Jeppsson</i>	» 2 » » 8 »
» <i>Hallén</i>	» 2 » » 7 »
» <i>Karlsson</i> i Munkedal	» 2 » » 7 » och
» <i>Andersson</i> i Grimbo	» 2 » » 9 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,21 e. m.

In fidem

Per Cronvall.